

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
Κατεύθυνση «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό: Τυπική, Άτυπη
και από Απόσταση Εκπαίδευση (Συμβατικές και e-Μορφές)»

Σχεδιασμός και Μελέτη ενός Προγράμματος
Ηλεκτρονικής Μάθησης από Απόσταση μεταξύ
δύο Γυμνασίων από την Ελλάδα και την Ισπανία
στα πλαίσια του Έργου Comenius

Διπλωματική Εργασία

Λεμονιά Κωνσταντίνου Γολικίδου

Επιβλέπων καθηγητής: Αθανάσιος Τζιμογιάννης

Κόρινθος, Ιανουάριος 2013

**Σχεδιασμός και Μελέτη ενός Προγράμματος
Ηλεκτρονικής Μάθησης από Απόσταση μεταξύ
δύο Γυμνασίων από την Ελλάδα και την Ισπανία
στα πλαίσια του Έργου Comenius**

Διπλωματική Εργασία

της

Λεμονιάς Κωνσταντίνου Γολικίδου

Στον Μανώλη

Ευχαριστίες

Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Τζιμογιάννη, για την υπομονή του και για τις λεπτομερείς διορθώσεις του. Για την διακριτική καθοδήγηση που μου πρόσφερε όλο το διάστημα της συγγραφής της παρούσης διπλωματικής, ώστε να καταφέρνω κάθε φορά μόνη μου να ανακαλύπτω, να φωτίζω πτυχές που έπρεπε και να μαθαίνω από τα λάθη μου.

Θερμές ευχαριστίες στους συναδέλφους μου. Για τις συνεντεύξεις που μου παραχώρησαν και που συμμετείχαν με προθυμία σε κάθε στάδιο της προσπάθειάς μου.

Ιδιαίτερα στον συνάδελφο και φίλο μου, καθηγητή Πληροφορικής, José Luis Gordillo Nevado, για τον σημαντικό και πρωτεύοντα ρόλο του στην πραγματοποίηση και μετουσίωση των ιδεών μου σε δράσεις και στη Κατερίνα Σούκη, συνάδελφο, καθηγήτρια Πληροφορικής για την πολύτιμη βοήθειά της, τα σχόλια και τις παρατηρήσεις της.

Το πιο μεγάλο ευχαριστώ στον σύζυγό μου που πάντα στήριζε με κάθε τρόπο τις ακαδημαϊκές μου ανησυχίες και στις κόρες μου Ζωή-Κατερίνα και Φλώρα-Άννα-Ραφαέλα που φωτίζουν τη ζωή μου.

«Ο άνθρωπος μπορεί να βρει την κλίση και την ευτυχία του μόνο όταν υπερβαίνει
διαρκώς τα όρια των όσων έχει καταφέρει. Οι νέοι ορίζοντες της γνώσης και οι νέες
σφαίρες της δραστηριότητας γίνονται, εκτός από αποτελέσματα και πηγή της διά
βίου εκπαίδευσης»

(John Dewey, 1964)

*«Politia Societatis humanae Concordiam intendit: ut quotquot habitamus in unum,
benigne et placide habitemus; nullo alii alios afficientes damno, omnes auxilio es
solatio mutuo»*

Johann Amos Comenius

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	4
Περιεχόμενα.....	6
Επεξηγήσεις.....	10
Πίνακας Πινάκων και Σχημάτων	12
Περίληψη.....	14
Λέξεις Κλειδιά: Comenius, transnational education, Wiki.....	15
Κεφάλαιο Ένα: Εισαγωγή	16
1.1 Ερευνητικό κενό	18
1.2. Στόχοι της Έρευνας.....	19
1.3 Σύνοψη της Διπλωματικής Εργασίας	20
Κεφάλαιο Δύο: Θεωρητικό Πλαίσιο.....	21
2.1 ΤΠΕ στην Εκπαίδευση.....	21
2.1.1 Ηλεκτρονική Μάθηση	25
2.1.2 Συνεργατική Μάθηση.....	26
2.1.3 Web 2.0	26
2.1.4 Wiki.....	27
2.1.5 Κοινότητες και Δίκτυα	28
2.1.6. Εικονική Κινητικότητα	28
2.2 Πλαίσιο Συνεργασίας μεταξύ Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.....	29
2.3. Διεθνική και Δια βίου εκπαίδευση στην Ευρώπη και στον Κόσμο.....	31
2.3.1. Θέση του ΟΟΣΑ	31
2.3.2. Θέση της UNESCO	32
2.3.3. Αμερική.....	32
2.3.4. Αυστραλία	33
2.35. Τρίτες Χώρες.....	33
2.3.6. Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική.....	34
2.4 Ευρωπαϊκά Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης.....	36
2.4.1. Σχολική Εκπαίδευση	36
COMENIUS.....	36
eTwinning	37
2.4.2. Ανώτατη Εκπαίδευση	39

ERASMUS	39
2.4.3. Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση	42
LEONARDO DA VINCI	42
GRUNDTVIG	42
2.4.4. Comenius	43
Ειδικοί Στόχοι	43
Επιχειρησιακοί Στόχοι	44
Παραδείγματα δραστηριοτήτων	44
Οφέλη	44
Το Comenius με αριθμούς	45
Ενδοϋπηρεσιακή Κατάρτιση In-Service Training (IST)	45
Βοηθοί Comenius	46
Ατομική Κινητικότητα Μαθητών	48
Comenius Regio Συμπράξεις	48
Πολυμερή Σχέδια, Πολυμερή Δίκτυα και Συνοδευτικά Μέτρα	50
Σχολικές Συμπράξεις	51
2.5 Επισκόπηση βιβλιογραφίας αναφορικά με Έργα Comenius	53
Μελέτες, Εκθέσεις και Αναφορές στην ευρωπαϊκή βιβλιογραφία	53
Μελέτες στην ελληνική βιβλιογραφία	59
2.6 Επισκόπηση βιβλιογραφίας αναφορικά με Wiki	62
Μελέτες και Αναφορές στην ευρωπαϊκή βιβλιογραφία	62
Μελέτες στην ελληνική βιβλιογραφία	64
Κεφάλαιο Τρία: Μεθοδολογία της Έρευνας	66
3.1 Σχεδιασμός της Δράσης	67
3.1.1 Ο ρόλος των ΤΠΕ στα Ευρωπαϊκά Έργα Comenius	67
3.1.2 Σχέση Έργου Comenius με Πρόγραμμα Σπουδών	68
3.2.2. Πλαίσιο Υλοποίησης της Δράσης	69
3.2. Ο σχεδιασμός του Προγράμματος	71
3.2.1.Τεχνολογικό Πλαίσιο του Έργου	71
3.2.2. Συντονισμός	76
3.2.3. Δραστηριότητα	76
3.2.3. Χρονοπρογραμματισμός	77
3.3 Μεθοδολογία	82
3.3.1.Ερευνητικοί Στόχοι	82

3.3.2.Ερευνητικές Υποθέσεις	82
3.3.3.Ερευνητικά Ερωτήματα.....	83
3.3.4 Ορισμοί.....	83
Εννοιολογικοί Ορισμοί	84
Λειτουργικοί Ορισμοί.....	86
3.3.5 Ερευνητικά Μέσα	86
Η συνέντευξη.....	87
Το ερωτηματολόγιο.....	88
Στατιστικά του Wiki	88
Το δείγμα.....	88
Κεφάλαιο Τέσσερα: Αποτελέσματα	90
4.1. Στατιστικά από το wiki	91
4.2. Παραγόμενα – Υλικό που δημιουργήθηκε.....	96
4.3. Ανάλυση Ερωτηματολογίων.....	100
4.3.1. Απόψεις εκπαιδευτικών	100
4.3.2. Απόψεις μαθητών	103
4.4. Αποτελέσματα Συνεντεύξεων	108
4.4.1. Επίδραση στους Εκπαιδευτικούς	108
Οφέλη και Ανάπτυξη Δεξιοτήτων.....	108
Δυσκολίες	111
Προτάσεις.....	115
4.4.2. Επίδραση στους Μαθητές.....	116
Οφέλη και Ανάπτυξη Δεξιοτήτων.....	116
Δυσκολίες	119
Προτάσεις.....	121
4.4.3. Ο ρόλος των ΤΠΕ	122
Βελτίωση δεξιοτήτων	122
Εκπαιδευτικοί και Wiki.....	125
Μαθητές και Wiki.....	125
Κεφάλαιο Πέντε : Συζήτηση και Συμπεράσματα	128
5.1. Συζήτηση.....	128
Εκπαιδευτικοί.....	129
Μαθητές	130
Ο ρόλος των ΤΠΕ	131

5.2. Συμπεράσματα	131
Το Σχολείο.....	131
Κοινωνία: εκπαιδευτική, τοπική και ευρωπαϊκή	131
Σχετικά με τις ΤΠΕ.....	132
Πολιτισμική, διεθνή.....	132
Προτάσεις	133
Αναφορές.....	136
Ελληνική Βιβλιογραφία	143
Παραρτήματα	147
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 :Πρωτόκολλο συνέντευξης για τους εκπαιδευτικούς	147
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Πρωτόκολλο συνέντευξης για τους μαθητές.....	148

Ο.ΕΠ.ΕΚ : Οργανισμός επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, ο οποίος συγχωνεύτηκε από το 2011 στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παράδειγμα : Με τον όρο παράδειγμα ο Κιχη ορίζει το σύνολο των πεποιθήσεων, αξιών και τεχνικών που ασπάζονται και υιοθετούν τα μέλη μιας επιστημονικής κοινότητας κατέχοντας μια διάσταση ευρύτερη της επιστημονικής θεωρίας περιλαμβάνοντας νόμους, θεωρίες, εφαρμογές πειράματα ενταγμένα σε ένα συσχετιζόμενο σύνολο δεσμεύσεων μεθοδολογικών θεωρητικών και πειραματικών.

Πληθοπορισμός (Crowdsourcing) : Ο όρος Crowdsourcing προέρχεται από τη συνένωση των λέξεων crowd (πλήθος) και outsourcing (εξωτερική ανάθεση εργασιών) και αναφέρεται στην ανοικτή πρόσκληση σε μια ομάδα εθελοντών ή σε μια κοινότητα να αναλάβουν κάποιο καθήκον.

Πράσινη Βίβλος: Οι Πράσινες Βίβλοι που δημοσιεύονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι έγγραφα που αποσκοπούν στην προώθηση του προβληματισμού και στην έναρξη διαβουλεύσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο επί συγκεκριμένου θέματος (π.χ. κοινωνική πολιτική, ενιαίο νόμισμα, τηλεπικοινωνίες κ.λπ.). Οι διαβουλεύσεις που πραγματοποιούνται στα πλαίσια Πράσινης Βίβλου μπορούν στη συνέχεια να αποτελέσουν το έναυσμα της έκδοσης Λευκής Βίβλου προκειμένου να μετατραπούν οι καρποί του προβληματισμού σε συγκεκριμένα μέτρα κοινοτικής δράσης

ΤΠΕ: Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας

Πίνακας Πινάκων και Σχημάτων

Σχήματα

Σχήμα 2.1. Νέοι Ρόλοι των ΤΠΕ (Taylor, 2003).....	23
Σχήμα 2.2 Εγγεγραμμένα Σχολεία στη δράση etwinning ανά χώρα.....	38
Σχήμα 2.3. Εγγραφές Projects, Σχολείων, Εκπαιδευτικών κατά τα έτη 2005-2009 που αφορούν στην Ελλάδα	39
Σχήμα 2.4. Αιτήσεις που κατατέθηκαν και αιτήσεις που εγκρίθηκαν για κάθε έτος χρηματοδότησης	46
Πηγή: European Commission, 2012	46
Σχήμα 2.4 Συμπράξεις Regio Τα πιο δημοφιλή Θέματα	50
Σχήμα 3.1. Ρόλοι ΤΠΕ στις διαδοχικές φάσεις υλοποίησης Έργων Comenius.....	67
Σχήμα 3.2 Αλληλεπίδραση των τριών διαστάσεων της μάθησης.....	69
Σχήμα 3.3 Η πλατφόρμα Twinspace.....	72
Σχήμα 3.4 Η πλατφόρμα Ηλεκτρονικής Μάθησης του σχολείου	73
Σχήμα 3.5 Αρχική σελίδα του Wiki.....	74
Σχήμα 3.6 Συνεργασία Ισπανικού και Ελληνικού μέσα στη Σύμπραξη Comenius	75
Σχήμα 3.7 Σελίδα του Wiki με οδηγίες προς τους μαθητές	80
Σχήμα 4.1. Επιλογή στατιστικών για το Wikispaces.....	91
Σχήμα 4.2. Στατιστικά συμμετοχής στο wiki για το μήνα Δεκέμβριο 2011	92
Σχήμα 4.3. Στατιστικά συμμετοχής στο wiki για το μήνα Ιανουάριο 2012.....	93
Σχήμα 4.4. Δείγμα Συζήτησης στο Wiki.....	95
Σχήμα 4.5. Στατιστικά συμμετοχής στο wiki για το μήνα Απρίλιο 2012.....	96
Σχήμα 4.6. Δείγμα καλλιτεχνικής δημιουργίας μαθητριών	97
Σχήμα 4.7. Σελίδα με θέμα Fashion	98
Σχήμα 4.8. Comic και Ερωτηματολόγιο ενσωματωμένο σε σελίδα του Wiki.....	98
Σχήμα 4.10. Δημιουργία σελίδας από το σχολείο της Σουηδίας.....	100
(άξονας ανάπτυξης).....	101
Σχήμα 5.1 Διαπολιτισμική Επαφή	134

Πίνακες

Πίνακας 2.1. Φοιτητική Κινητικότητα Erasmus κατά τα έτη 2010-2011	41
Πίνακας 2.1 Αιτήσεις που εγκρίθηκαν ανά χώρα για Ενδοϋπηρεσιακή Κατάρτιση.....	47
Πίνακας 2.2 Αριθμός Έργων Regio για την περίοδο 2009-1010	49
Πίνακας 2.4 Αριθμός Προγραμμάτων που υποβλήθηκαν και εγκρίθηκαν	52
Πίνακας 3.1. Σύνολο ατόμων που συμμετείχαν στις κινητικότητες	71
Πίνακας 3.2. Χρονοδιάγραμμα Α' φάσης Προγράμματος	79
Πίνακας 3.3. Χρονοδιάγραμμα Β' φάσης Προγράμματος	80
Πίνακας 3.4. Χρονοδιάγραμμα Γ' φάσης Προγράμματος.....	81
Πίνακας 3.5. Εγγεγραμμένα μέλη στο Wiki	81
Πίνακας 4.2. Σύνολο αλλαγών σελίδων (edits) και μηνυμάτων για τα δύο σχολεία	94
Πίνακας 4.3. Τροποποιήσεις μαθητών σελίδων του wiki ανά μήνα	95
Πίνακας 4.4. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του Έργου Comenius	101
Πίνακας 4.5. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του Έργου Comenius (πολιτιστική και κοινωνική διάσταση)	101
Πίνακας 4.7. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του wiki	102
Πίνακας 4.8. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του wiki	102
Πίνακας 4.9. Δυσκολίες των εκπαιδευτικών στη χρήση του wiki	103
Πίνακας 4.10. Απόψεις των μαθητών για την επίδραση του Έργου Comenius	103
(άξονας ανάπτυξης).....	103
Πίνακας 4.11. Απόψεις των μαθητών για την επίδραση του Έργου Comenius	104
(πολιτιστική και κοινωνική διάσταση)	104
Πίνακας 4.12. Η χρήση του wiki από τους μαθητές.....	104
Πίνακας 4.13. Η χρήση του wiki από τους μαθητές.....	105
Πίνακας 4.14. Απόψεις των μαθητών για την αποτελεσματικότητα του wiki ως περιβάλλον επικοινωνίας και συνεργασίας	105
Πίνακας 4.15. Απόψεις των μαθητών για το εργαλείο Συζήτησης του wiki.....	106
Πίνακας 4.16. Απόψεις των μαθητών για το wiki στη ανάπτυξη δεξιοτήτων στις ΤΠΕ.....	106
Πίνακας 4.17. Απόψεις των μαθητών για τη δημοσίευση στο wiki	107
Πίνακας 4.18. Απόψεις των μαθητών για τη συμμετοχή τους στο wiki	107

Περίληψη

Αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη της χρήσης περιβαλλόντων ηλεκτρονικής μάθησης βασισμένων σε τεχνολογία Web 2.0., στο πλαίσιο της υλοποίησης ενός Έργου Comenius μεταξύ ευρωπαϊκών σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η κινητικότητα προς και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η διευρυμένη χρήση των ΤΠΕ, η ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων, είναι στόχοι των σύγχρονων εκπαιδευτικών πολιτικών για την προσωπική ανάπτυξη και ευημερία σε μια κοινωνία Πληροφορίας και Γνώσης, τόσο για τους μαθητές, οι οποίοι θα πρέπει να προετοιμαστούν για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις μιας παγκόσμιας νέας εποχής, όσο και για τους καθηγητές ως προστιθέμενη αξία στον επαγγελματισμό τους.

Η μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας περιελάμβανε σχεδιασμό ενός ηλεκτρονικού περιβάλλοντος μάθησης ώστε να υλοποιηθεί μέσα από αυτό η συνεργασία, η επικοινωνία και η διάδοση του Έργου της Σύμπραξης Comenius. Η πλήρη ανάπτυξη και εφαρμογή της δράσης εφαρμόστηκε στα πλαίσια του μαθήματος ΤΠΕ-Πληροφορική του ελληνικού σχολείου και του μαθήματος Informática του ισπανικού, καθώς ήταν οι δύο χώρες οι οποίες υλοποίησαν τη Δράση.

Τα ερευνητικά δεδομένα προήλθαν από την ανάλυση περιεχομένου συνεντεύξεων μαθητών και εκπαιδευτικών, μέσω ερωτηματολογίων που απαντήθηκαν από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς καθώς και από τα στατιστικά στοιχεία (log files) των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων που χρησιμοποιήθηκαν.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ανάδειξαν την θετική επίδραση του Έργου Comenius στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σε εκπαιδευτικούς αλλά και σε μαθητές. Προβλήθηκαν συγκεκριμένα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα μάθησης ως εργαλεία ΤΠΕ που μπορούν να ευνοήσουν την συνεργασία, την επικοινωνία και την ανάδειξη έργων ευρωπαϊκών συμπράξεων δημιουργώντας μια εικονική κοινότητα. Απέδειξε ότι η σύγκλιση στα προγράμματα σπουδών του μαθήματος της Πληροφορικής στις δύο ευρωπαϊκές χώρες ευνοούν την ένταξη δράσεων στο αναλυτικό πρόγραμμα του

μαθήματος προσφέροντας μοναδική εκπαιδευτική εμπειρία και για τα δύο ευρωπαϊκά σχολεία.

Λέξεις Κλειδιά: **Comenius, transnational education, Wiki**

Κεφάλαιο Ένα: Εισαγωγή

Είναι οι ΤΠΕ μια καινούρια πραγματικότητα στο χώρο της εκπαίδευσης; Είναι μια καινούρια γλώσσα που καλούμαστε εκπαιδευτικοί και μαθητές να μάθουμε; Είναι το μέλλον ή είναι ήδη το παρόν; Το σχολείο του 21ου αιώνα, το Νέο Σχολείο θα αποτελέσει το έδαφος στο οποίο οι ΤΠΕ θα βρουν την καθημερινή εφαρμογή τους, την πλήρη ένταξη και ενσωμάτωση τους στις διαδικασίες της εκπαίδευσης, όχι μόνο στα αντίστοιχα αντικείμενα της Πληροφορικής ή άλλης παρεμφερούς ειδικότητας αλλά και των υπολοίπων, τόσο στην Πρωτοβάθμια όσο και στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση; Τα ερωτήματα αυτά αναμένεται να απαντηθούν από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς που ασκούν καθημερινά στην τάξη τις πρακτικές εκείνες, οι οποίες καθορίζονται από τις τρέχουσες εκπαιδευτικές πολιτικές και εκφράζονται μέσα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Αλλά και από την ανάγκη των εκπαιδευτικών της πράξης για βέλτιστη προσφορά στο εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό έργο τους. Όταν οι δυο παραπάνω συνιστώσες ταυτίζονται, όταν δηλαδή ένα Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών ανακλά τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις της νέας εποχής και στοχεύει να δημιουργήσει τους μελλοντικούς, ενεργούς πολίτες του κόσμου που θα διαθέτουν τη βούληση και την ετοιμότητα για δια βίου βελτίωση των επαγγελματικών τους ικανοτήτων και δεξιοτήτων (Bernstein, 2001), τότε θα βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια νέα προσέγγιση της μάθησης. Οι προηγούμενες σταθερές μιας σχολικής τάξης με τον διδάσκοντα αποκλειστικά να «αναλώνεται» στη διάλεξη και την μεταφορά της γνώσης και τον μαθητή στην ακρόαση και στην αναπαραγωγή της γνώσης μέσω γραπτών δοκιμασιών καταρρίπτονται. Η νέα προσέγγιση θέλει τον διδάσκοντα καθοδηγητή, συντονιστή, συμμετοχο στην μάθηση (Τζιμογιάννης, 2007). Θέλει τον μαθητή να συμμετέχει, να συνεργάζεται, σε τοπικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να μπορεί να ανακαλύπτει, να αναλύει και να καλλιεργεί δεξιότητες υψηλού επιπέδου.

Η έρευνα έχει δείξει ότι η μάθηση με τις ΤΠΕ μπορεί να γίνει περισσότερο συνεργατική, ο μαθητής να οδηγηθεί μέσα από διερευνητικές δραστηριότητες -

around computer-και κοινότητες- through computer- στην δημιουργία. Να ενισχυθεί το κίνητρο για μάθηση, να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα, να καλλιεργηθεί η κριτική σκέψη, οι λογικές δεξιότητες και η ικανότητα διαχείρισης, αξιολόγησης και εφαρμογής της πληροφορίας (Crook 1994; Τζιμογιάννης, 2007; Τζιμογιάννης & Σιόρεντα, 2007).

Ακαδημαϊκοί, εκπαιδευτικοί της πράξης και σχεδιαστές εκπαιδευτικών πολιτικών, συμφωνούν ότι οι ΤΠΕ και, κυρίως, οι υπηρεσίες του Διαδικτύου φέρνουν στην εκπαίδευση πολύ περισσότερα πράγματα από την απλή εξοικείωση των μαθητών με τους υπολογιστές. Τα νέα μοντέλα ανάλυσης και σύνθεσης οδηγούν σε συνεργατικές αλληλεπιδράσεις που επηρεάζουν τον τρόπο, το τι, και το σε ποια περιβάλλοντα οι μαθητές μαθαίνουν (Τζιμογιάννης, 2007). Οι δυνατότητες και ευκαιρίες που δίνονται για άνοιγμα του σχολείου και διεύρυνση του εκπαιδευτικού χώρου, πέρα από τα στενά όρια της σχολικής τάξης με το Διαδίκτυο αρωγό είναι πολλαπλές (Τζιμογιάννης & Σιόρεντα, 2007). Και όταν η πρακτική αυτή ξεφεύγει από τα στεγανά σύνορα της τάξης, της σχολικής κοινότητας και της στενότερης τοπικής κοινωνίας γεφυρώνοντας και ενώνοντας δυο -ή και περισσότερες-ευρωπαϊκές κοινωνίες, δύο ευρωπαϊκές σχολικές κοινότητες, δύο ευρωπαϊκές τάξεις μετουσιώνοντας τις σε e-τάξεις (ηλεκτρονικές τάξεις), τότε πραγματικά βρισκόμαστε μπροστά στην τάξη του 21ου αιώνα. Σε μια τάξη που ανήκει στο σχολείο του 21ου αιώνα, ένα σχολείο αποτελεσματικό, ανοιχτό, με όραμα που θέλει αλλά και μπορεί να προετοιμάζει όχι μόνο μαθητές αλλά και μελλοντικούς πολίτες, προετοιμασμένους να επηρεάζουν και να καθορίζουν-και όχι μόνο να ακολουθούν-τις εξελίξεις στο γίνεσθαι που τους αφορά μέσα από μια διαθεματική και διαπολιτισμική εκπαιδευτική εμπειρία.

Βεβαίως η παραπάνω προβληματική δεν αφορά αποκλειστικά την ελληνική πραγματικότητα.

Η κινητικότητα εκπαιδευτικού προσωπικού και μαθητών-εικονική ή μη- η διεθνοποίηση της εκπαιδευτικής εμπειρίας, η κοινωνική δικτύωση είναι κάποιοι από τους όρους που την τελευταία δεκαετία κυριαρχούν στην εκπαίδευση, εμπλουτίζοντας τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Ιδίως η μαθησιακή κινητικότητα είναι ένας σημαντικός τρόπος με τον οποίο οι νέοι μπορούν να ενισχύσουν τη μελλοντική απασχολησιμότητά τους και να αποκτήσουν νέες επαγγελματικές

ικανότητες: Νέες γνώσεις, νέες γλωσσικές και διαπολιτισμικές ικανότητες, αλλά και στο να γίνουν τα συστήματα και τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης περισσότερο ανοιχτά, χώροι διάχυσης μιας διεθνούς-ευρωπαϊκής κουλτούρας και σκέψης, ενισχύοντας το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μακρά προϊστορία στην υποστήριξη της μαθησιακής κινητικότητας μέσω διαφόρων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών, όπως με πολυμερείς συμπράξεις Σχολείων για την υλοποίηση ενός κοινού έργου ή με μετακινήσεις εκπαιδευτικού προσωπικού για κατάρτιση ή εθελοντική εργασία σε άλλα κράτη. Ήδη η Συνθήκη του Μάαστριχτ έθετε για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 1992) με το άρθρο 126 (κεφάλαιο 3), στόχους που αφορούν στην υπερεθνική εκπαίδευση, στην κινητικότητα και στην ενεργότερη συμμετοχή εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Από το 1992 έως και σήμερα, η ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση, η επιτυχής ένταξη στην αγορά εργασίας και η μεγαλύτερη κινητικότητα των νέων συνεχίζουν να αποτελούν ζωτικούς παράγοντες για την ενεργοποίηση όλων των νέων και την επίτευξη των προτεραιοτήτων και των στόχων που θέτει η νέα Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Eurora 2020» (*Youth on the Move*, 2011). Με τις ΤΠΕ να έχουν πρωταρχικό και κρίσιμο ρόλο σε όλη αυτή την διαδικασία.

1.1 Ερευνητικό κενό

Στο σχολείο του 21^{ου} αιώνα, στο σχολείο της ψηφιακής εποχής, οι συνεργασίες μεταξύ ιδρυμάτων και ατόμων και οι μαθητικές κινητικότητες είναι όχι μόνο επιθυμητές αλλά επιβεβλημένες από τις σύγχρονες εκπαιδευτικές πολιτικές. Σημαντικό είναι να αξιοποιηθούν οι ΤΠΕ και οι υπηρεσίες του Διαδικτύου στο έπακρο, ως μέσα για την επίτευξη της συνεργατικής μάθησης, της κοινωνικοποίησης των ατόμων αλλά και για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων, απαραίτητων για την διασφάλιση της διαρκούς απασχολησιμότητά τους στην τοπική ή στην διεθνή αγορά. Αρκετοί ερευνητές έχουν εξετάσει τόσο τα προγράμματα αδελφοποίησης ιδρυμάτων, τα προγράμματα κινητικότητας μαθητών και σχολικών συμπράξεων Comenius, όσο και τις ΤΠΕ ως εργαλεία έρευνας και μάθησης. Οι περισσότερες έρευνες έχουν εστιάσει στις θετικές επιδράσεις των

προγραμμάτων αυτών στους εκπαιδευτικούς, στους μαθητές και στα σχολεία στο σύνολό τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012). Επίσης στην κοινωνικοποίηση μαθητών ή/και καθηγητών (Δεμερτζή & Σκιά, 2002), στην τόνωση της αυτοπεποίθησης των μαθητών (Association for Empirical Studies, 2007), ή στην συνεργασία (Köhler & Hannafor, 2002), ενώ όσοι τα συσχέτισαν στην μελέτη τους με τις ΤΠΕ, αυτή ήταν είτε εστιασμένη στο θετικό ρόλο των ΤΠΕ στις κοινωνικές ή διαπολιτισμικές επιδιώξεις (Δημητριάδου, 2001)- ως καταλύτες κοινωνικών, φυσικών και πολιτικών στερεοτύπων μέσα στην εκπαίδευση (Freeman & Gilleran, 2001)- ή ως εργαλεία επίλυσης προβλημάτων, έρευνας και μάθησης (Κωστής Ν., Σιόρεντα Α., Τζιμογιάννης Α. , 2009).

Η βιβλιογραφική, ελληνική και ξενόγλωσση, επισκόπηση ανάδειξε ότι ενώ η νέα γενιά εφαρμογών του Παγκόσμιου Ιστού (Web 2.0), όπως τα blogs, τα Wikis, οι χώροι κοινωνικής δικτύωσης και άλλα, χρησιμοποιούνται ευρέως στην εκπαίδευση κατά την τελευταία δεκαετία, αλλάζοντας ριζικά τη συνεργασία και τη μάθηση (O'Reilly, 2005), τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα και τα συστήματα ασύγχρονης ή/και σύγχρονης εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται στον σχεδιασμό, στην ανάπτυξη και την μελέτη σχολικών δικτύων, αυτά δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς ως εργαλεία για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση διεθνικών συνεργασιών μεταξύ σχολείων, όπως είναι τα προγράμματα δια βίου μάθησης Comenius. Το κενό αυτό έρχεται να καλύψει η παρούσα έρευνα και να δείξει πώς οι ΤΠΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση ενός Έργου δια-βίου μάθησης από μια ευρωπαϊκή σύμπραξη σχολείων, με τέτοιο τρόπο ώστε να τεθούν οι στόχοι μιας διεθνικής εκπαίδευσης που μέσω των ΤΠΕ είναι εφικτή και πλέον εφαρμόσιμη όχι μόνο στην τριτοβάθμια, αλλά και στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

1.2. Στόχοι της Έρευνας

Η παρούσα έρευνα στόχευσε στην αποτίμηση ενός Προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης που υλοποιήθηκε με τη συνεργασία ενός ελληνικού και ενός ισπανικού σχολείου στα πλαίσια μιας Σύμπραξης Comenius. Βασικοί στόχοι ήταν να διερευνηθούν:

- Κατά πόσο ο σχεδιασμός και τα εργαλεία ΤΠΕ συνέβαλαν στη δημιουργία μιας εικονικής κοινότητας μεταξύ των δύο σχολείων και ενίσχυσαν την αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών
- Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα συνέβαλε στη βελτίωση δεξιοτήτων επικοινωνίας και ΤΠΕ για μαθητές και εκπαιδευτικούς, ενώ προώθησε την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης μεταξύ των σχολείων

1.3 Σύνοψη της Διπλωματικής Εργασίας

Η διπλωματική εργασία διαρθρώνεται σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση των στόχων της έρευνας, του περιεχομένου και της δομής της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο, εστιάζοντας στο ρόλο των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, και παρουσιάζονται οι εκπαιδευτικές πολιτικές σε θέματα κινητικότητας και διεθνικής εκπαίδευσης που εφαρμόζει τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και η Αυστραλία και οι ΗΠΑ. Στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται αναλυτική παρουσίαση στο πρόγραμμα Comenius και τις δράσεις του, με στατιστική αποτίμηση και αποτελέσματα. Ακολουθεί η βιβλιογραφική επισκόπηση-ξενόγλωσση και ελληνική-που αφορά δύο βασικούς άξονες της έρευνας: τα Έργα Comenius και τις εφαρμογές του Wiki στην εκπαιδευτική πρακτική.

Το τρίτο κεφάλαιο χωρίζεται σε δύο μέρη: στο πρώτο παρουσιάζεται ο σχεδιασμός του προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης, το χρονοδιάγραμμα και οι βασικές πτυχές υλοποίησής του. Στο δεύτερο μέρος περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας, οι διαδικασίες και τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έτσι όπως προκύπτουν από την ανάλυση των στατιστικών του wiki, των συνεντεύξεων και των ερωτηματολογίων και

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο σχολιάζονται τα αποτελέσματα, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και γίνονται οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Κεφάλαιο Δύο: Θεωρητικό Πλαίσιο

Στο κεφάλαιο αυτό θεμελιώνεται το θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο σχεδιάστηκε η δράση και υλοποιήθηκε η έρευνα της παρούσας εργασίας. Περιλαμβάνεται επίσης εκτενή επισκόπηση και διερεύνηση της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας, ελληνικής και ξενόγλωσσης. Το κεφάλαιο ξεκινάει με την διαπραγμάτευση του πλαισίου των σύγχρονων προσεγγίσεων ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, συνεχίζει με την παρουσίαση των Ευρωπαϊκών και άλλων Εκπαιδευτικών Πολιτικών που αφορούν στη κινητικότητα των μαθητών και των εκπαιδευτικών. Ακολουθεί εκτενή παρουσίαση των προγραμμάτων της δια-βίου μάθησης και έπεται η βιβλιογραφική επισκόπηση σε θέματα ευρωπαϊκών συμπράξεων Comenius αλλά και εφαρμογών των Wikis.

2.1 ΤΠΕ στην Εκπαίδευση

Οι ραγδαίες εξελίξεις στην εκπαιδευτική τεχνολογία, η ανάπτυξη και η διάδοση των ΤΠΕ, έχει επιφέρει αλλαγές και στην εκπαιδευτική διαδικασία, λόγω των δυνατοτήτων που παρέχουν να μετασχηματίσουν την παραδοσιακή διδασκαλία σε μια ενεργητική μαθησιακή διαδικασία καθώς μπορούν να υποστηρίξουν τη συνεργασία και την ενεργητική συμμετοχή μεταξύ μαθητών, να ευνοήσουν διαφορετικά μαθησιακά στυλ, να καλλιεργήσουν ένα εύρος σημαντικών δεξιοτήτων, δίνοντας στους μαθητές αλλά και στους εκπαιδευτικούς δυνατότητες έκφρασης και επικοινωνίας με άτομα από εκπαιδευτικά ιδρύματα διαφορετικών χωρών επιτρέποντας την γνωριμία με άλλες κουλτούρες (Τζιμογιάννης & Σιόρεντα, 2007). Είναι κρίσιμο λοιπόν το ερώτημα το πώς οι ΤΠΕ και κατ' επέκταση το Διαδίκτυο θα αξιοποιηθούν, ώστε να μην παραμείνουν απλά ένα μέσο πληροφόρησης χωρίς καμία ευρύτερη παιδαγωγική και μαθησιακή αξία (Jonassen, 2003), αλλά ως πολιτισμικό και κοινωνικό αγαθό, που θα διαμορφώσουν το σχολείο

του 21^{ου} αιώνα (Τζιμογιάννης, 2007) μέσα σε ένα νέο πλαίσιο για την εκπαίδευση που θα θεωρεί δεδομένη την:

Πρόσβαση: Την δυνατότητα δηλαδή μέσω δικτύων-ασύρματων αλλά και ενσύρματων- μαθητές και καθηγητές να έχουν πρόσβαση σε μια τεράστια μεγέθους πληροφορία, πολύ πέρα από τα όρια των βιβλίων και των βιβλιοθηκών.

Συνεργασία: Μαθητές και καθηγητές να χρησιμοποιούν την ψηφιακή τεχνολογία, ώστε να δουλεύουν μαζί, όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο μεταξύ τους, αλλά και υπερεθνικά αναπτύσσοντας και τελειοποιώντας τις ιδέες τους με την από κοινού κατασκευή κάποιων συνεργατικών έργων.

Επικοινωνία: Καθηγητές και μαθητές να επικοινωνούν με συναδέλφους και συμμαθητές ή με ειδικούς κάθε είδους, οπουδήποτε και αν βρίσκονται στον κόσμο, μέσω ασύρματων ή ενσύρματων δικτύων, χρησιμοποιώντας μια παγκόσμια γλώσσα, όπως τα Αγγλικά ή τα Ισπανικά, διευρύνοντας έτσι δυναμικά μέσα από αυτή την έκθεση και συναναστροφή με τον «άλλο», την κοσμο-θεώρησή τους. Η επικοινωνία μπορεί να περιλαμβάνει από κάθε μορφή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή ανταλλαγές στο Διαδίκτυο, που άλλοτε μπορεί να είναι τυπικές μεταξύ ινστιτούτων και άλλοτε άτυπες ιδίως με την καθιέρωση των κοινωνικών Δικτύων, των σχολικών δικτύων και των διαφορών κοινοτήτων μάθησης (eTwinning).

Εμπειρία: Τέλος η εμπειρία είναι αυτή που θα προκύψει, όχι μόνο μέσα από τις προηγούμενες δυνατότητες που δίνει το Διαδίκτυο, αλλά και μέσα από προσομοιώσεις γεγονότων και καταστάσεων που οι μαθητές μπορούν να βιώσουν.

Σχήμα 2.1. Νέοι Ρόλοι των ΤΠΕ (Taylor, 2003)

Όπως προαναφέρθηκε δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητο ότι η ύπαρξη του Διαδικτύου και η απλή χρήση εργαλείων ΤΠΕ θα εξασφαλίσει από μόνη της το γνωστικό αποτέλεσμα των ΤΠΕ, ούτε τη λειτουργία των υπολογιστών ως γνωστικού εργαλείου (Jonassen, 2000), που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη ή/και βελτίωση δεξιοτήτων. Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη μάθηση πρέπει να διευθύνει το πολύ σημαντικό στοιχείο της ενίσχυσης στις διαδικασίες αυτές αντί να θεωρείται ένα ακόμα νέο εύχρηστο μέσο διακίνησης (Nichols, 2003).

Ο Ιστός πρέπει να υποστηρίζει ένα νέο Παράδειγμα Μάθησης, παιδαγωγικές και διδακτικές προσεγγίσεις και να διευκολύνει την οικοδόμηση και την εφαρμογή της γνώσης μέσω αυθεντικών και συνεργατικών δραστηριοτήτων (Schneider, 2003). Ο στόχος πάντοτε παραμένει η επικοινωνία, η συνεργασία και τελικά η εμπειρία και μέσω αυτής η μάθηση, της οποίας ο τρόπος αλλάζει λόγω πρόσβασης και συνδεσιμότητας και όχι λόγω των εντυπωσιακών τεχνολογικά εργαλείων και περιβαλλόντων, που προσφέρονται στις ημέρες μας δωρεάν και σε πληθώρα, και που συνεχώς εξελίσσονται και μεταβάλλονται. Για να επιτευχθεί αυτό η εφαρμογή των ΤΠΕ θα πρέπει να ενσωματώνεται σε δραστηριότητες και εκπαιδευτικές πράξεις γενικότερα, οι οποίες θα στοχεύουν (Τζιμογιάννης & Σιόρεντα 2007):

Στην Ενεργητική μάθηση: Μέσα από την εμπλοκή των μαθητών σε αυθεντικού τύπου δραστηριότητες, θα επιτευχθεί η ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας και η ανάπτυξη του κινήτρου μάθησης για το αντικείμενο μέσω της αλληλεπίδρασης μαθητή-υπολογιστή (Herrington & Kervin, 2007).

Σε Σαφείς και ρεαλιστικούς μαθησιακούς στόχους: Οι μαθησιακοί στόχοι και οι χρησιμοποιούμενες στρατηγικές θα πρέπει να είναι σαφείς και κατανοητές από τους μαθητές, ώστε να μπορούν να επιχειρηματολογήσουν και να τις εξηγήσουν σε τρίτους, στην δική τους ή σε ξένη γλώσσα.

Στη Γνωστική ανάπτυξη: Τα χρησιμοποιούμενα περιβάλλοντα θα πρέπει να προκαλούν το ενδιαφέρον των μαθητών για μάθηση, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης και αξιοποιώντας την περιέργεια, τη φαντασία, τη διαίσθηση και τη δημιουργικότητά τους. Οι μαθητές θα πρέπει να εξοικειωθούν με τις μεθοδολογίες επίλυσης προβλημάτων της καθημερινής ζωής και να υποστηρίζονται, ώστε να μάθουν πώς να ανιχνεύουν και να διορθώνουν τα λάθη τους.

Στη Διερευνητική μάθηση: Οι μαθητές θα πρέπει να εμπλέκονται σε διαδικασίες αναζήτησης, έρευνας και ανακάλυψης νέων πληροφοριών, εμπειριών και, τελικά, γνώσεων.

Στη Συνεργατική μάθηση: Χρησιμοποιώντας περιβάλλοντα που ευνοούν τη συνεργασία, οι μαθητές μαθαίνουν να μοιράζονται πληροφορίες και ιδέες, να ανταλλάσσουν επιχειρήματα, να συζητούν για την εργασία τους, να υλοποιούν εργασίες συνεργαζόμενοι με άλλους συμμαθητές, να βοηθούν και να σέβονται ο ένας τον άλλο. Έτσι έχουν ευκαιρίες να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και γνωστικές δεξιότητες υψηλού επιπέδου (Τζιμογιάννης, 2007).

Το ενδιαφέρον εστιάζεται στην συνεργατική-εποικοδομητική αλληλεπίδραση μεταξύ απομακρυσμένων εκπαιδευτικών κοινοτήτων και στις εφαρμογές του Ιστού 2.0 που θα επιτρέψουν την από κοινού υλοποίηση έργων, οδηγώντας έτσι σε μια συνεργατική, αυτορρυθμιζόμενη, δια βίου μάθηση (Κωστής Ν., Σιόρεντα Α., Τζιμογιάννης Α., 2009 ; Jimoyiannis, 2010). Οι δικτυακές μαθησιακές κοινότητες, θεωρούνται από αρκετούς θεωρητικούς της διδακτικής και της παιδαγωγικής επιστήμης ως ένα εξαιρετικά ισχυρό παιδαγωγικό εργαλείο για την

απόκτηση εφαρμόσιμων γνώσεων και δεξιοτήτων, καθώς μπορούν να υποστηρίξουν την εφαρμογή σύγχρονων θεωριών μάθησης, όπως η συνεργατική μάθηση, που ενισχύουν το ρόλο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στη δημιουργία της γνώσης και κατ' επέκταση στη διαδικασία της ίδιας της μάθησης (Brook & Oliver, 2003). Τα περιβάλλοντα αυτά εμπεριέχονται στην γενικότερη έννοια της ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning). Οι διαδεδομένες τεχνολογίες του Ιστού2.0, όπως τα Blogs, τα Wikis κλπ., φαίνεται να είναι το μέσο για να γεφυρώσουν οι σχεδιαστές και συντονιστές των μαθησιακών διαδικασιών ενός διεθνικού έργου την απόσταση μεταξύ των ιδρυμάτων και να καταστήσουν δυνατή την επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων σε αυτήν-εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων- (Montes & Gea, 2011). Οι διαδικτυακές τεχνολογίες αποτελούν το μέσο ζεύξης μεταξύ των ιδρυμάτων και των ατόμων, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα να δημιουργηθεί ένα δίκτυο, μια μαθησιακή κοινότητα και μια εικονική κινητικότητα που χωρίς τα συγκεκριμένα εργαλεία και περιβάλλοντα θα ήταν αδύνατο να υπάρξει.

2.1.1 Ηλεκτρονική Μάθηση

Πολλοί ορισμοί έχουν δοθεί για την ηλεκτρονική μάθηση (e-learning). Ο Garrison (Garrison, 2003) σε μια εκπαιδευτική προσέγγιση, την ορίζει ως τη διαδικασία της ασύγχρονης ή σύγχρονης επικοινωνίας, η οποία διευκολύνεται από ηλεκτρονικά μέσα και στόχο έχει την οικοδόμηση της γνώσης. Το τεχνολογικό θεμέλιο της ηλεκτρονική μάθησης είναι το Διαδίκτυο που λόγω της δομής και της οργάνωσής του έχει βασικά χαρακτηριστικά που το καθιστούν ένα ισχυρό μέσο υποστήριξης και ενίσχυσης της δεδομένης μαθησιακής διαδικασίας (Κωστής & Τζιμογιάννης 2008). Είναι μια τεράστια πηγή πληροφοριών, εύκολα προσβάσιμη, που επιτρέπει την επικοινωνία και τη συνεργατική ανάπτυξη υλικού από τους χρήστες του (Palloff & Pratt, 1999). Εκεί ακριβώς βρίσκεται η δύναμη της ηλεκτρονικής μάθησης. Στη συνεργασία (Garrison, 2003). Μια συνεργασία που μπορεί να δημιουργήσει ασύγχρονες κοινότητες έρευνας μέσα από τις οποίες θα δημιουργηθούν συνεργατικές κοινότητες μάθησης, που αν συνδυαστούν με παιδαγωγική και διδακτική, θα μεταμορφώσουν πραγματικά την εκπαιδευτική

διαδικασία, καθώς επιτρέπουν την χωρίς περιορισμούς -χώρου και χρόνου- πρόσβασης των μαθητών στην κοινότητα, και τελικά στην επικοινωνία.

2.1.2 Συνεργατική Μάθηση

Σύμφωνα με τον Dillenbourg (1999), η συνεργατική μάθηση ορίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία δύο ή περισσότερα άτομα μαθαίνουν ή προσπαθούν να μάθουν κάτι μαζί. Ο ορισμός αυτός αναδεικνύει δύο βασικές παραμέτρους: τι θα είναι αυτό που θα προσπαθήσουν να μάθουν και το πώς. Στα σύγχρονα περιβάλλοντα του Ιστού, μπορούμε να βρούμε πολλές διαστάσεις και προσεγγίσεις της συνεργατικής μάθησης. Έτσι σύμφωνα με την ερμηνεία του Dillenbourg (1999):

- «Δύο ή περισσότερα άτομα» μπορεί να αναφέρεται σε ένα ζευγάρι ατόμων, σε ένα μικρό γκρουπ, σε μια τάξη (20-30 μαθητές), σε μια κοινότητα (μερικές εκατοντάδες ή χιλιάδες ανθρώπων), σε μια κοινωνία (χιλιάδες ή εκατομμύρια ατόμων) και όλα τα ενδιάμεσα επίπεδα.
- «Μαθαίνουν ή προσπαθούν να μάθουν κάτι» μπορεί να μεταφραστεί ως «ακολουθούν μια σειρά μαθημάτων», ή μελετούν ένα «μαθησιακό υλικό», εμπλέκονται σε μαθησιακές δραστηριότητες ή σε δια βίου εργασιακές πρακτικές.
- «Μαζί» μπορεί να είναι μέσω διαφορετικών μέσων διάδρασης: Πρόσωπο με πρόσωπο, δια μέσω υπολογιστή, σύγχρονα ή ασύγχρονα, είτε είναι αποτέλεσμα πραγματικής συλλογικής εργασίας είτε όχι.

2.1.3 Web 2.0

Ο όρος Web 2.0 (Tim O'Reilly, 2005) χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις εφαρμογές του Παγκόσμιου Ιστού που παρέχει στους χρήστες την δυνατότητα να συνεργάζονται άμεσα (on-line), να μοιράζονται πληροφορίες και να δημιουργούν πληροφορία στον Ιστό. Ακριβώς γι αυτό στο Web 2.0 γίνεται λόγος για τη συλλογική νοημοσύνη, για «τη σοφία των μαζών». Προσεγγίσεις που υποστηρίζουν ότι οι κοινότητες μπορούν να είναι πολύ περισσότερο παραγωγικές από όταν τα άτομα δουλεύουν απομονωμένα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η έννοια του Πληθοπορισμού (Crowdsourcing) και η στρατηγική της Συλλογικής Δημιουργίας (Crowdcreation), σύμφωνα με τις οποίες: «Ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων μπορεί να δημιουργήσει περισσότερη αξία από τα μεμονωμένα άτομα» (Howe, 2006).

Αντίστοιχη είναι και η περίπτωση του Ελεύθερου Λογισμικού/Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα, όπου η δημιουργία βασίζεται στην ενεργή συνεργασία, στην μείξη ιδεών, στην επικοινωνία και στη συλλογική σκέψη (interthinking) (Leach, 2001; Mercer, 2000). Για τα εργαλεία του Ιστού 2.0, που δεν έχουν σχεδιαστεί αποκλειστικά για εκπαιδευτική χρήση, γίνεται λόγος για το πώς, μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική πρακτική (Τζιμογιάννης Α., Τσιωτάκης Π., Ρούσσινος Δ., 2012). Η δυναμική τους με την κατάλυση των «συνόρων» μεταξύ σχολείου και σπιτιού, μαθητών και καθηγητών, μάθησης και διασκέδασης και με την ευκαιρία που δίνουν για συνεργατική, αυτό-κατευθυνόμενη, απανταχού και δια βίου μάθηση, ανεξάρτητη από τον παράγοντα χώρο και χρόνο, μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την εκπαίδευση. Με την πρόταση όμως οι εφαρμογές του Ιστού 2.0 να ενσωματωθούν στην πρακτική της τάξης, να αντιμετωπιστούν ως *μαθησιακές πλατφόρμες και στάσεις*, και όχι απλά ως μια τεχνολογία ή ένα ενισχυτικό μέσο της παραδοσιακής διδασκαλίας (Jimoyiannis, 2010).

2.1.4 Wiki

Ανάμεσα στα πολυάριθμα Web 2.0 εργαλεία αυτά που κερδίζουν έδαφος είναι τα blogs και τα Wikis. Ένα Wiki είναι συνήθως μία ιστοσελίδα που επιτρέπει στους χρήστες της να προσθέσουν, να αφαιρέσουν, ή να επεξεργαστούν το περιεχόμενό της, πολύ γρήγορα και εύκολα, απευθείας στο Web. Αυτό που στην ουσία κάνει ένα σύστημα Wiki είναι να απλοποιεί τη διαδικασία δημιουργίας σελίδων HTML και να καταγράφει κάθε μεμονωμένη αλλαγή που εμφανίζεται κατά τη διάρκεια του χρόνου, έτσι ώστε σε οποιαδήποτε στιγμή μια σελίδα να μπορεί να επανέλθει σε κάποια από τις προηγούμενες καταστάσεις της. Παρέχει επίσης στους χρήστες χώρο για συζήτηση (Wheeler S., Yeomans P. & Wheeler D., 2008; Τζιμογιάννης, Α. & Ρούσσινος, Δ., 2011).

Οι εφαρμογές του πολλαπλές: Το Wiki μπορεί αν υπάρξει ως εργαλείο διαχείρισης μαθημάτων (on-line course management tool), ως περιβάλλον συγγραφής, ιδιαίτερα συνεργατικής, και αποτελεί εύκολο τρόπο για να υποστηρίξει e-portfolio μαθητών. Είναι ένα άριστο μέσο για παρουσίαση εργασιών, ένα περιβάλλον για την ανάπτυξη Έργων και φυσικά εργαλείο έρευνας (Roussinos &

Jimoyiannis, 2011). Αρκετές μελέτες έχουν δείξει ότι τα Wikis υποστηρίζουν τη συνεργασία ανάμεσα σε μαθητές, ενθαρρύνουν την ανακλαστική γραφή και οδηγούν από την επιφανειακή γνώση στη βαθύτερη κατανόηση και οικοδόμηση της γνώσης (Ρούσσιος, Δ. & Τζιμογιάννης, Α., 2012). Στα παραπάνω χαρακτηριστικά βασίστηκε και η επιλογή του Wiki ως βασικού διερευνητικού περιβάλλοντος το οποίο θα υλοποιούσε τους στόχους για την συγγραφή, συνεργασία, επικοινωνία και παρουσίαση του Ευρωπαϊκού Έργου.

2.1.5 Κοινότητες και Δίκτυα

Σήμερα, η μάθηση δεν είναι πλέον γραμμική και οι άνθρωποι ακολουθούν συνδυασμένες μαθησιακές διαδρομές στη ζωή τους, με τη στήριξη της μεγάλης ποικιλίας ευκαιριών και πόρων τυπικής και άτυπης μάθησης διαθέσιμων στο διαδίκτυο. Μια Κοινότητα Μάθησης υιοθετεί τις αρχές των κοινοτήτων πρακτικής, όπου οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να εμπλακούν σε συνεργατικές διαδικασίες υλοποίησης, εξάσκησης και, τελικά, μάθησης. Οι Ηλεκτρονικές Κοινότητες Μάθησης (HKM) αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια δυναμικά, αξιοποιώντας τις δυνατότητες των σύγχρονων δικτυακών περιβαλλόντων για επικοινωνία, αλληλεπίδραση, συνεργασία και διαμοίραση περιεχομένου, χωρίς χρονικούς ή χωρικούς περιορισμούς. Στη γενική τους μορφή οι HKM είναι κοινωνικές δομές που παρέχουν στους συμμετέχοντες ευκαιρίες «συνάντησης» και επικοινωνίας με συναδέλφους τους που μοιράζονται τα ίδια ενδιαφέροντα, με απώτερο στόχο τη μάθηση και τη δια βίου μάθηση και ανάπτυξη. Πρόκειται για ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης, όπου οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν σε συζητήσεις και ανταλλάσσουν γνώσεις και εμπειρίες, συμμετέχουν δημιουργικά και αυθεντικά σε ομάδες εργασίας με στόχο την ανάπτυξη νέων γνώσεων και ικανοτήτων και έχουν ευκαιρίες για αμοιβαία υποστήριξη και καθοδήγηση (Cornu, 2004).

2.1.6. Εικονική Κινητικότητα

Η εικονική κινητικότητα, συγκρινόμενη με την φυσική, ακριβώς επειδή υλοποιείται αποκλειστικά με την χρήση των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων και του Διαδικτύου, οδηγεί στην βαθιά εξοικείωση με τις ΤΠΕ και πρακτικά μπορεί να αφορά όλη την μαθητική κοινότητα (Fisher, 2009; Gea, 2009). Στην εικονική

κινητικότητα προστίθεται και η έννοια της Συνδεσιμότητας που θεωρεί την μάθηση, μια διαδικασία στην οποία ο ρόλος της άτυπης ανταλλαγής πληροφορίας, οργανωμένης σε δίκτυα και υποστηριζόμενης από ηλεκτρονικά εργαλεία, γίνεται όλο και πιο σημαντική (Bessenyei, 2007). Έτσι η μάθηση γίνεται ένα συνεχές, διαβίου σύστημα από διαδικτυακές διαδικασίες, ενσωματωμένη στις άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Το κίνητρο για την εύρεση και την αξιοποίηση της πληροφορίας γίνεται εντονότερο, εάν η αναζήτηση και η αξιολόγηση γίνει μια συνεργατική δικτυακή δραστηριότητα. Οι μαθητές μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά την μάθησή τους, αν παίρνουν μέρος σε ένα δίκτυο ή μια εικονική κοινότητα που ασχολείται με ένα συγκεκριμένο θέμα. Η εικονική κινητικότητα έχει πολλές ανεξερεύνητες ακόμη δυνατότητες για πρόσβαση σε μια διεθνή, διαθεματική και διαπολιτισμική εκπαιδευτική εμπειρία, από πολλούς περισσότερους μαθητές συνεισφέροντας έτσι στην κοινωνική συνοχή, συνδέοντας ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά ιδρύματα μεταξύ τους (Montes & Gea, 2011).

2.2 Πλαίσιο Συνεργασίας μεταξύ Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων

Το πλαίσιο δράσεων μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων καθορίστηκε από την εκπαιδευτική πολιτική που χάραξε τον Μάρτιο του 2000 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο Συμβούλιο της Λισσαβόνας. Ο στόχος του ήταν μια παγκόσμια συνύπαρξη εκπαιδευτικών συστημάτων, η οποία θα οδηγήσει στην οικοδόμηση της Ευρώπης της Γνώσης. Απομονωμένα και προστατευμένα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα ανήκουν στο παρελθόν και πρέπει πλέον να προσαρμοστούν στην νέα πραγματικότητα της Ευρώπης, τα οποία ορίζονται από έναν εκπαιδευτικό σχεδιασμό που οδηγεί σε μια εξελιγμένη μορφή θεωρίας τους ανθρώπινου κεφαλαίου (Νόβα-Καλτσούνη, 2010). Ο στόχος δεν είναι όπως παλαιότερα οι πολίτες να συσσωρεύουν τίτλους και γνώσεις, αλλά να αποκτήσουν δεξιότητες, που θα τους καθιστούν ικανούς να χρησιμοποιούν με αποτελεσματικό τρόπο τη γνώση και την πληροφορία για να μπορούν να διεκδικήσουν θέσεις απασχόλησης στη διαρκώς μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας και διασφαλίζοντας διαρκή απασχολησιμότητα (Κοινό Ανακοινωθέν Υπουργών Παιδείας των Ευρωπαϊκών Χωρών στην Πράγα, 2001). Η επένδυση σε μια τέτοιου είδους εκπαίδευση πρέπει

να απαντά στις προκλήσεις της ανταγωνιστικότητας και την χρήση των Νέων Τεχνολογιών και από την άλλη να προάγει την ισότητα των ευκαιριών, ώστε να οδηγήσει μέσα από στρατηγικές δια-βίου μάθησης σε οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους με μακροπρόθεσμα οφέλη όχι μόνο σε ατομικό αλλά και σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο (OECD, 1996c).

Στην Συνδιάσκεψη της Μπολόνιας για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης το 1999, εμφανίστηκε η έννοια της διεθνικής εκπαίδευσης (Transnational Education)¹ η οποία συνδέεται άρρηκτα με αυτές της δια βίου εκπαίδευσης, της παγκοσμιοποίησης, της αναγνώρισης, της διαφάνειας και της ποιότητας στην εκπαίδευση, έχοντας αντίκτυπο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο (Adam, 2001). Ο στόχος της είναι μέσα από δίκτυα εταιρικών συμπράξεων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να προσφερθεί σε κάθε μαθητή ή εκπαιδευτικό η δυνατότητα να προσαρμόσει την εκπαιδευτική του εμπειρία στις αναδυόμενες ανάγκες της κάθε ιστορικά και οικονομικά καθορισμένης κοινωνίας. Να δημιουργηθεί το μοντέλο του παγκόσμιου μαθητή (Global Student) που μέσω του Διαδικτύου, μέσω των συνεργασιών τοπικών και ευρωπαϊκών, της μικτής και της on-line μορφής μάθησης, θα προετοιμαστεί για ένα περιβάλλον εικονικής και πραγματικής επικοινωνίας, συνεργασίας ή/και εργασίας (Skidmore, 2011). Ο παγκόσμιος μαθητής είναι αυτός που θα εξελιχθεί σε παγκόσμιο πολίτη (Global Citizen) ο οποίος σύμφωνα με τον Oxfam (Jones, 2010) είναι αυτός που γνωρίζει τον ευρύτερο κόσμο και έχει αίσθηση του ρόλου του μέσα σε αυτόν, σέβεται και εκτιμά την διαφορετικότητα, αντιλαμβάνεται τους κανόνες που διέπουν τον κόσμο, συμμετέχει στην κοινότητα σε ένα εύρος επιπέδων, από το τοπικό στο παγκόσμιο,

¹ Ο όρος «transnational education» εμφανίστηκε βασικά μετά την υπογραφή της Διακήρυξης της Μπολόνιας και αναφέρεται στο φαινόμενο της εξαγωγής εκπαιδευτικών υπηρεσιών επιπέδου ανώτατης εκπαίδευσης από τα ιδρύματα μίας χώρας προς άλλες χώρες. Δύο συνήθεις μηχανισμοί εφαρμογής της πολιτικής αυτής στην πράξη είναι αφ' ενός μεν η ίδρυση παραρτημάτων Πανεπιστημίων μίας χώρας σε άλλες χώρες, αφ' ετέρου δε η ανάπτυξη σχέσεων και συνεργασιών τύπου franchising μεταξύ Πανεπιστημίων μίας χώρας και εκπαιδευτικών μονάδων μίας άλλης χώρας. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, οι εκπαιδευτικές μονάδες της χώρας εισαγωγής δεν ανήκουν στο τυπικό ή επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι δεν είναι αναγνωρισμένες μονάδες για την χορήγηση τίτλων σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα εισαγωγής. Στη δεύτερη αυτή κατηγορία ανήκουν και οι συνεργασίες των ελληνικών Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών με Πανεπιστήμια του εξωτερικού, προερχόμενα κατά κύριο λόγο από το Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ και τη Γαλλία.

προτίθεται να ενεργήσει για να κάνει τον κόσμο, τόπο με περισσότερη ισότητα και βιωσιμότητα και παίρνει την ευθύνη των πράξεων του.

2.3. Διεθνική και Δια βίου εκπαίδευση στην Ευρώπη και στον Κόσμο

Η Ευρωπαϊκή Διάσταση της Εκπαίδευσης, όσο και οι αρχές της Δια βίου Μάθησης, με την προοπτική δημιουργίας μιας Κοινωνίας της Γνώσης ανιχνεύονται στα επίσημα ευρωπαϊκά κείμενα, όπως στη Λευκή Βίβλο για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση (Commission, 1995), καθώς και στις αποφάσεις των Κοινοτικών Οργάνων που υλοποιούν τη Στρατηγική της Λισσαβόνας 2000 (Dion, 2005; Ertl, 2006; Johansson, B., Karlsson, C., Backman, M., & Juusola, P., 2007). Οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) ή η Unesco από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 με δημοσιεύσεις τους, τόνιζαν την ανάγκη για αύξηση των εκπαιδευτικών δαπανών, μιλούσαν για εκπαιδευτική αναγέννηση και η κινητικότητα καταλάμβανε ένα σημαντικό κομμάτι σε αυτές τους τις δηλώσεις προωθώντας τη δια-βίου εκπαίδευση (Πανδής, 2011). Με την έννοια κινητικότητα πρωτίστως εννοείται η φυσική κινητικότητα, δηλαδή η μετακίνηση και η παραμονή του ατόμου σε μια άλλη χώρα για σπουδές, εργασία, επιμόρφωση ή κατάρτιση, μέσα στα πλαίσια της δια βίου μάθησης. Όμως η « εικονική κινητικότητα» με την χρήση των ΤΠΕ, μεταξύ νέων ανθρώπων από διαφορετικές χώρες, είναι αυτή που θα δώσει σημαντική εισφορά στην ανάπτυξη συνεργασιών μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Η κινητικότητα δεν πρέπει να ληφθεί ως αυτοσκοπός, αλλά ως μια διαδικασία που θα εμπλουτίσει την εμπειρία των νέων, θα ενδυναμώσει την έννοια του ευρωπαίου πολίτη, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα την ευελιξία και απασχολησιμότητα τους σε πολυπολιτισμικές και πολυγλωσσικές κοινωνίες, όχι μόνο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε χώρες εκτός αυτής.

2.3.1. Θέση του ΟΟΣΑ

Ο ΟΟΣΑ από τις αρχές ήδη της δεκαετίας του 1970 (1971) δήλωνε ότι «από τις ισχυρότερες κοινές αξιώσεις των δυτικών κοινωνιών είναι πως η εκπαίδευση είναι το κλειδί για την άνοδο της κοινωνικής κινητικότητας. Η δύναμη της εκπαίδευσης αποτελεί μέσο για την ατομική και κοινωνική πρόοδο και έχει συνδυαστεί με την αυξανόμενη κοινωνική συνειδητοποίηση ότι η πρέπει να χρησιμοποιηθεί ευρέως ως εργαλείο κοινωνικής αλλαγής» (OECD, 1971). Οι στρατηγικές της δια-βίου μάθησης

δημοσιεύτηκαν με τίτλο *Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning* (OECD, 1973), με τη σημασία να δίνεται στην παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών καθ' όλη τη διάρκεια του βίου και όχι σε μια και μόνο συγκεκριμένη περίοδο.

2.3.2. Θέση της UNESCO

Για την UNESCO το ανθρωπιστικό ζήτημα είναι υψηλής προτεραιότητας, καθώς έχει ως στόχο της την ολοκλήρωση του ανθρώπου. Σήμερα ο μακροχρόνιος στόχος της είναι η ανάπτυξη ενός ευρύτατου εκπαιδευτικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης με στόχο την ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την δημοκρατία, τη διεθνή κατανόηση και ανεκτικότητα που θα περιλαμβάνει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, τόσο τις επίσημες όσο και τις ανεπίσημες (UNESCO, 2000). Η δια-βίου εκπαίδευση έγινε πολιτική της UNESCO τη δεκαετία του '70, με την δημιουργία της Διεθνούς Επιτροπής για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης υπό τον Edgar Faure η οποία δημοσίευσε το *Learning to be: The world of Education today and tomorrow* (Faure, 1972), μια δημόσια δήλωση των αρχών της δια-βίου εκπαίδευσης.

2.3.3. Αμερική

Από το τέλος του 19^{ου} αιώνα η ακαδημαϊκή κινητικότητα από και προς τις ΗΠΑ αποτέλεσε ένα συχνό φαινόμενο, χωρίς όμως να υπάρχει μια τυπική ή θεσμική δομή. Αυτό άλλαξε όταν οργανισμοί, ιδρύματα και πανεπιστήμια άρχισαν να αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία της κινητικότητας και να χρηματοδοτούν μετακινήσεις εκπαιδευτικών και σπουδαστών (De Wit, 2002). Κατά την περίοδο της Αποικιοκρατίας η κινητικότητα των φοιτητών γινόταν από τις αποικίες προς τις μητροπόλεις, ενώ κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, οι αντίπαλες δυνάμεις ανταγωνίζονταν να επηρεάσουν την κατεύθυνση αυτής της κινητικότητας (Varghese, 2008). Στην νεώτερη εποχή, η έμφαση που έδωσε η εκπαιδευτική πολιτική των ΗΠΑ στην διεθνή εκπαίδευση διαφαίνεται στην επιδίωξη σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και σε εθνικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο ακαδημαϊκών ινστιτούτων, ο φόβος μιας «Ευρώπης-Φρούριο» η οποία έδειχνε μια έντονη εσωτερική –ευρωπαϊκή μόνο-συνεργασία μέσω προγραμμάτων ανταλλαγών ήταν μεγάλη. Τα ευρωπαϊκά αυτά σχήματα κινητικότητας, ειδικά τα ERASMUS, αποτέλεσαν το έναυσμα, ως προσπάθειες ενδυνάμωσης της ανταγωνιστικής αιχμής της Ένωσης, ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ George Bush να πείσει τον πρόεδρο της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jacques Delors για την ανάγκη δημιουργίας μιας υπερατλαντικής συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ. Στις 22 Νοεμβρίου 1990 η Ένωση, τα μέλη της και οι ΗΠΑ οδηγούνται στην Υπερατλαντική Διακήρυξη Σχέσεων Ένωσης/ΗΠΑ, η οποία περιέκλειε συνεργασία στο τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Οι δράσεις αυτές στο πλαίσιο της Ανώτατης εκπαίδευσης συνεχίζονται και στις Διακηρύξεις των επόμενων ετών (1995, 1998, 1999) με τις οποίες τέθηκαν μεταξύ άλλων ως στόχοι: η προώθηση και η βελτίωση της υπερατλαντικής κινητικότητας των μαθητών, συμπεριλαμβανόμενης και της μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων. Η έμφαση δίνεται κυρίως στην ανάπτυξη κοινών προγραμμάτων σπουδών, αναγνώρισης σε μονάδες και τίτλους καθώς και στην κινητικότητα μαθητών, καθηγητών και διοικητικών. Ο κύριος μηχανισμός για να αναπτυχθούν οι δράσεις αυτές είναι τα κοινά σχέδια, που περιλαμβάνουν τουλάχιστον 3 εταίρους από κάθε πλευρά του Ατλαντικού (De Wit, 2002).

2.3.4. Αυστραλία

Στην Αυστραλία η διεθνής πλευρά της εκπαίδευσης ήταν μείζονος σημασίας για την οικοδόμηση και δημιουργία πολιτιστικών, κοινωνικών ακόμα και φιλικών σχέσεων μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με τις θέσεις της Αυστραλιανής κυβέρνησης, η συμμετοχή στην διεθνή εκπαίδευση έχει θετική επίδραση σε ατομικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο και συμβάλλει στην ενίσχυση των κοινωνικών, πολιτιστικών, πολιτικών και οικονομικών δεσμών μεταξύ των χωρών. Λόγω θέσης, με το να βρίσκεται στην Ασία, η Αυστραλία είχε το πλεονέκτημα (Σχέδιο του Κολόμπο, 1951) να ενισχύει προγράμματα που αναπτύχθηκαν ως συνεργατικές δραστηριότητες εκπαίδευσης μεταξύ ιδρυμάτων της Αυστραλίας και της Νοτιοανατολικής Ασίας, ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1980. Αυτή η εμπειρία από την γνώση της περιοχής χρησιμοποιήθηκε αργότερα για να διεισδύσει η Αυστραλιανή εκπαίδευση και στις *εκρηκτικές* εκπαιδευτικές αγορές της Κίνας και της Ινδίας (2011).

2.35. Τρίτες Χώρες

Η προσφορά Διεθνικής Εκπαίδευσης είναι ένα αυξανόμενο φαινόμενο τόσο στα ανεξάρτητα πανεπιστήμια όσο και σε κοινοπραξίες όπως τα Ανοικτά Πανεπιστήμια. Η ανάλυση της εκπαιδευτικής αγοράς οδηγεί στην πεποίθηση ότι τα

διεθνικά προγράμματα θα συνεχίσουν να είναι βιώσιμα και στην επόμενη δεκαετία ιδιαίτερα στην Κίνα, στην Ινδία και στις αναπτυσσόμενες χώρες όπως το Μεξικό και το Βιετνάμ (Skidmore, 2011). Καθώς οι άλλες χώρες του Τρίτου Κόσμου αναπτύσσουν μια αυξανόμενη μεσαία τάξη και οι κυβερνήσεις τους αναζητούν να εκπαιδεύσουν το εύπορο κομμάτι του πληθυσμού, θα υπάρχει πάντοτε θέση για προγράμματα και μοντέλα διεθνικής εκπαίδευσης με τα οποία θα αναβαθμιστούν οι ικανότητες του εκπαιδευτικού προσωπικού των αναπτυσσόμενων πανεπιστημίων και θα προσφερθούν συμπράξεις συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων και ατόμων.

2.3.6. Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική

Επισκοπώντας τις αποφάσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη στην Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1993, στην Πράσινη Βίβλο για την ευρωπαϊκή εκπαίδευση, η σχολική συνεργασία μεταξύ των χωρών της Ευρώπης αποτελεί ένα σημαντικό τομέα ενδιαφέροντος. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 126 αυτής (National Foundation for Educational Research, 1994) η κοινότητα συμβάλλει:

...στην ανάπτυξη της ποιοτικής εκπαίδευσης με την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών και εάν είναι απαραίτητο με την υποστήριξη και τη συμπλήρωση της δράσης τους, πλήρως σεβόμενη την ευθύνη των κρατών-μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς και την πολιτιστική και γλωσσική ποικιλομορφία τους (κεφ. 3, παρ.1).

Στην Έκθεση Delors το 1996 *Learning: The Treasure Within*, τονίστηκε η αναγκαιότητα ενημέρωσης του ευρωπαίου πολίτη για την σπουδαιότητα της διαβίου μάθησης, της ενθάρρυνσης για καλύτερες συνεργασίες ώστε να υπάρξει ένας κοινός ευρωπαϊκός χώρος εκπαίδευσης και κατάρτισης με ακαδημαϊκή αναγνώριση των προσόντων συνεισφέροντας στην ισότητα των ευκαιριών. Η έκθεση στήριξε τον ουμανιστικό ρόλο της εκπαίδευσης του νέου κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος σε τέσσερις πυλώνες μάθησης: *μάθηση για γνώση (learning to know), μάθηση για συνύπαρξη (learning to live together), μάθηση για πράξη (learning to do), μάθηση για ύπαρξη (learning to be)* (UNESCO, 1996). Συγκεκριμένα:

- Μάθηση για πράξη (learning to do), μέσα από την διαχείριση εργαλείων μάθησης και όχι απλά με απόκτηση δομημένης γνώσης

- Μάθηση για γνώση (learning to know) μέσα από την κατάρτιση των μελλοντικών πολιτών για το είδος της εργασίας που χρειάζεται το παρόν και το μέλλον, περικλείοντας καινοτομία αλλά και προσαρμογή σε μελλοντικά εργασιακά περιβάλλοντα
- Μάθηση για συμβίωση με άλλους (learning to live together), διευθετώντας συγκρούσεις, ανακαλύπτοντας τις κουλτούρες και ενθαρρύνοντας κοινωνικές ικανότητες, ατομικές δεξιότητες, ανεκτικότητα και κοινωνική ένταξη
- Μάθηση για ύπαρξη (learning to be), μέσω μιας εκπαίδευσης που θα συνεισφέρει στην ολική ανάπτυξη ενός ατόμου: μυαλό και σώμα, πνεύμα, ευαισθησία, εκτίμηση της αισθητικής και πνευματικότητας (Delors, 1996). Η δια βίου μάθηση και ο ουμανιστικός ρόλος της εκπαίδευσης στηρίζεται στους τέσσερις αυτούς πυλώνες οι οποίες : «Οι τέσσερις αυτές περιοχές οφείλουν να αλληλο-συμπληρώνονται καθ' όλο το μήκος της ανθρώπινης ζωής και να λαμβάνουν χώρα με τον φυσικότερο δυνατό τρόπο...» (ΕΠΕΑΕΚ, 2002)

Μπαίνοντας στην δεκαετία του 2000, το Μάρτιο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα, καθόρισε ένα νέο πρότυπο επενδύσεων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να καταστεί η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία (και κοινωνία) της γνώσης στην υφήλιο. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, στα διαδοχικά εαρινά Ευρωπαϊκά Συμβούλια στη Στοκχόλμη (2001) και στη Βαρκελώνη (2002) επιβεβαίωσαν το ρόλο και τη σημασία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και καθόρισαν προτεραιότητες για μια από κοινού δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εκτιμώντας ότι οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση παράγουν ποσοστά απόδοσης για τους ιδιώτες (ιδιωτική απόδοση) και για την κοινωνία (κοινωνική απόδοση) συγκρίσιμα με αυτά των επενδύσεων σε φυσικό κεφάλαιο.

Η επένδυση, λοιπόν, στην εκπαίδευση για την απόκτηση από τους μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, τεχνολογικού αλφαριθμητισμού και βασικών ικανοτήτων (Competences), μεταξύ των οποίων είναι και δεξιότητες χρήσης και αξιοποίησης της πληροφορίας, προβάλλεται με έντονο τρόπο από τους Διεθνείς Οργανισμούς (Ilon, 1996; OECD, 2001; Rychen, 2004; UNESCO, 2002). Ως αποτέλεσμα είναι να θεσπιστεί για την περίοδο από 1/1/2007 έως 31/12/2013 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με την υπ' αριθμό

720/2006/ΕΚ, το Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης, ένα πρόγραμμα κοινοτικής δράσης για τους τομείς της Εκπαίδευσης και της Επαγγελματικής Κατάρτισης.

2.4 Ευρωπαϊκά Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης

Το πρόγραμμα «Διά Βίου Μάθηση», Lifelong Learning Programme — LLP (2007-2013) αποτελείται από:

Τα τομεακά Προγράμματα

- Comenius: Σχολική εκπαίδευση
- Erasmus: Ανώτατη εκπαίδευση
- Leonardo da Vinci: Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση
- Grundtvig: Εκπαίδευση ενηλίκων

Το Οριζόντιο πρόγραμμα

- Συνεργασία στον τομέα πολιτικών και καινοτομίας (Επισκέψεις μελέτης - Naric - Euridice - Europass - Ploteus)
- Προώθηση εκμάθησης γλωσσών
- Ανάπτυξη καινοτόμου περιεχομένου, υπηρεσιών, παιδαγωγικών προτύπων και πρακτικών βασιζόμενων στις ΤΠΕ
- Διάδοση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων

Το Πρόγραμμα Jean Monnet

- Δράση Jean Monnet
- Υποστήριξη Ιδρυμάτων που ασχολούνται με θέματα Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης
- Υποστήριξη Ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων και ενώσεων εκπαίδευσης και κατάρτισης

2.4.1. Σχολική Εκπαίδευση

COMENIUS

Το Πρόγραμμα Comenius εστιάζει στη σχολική εκπαίδευση των νεαρών Ευρωπαίων πολιτών προσφέροντας ευκαιρίες για συνεργασία μεταξύ των σχολικών μονάδων όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες καθώς και για διακρατική κινητικότητα εκπαιδευτικών και μαθητών σε ατομική βάση ή στο πλαίσιο ομαδικών δραστηριοτήτων (Διμερείς και Πολυμερείς Σχολικές Συμπράξεις, Κινητικότητα Μαθητών).

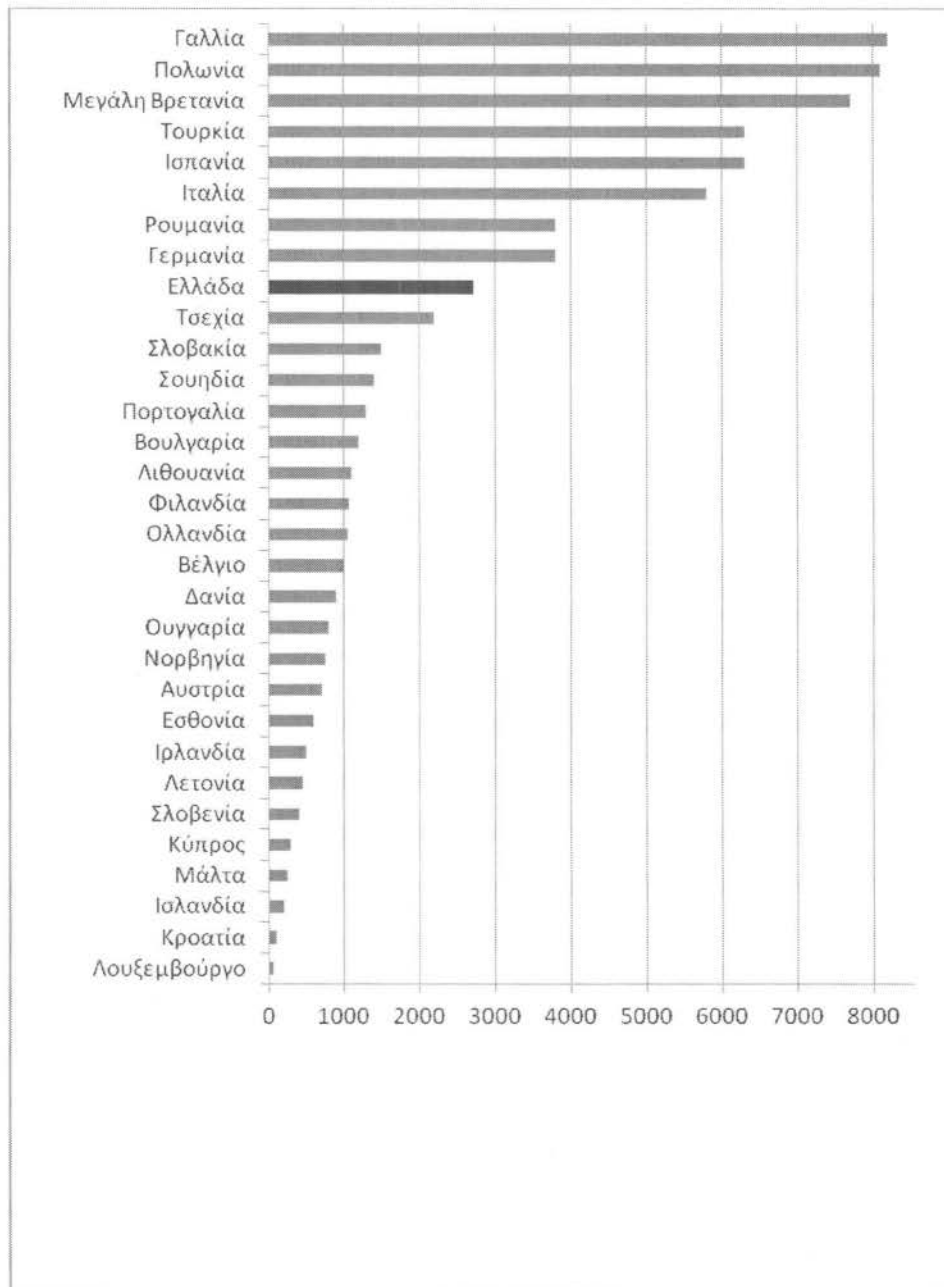
Επιπλέον, μέσω του τομεακού προγράμματος Comenius οι τοπικοί και περιφερειακοί φορείς με ρόλο στην εκπαίδευση μπορούν να λάβουν κοινοτική επιχορήγηση προκειμένου να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που θα βελτιώσουν την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στις περιοχές ευθύνης τους και θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για ένα σταθερό πλαίσιο συνεργασίας με ομότιμους φορείς άλλων ευρωπαϊκών χωρών (Συμπράξεις REGIO), Θέσεις βοηθών Comenius (Βοηθοί).

eTwinning

Το eTwinning είναι μια ευρωπαϊκή δράση του προγράμματος Διά Βίου Μάθησης, μέρος του Comenius, μέσω της οποίας σχολεία από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες, κάνοντας χρήση εργαλείων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), συνεργάζονται ώστε να αποκομίσουν παιδαγωγικά, κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη. Παροτρύνει από το 2005 μέχρι σήμερα, τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς από τις χώρες της Ευρώπης να γνωριστούν, να ανταλλάξουν απόψεις και να δημιουργήσουν δεσμούς φιλίας και συνεργασίας. Η μεγάλη ανάπτυξη του όμως, σε όλη την Ευρώπη, άνοιξε νέες προοπτικές στη δράση. Σήμερα το eTwinning είναι ίσως το μεγαλύτερο δίκτυο εκπαιδευτικών στην ιστορία της εκπαίδευσης. Τα διαδικτυακά προγράμματα επιμόρφωσης (e-learning), που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό αλλά και σε εθνικό επίπεδο, δίνουν την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να επιμορφωθούν σε θέματα που αφορούν στις εξελίξεις στον τομέα της παιδαγωγικής και στη χρήση των Νέων Τεχνολογιών. Ταυτόχρονα ιδρύθηκαν οι ευρωπαϊκές κοινότητες (groups) για να ενισχυθεί η μάθηση μέσα από ένα περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης. Οι κοινότητες προσφέρουν υλικό για μελέτη, παραδείγματα καλής πρακτικής από εκπαιδευτικούς που εφαρμόζουν καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας, εποπτικό υλικό για μελέτη και για χρήση σε όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν. Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αναρτούν το δικό τους υλικό και ετοιμάζουν παρουσιάσεις με ότι εφαρμόζουν στην τάξη και πιστεύουν ότι θα ενδιέφερε και τους άλλους εκπαιδευτικούς.

Η Ελλάδα βρίσκεται στην 9η θέση όσον αφορά τις εγγραφές σχολείων στο eTwinning, γεγονός που είναι ιδιαίτερα σημαντικό αν ληφθεί υπόψη ότι οι

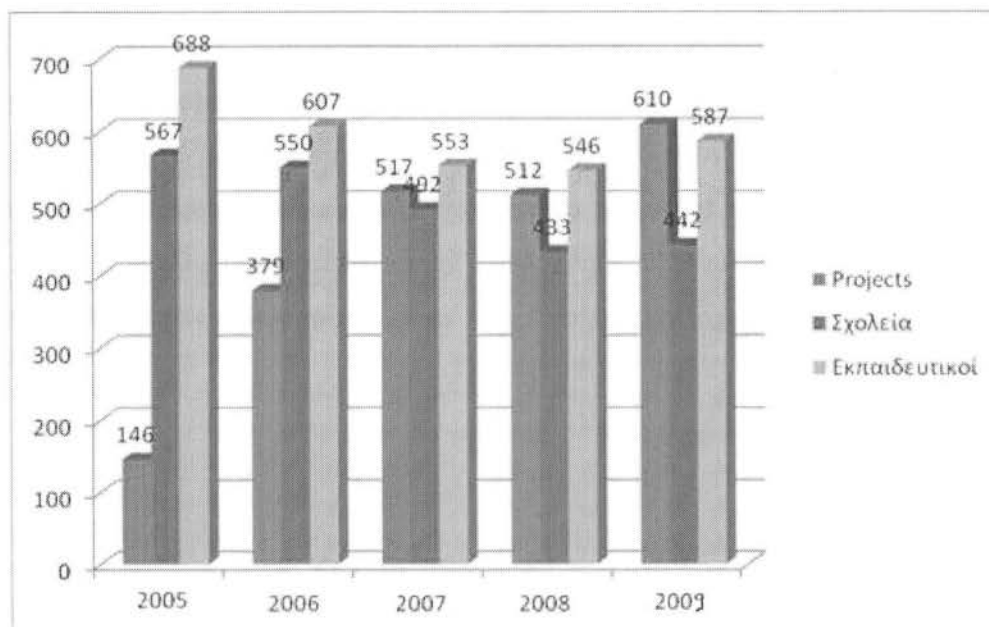
προπορευμένες χώρες έχουν πολύ μεγαλύτερο πληθυσμό (Πηγή: Το eTwinning με αριθμούς, 2010).

Σχήμα 2.2 Εγγεγραμμένα Σχολεία στη δράση etwinning ανά χώρα

(Πηγή: Το eTwinning με αριθμούς, 2010)

Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται πάνω από 400 εγγραφές σχολείων και εκπαιδευτικών στο eTwinning, γεγονός που καταδεικνύει την αυξητική πορεία της δράσης στην Ελλάδα.

Σχήμα 2.3. Εγγραφές Projects, Σχολείων, Εκπαιδευτικών κατά τα έτη 2005-2009 που αφορούν στην Ελλάδα

(Πηγή: Το eTwinning με αριθμούς, 2010)

2.4.2. Ανώτατη Εκπαίδευση

ERASMUS

Το Πρόγραμμα ERASMUS δίνει την ευκαιρία σε φοιτητές, καθηγητές και προσωπικό των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης να μετακινηθούν στην Ευρώπη για να σπουδάσουν, να κάνουν πρακτική άσκηση, ή να διδάξουν και να επιμορφωθούν αντίστοιχα. Οι φοιτητές ERASMUS μπορούν να πραγματοποιήσουν σπουδές ή/ και πρακτική άσκηση από τρεις έως δώδεκα μήνες. Με αυτό τον τρόπο, έχουν την ευκαιρία να ζήσουν στο εξωτερικό, να αποκτήσουν νέες εμπειρίες, να έρθουν σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς καθώς και να εργαστούν σε επιχειρήσεις, υπηρεσίες, νοσοκομεία, σχολεία, ερευνητικά κέντρα ή άλλους οργανισμούς. Οι διδάσκοντες στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης και ΤΕΙ μπορούν

να μετακινηθούν σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά ιδρύματα, με τα οποία το δικό τους ίδρυμα έχει υπογράψει διμερή συμφωνία συνεργασίας, ώστε να διδάξουν από 5 ώρες έως και 6 εβδομάδες. Οι εργαζόμενοι στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης μπορούν επίσης να μετακινηθούν για επιμόρφωση. Τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης της χώρας μας έχουν τη δυνατότητα να προσκαλέσουν στελέχη/ειδήμονες από επιχειρήσεις/οργανισμούς του εξωτερικού για να διδάξουν στους φοιτητές τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι συμμετέχοντες στο Πρόγραμμα ERASMUS με αναπηρία (φοιτητές και καθηγητές/προσωπικό Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης) λαμβάνουν επιπλέον μηνιαία χρηματοδότηση. Ο ειδικός στόχος της δράσης είναι η στήριξη της υλοποίησης ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Παιδείας.

Πίνακας 2.1. Φοιτητική Κινητικότητα Erasmus κατά τα έτη 2010-2011

	Είδος φοιτητικής κινητικότητας		Σύνολα
	Σπουδές	Θέσεις Εργασίας (Πρακτική Άσκηση)	Φοιτητική Κινητικότητα
Συνολικός αριθμός φοιτητών	190495	40913	231408
Μέσος όρος ποσού Υποτροφίας ανά μήνα (EUR€)	232	366	250
Μέσος Όρος παραμονής (μήνες)	6,4	4,3	6,0
Αριθμός μαθητών με ειδικές ανάγκες	227	28	255
Χώρες με αποστολή του υψηλότερου πλήθους φοιτητών	ES, FR, DE, IT, PL	FR, DE, ES, UK, PL	ES, FR, DE, IT, PL
Χώρες με αποστολή του υψηλότερου πλήθους φοιτητών (με % αναλογία του φοιτητικού πληθυσμού)	LU, LI, ES, IS, PT	LV, LT, LI, FI, DK	LU, LI, ES, LV, LT
Χώρες με αποδοχή του υψηλότερου πλήθους φοιτητών	ES, FR, DE, UK, IT	UK, ES, DE, FR, IT	ES, FR, DE, UK, IT
Επίπεδο σπουδών	Bachelor 69,7% Master 28.8 % Doctorate 0,9% Μικρής Διάρκειας Κύκλοι 0,6%	Bachelor 56,3% Master 21,98 % Doctorate 2,35% Μικρής Διάρκειας Κύκλοι 19,41%	Bachelor 56,3% Master 21,98 % Doctorate 2,35% Μικρής Διάρκειας Κύκλοι 19,41%
Μέσος Όρος Ηλικιών των φοιτητών	22,4	22,8	22,5
Αριθμός Πανεπιστημίων που αποστέλλουν φοιτητές κατά το 2010-2011	2229	2413	3040
Ποσοστό Γυναικών	60.9%	61,8%	61,0%

Πηγή: Erasmus – Facts, Figures & Trends, 2012

2.4.3. Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

LEONARDO DA VINCI

Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci αποσκοπεί στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας μέσω της υποστήριξης των ατόμων για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων, γνώσεων και προσόντων. Υποστηρίζει τις καινοτομίες και τις βελτιώσεις στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και επικεντρώνεται στην ανάπτυξη προϊόντων που ωφελούν επαγγελματικούς τομείς και κλάδους της οικονομίας. Οι επιμέρους άξονες του προγράμματος αφορούν στην υποστήριξη της συμμετοχής των μαθητών επαγγελματικής εκπαίδευσης, των μαθητευομένων, των εργαζομένων και εργοδοτών, των εκπαιδευτών αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης σε δραστηριότητες κατάρτισης και επιμόρφωσης για την απόκτηση και χρήση γνώσεων, δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων για τη διευκόλυνση της επαγγελματικής και προσωπικής τους εξέλιξης, την απασχολησιμότητα και τη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Επίσης υποστηρίζουν την ποιοτική βελτίωση και καινοτομία στα συστήματα και τις πρακτικές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, την βελτίωση της επιχειρησιακής οργάνωσης των φορέων/οργανισμών/ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της συμμετοχής τους σε ευρωπαϊκές διακρατικές εταιρικές σχέσεις και την βελτίωση της διαφάνειας και της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων.

GRUNDTVIG

Μέσω του Προγράμματος Grundtvig η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιχορηγεί δράσεις για την προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας, της ποιότητας, της καινοτομίας και της ευρωπαϊκής διάστασης σε όλους τους τομείς της μη επαγγελματικής εκπαίδευσης ενηλίκων. Το Πρόγραμμα Grundtvig απευθύνεται σε κάθε ίδρυμα/οργανισμό που δραστηριοποιείται στην εκπαίδευση ενηλίκων (ανεξαρτήτως αν ανήκει στην τυπική, μη τυπική ή άτυπη εκπαίδευση), καθώς και στο προσωπικό και τους εκπαιδευόμενους των φορέων εκπαίδευσης ενηλίκων.

Το Πρόγραμμα Grundtvig περιλαμβάνει α) κεντρικές δράσεις, για τις οποίες η επιλογή των αιτήσεων και η διαχείριση των εγκεκριμένων σχεδίων γίνεται από την Education, Audiovisual & Culture Executive Agency της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και β)

αποκεντρωμένες δράσεις, για τις οποίες η επιλογή των αιτήσεων και η διοικητική και οικονομική διαχείριση γίνεται από τις αρμόδιες Εθνικές Μονάδες κάθε χώρας. Οι αποκεντρωμένες δράσεις του Προγράμματος Grundtvig είναι: Εκπαιδευτικές Συμπράξεις (Learning Partnerships), Εργαστήρια (Workshops), Σχέδια Εθελοντισμού για ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας (Senior Volunteering Projects), Επισκέψεις και Ανταλλαγές προσωπικού της εκπαίδευσης ενηλίκων (Visits & Exchanges), Ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση προσωπικού της εκπαίδευσης ενηλίκων (In - Service Training), Βοηθοί (Assistants).

2.4.4. Comenius

Από το 1995 ήδη η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει συμπράξεις και Έργα μεταξύ Σχολείων από διαφορετικές χώρες, επιμόρφωση στο εξωτερικό για εκπαιδευτικό προσωπικό όπως και ανταλλαγές μαθητών μέσα από τη δράση Comenius. Στην επίσημη Γενική Πρόσκληση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι στόχοι που τίθενται για την δράση αυτή αφορούν στην αύξηση των κινητικατοτήτων μεταξύ των ευρωπαϊκών μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών, στην ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ ευρωπαϊκών σχολείων, στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την βελτίωση των παιδαγωγικών προσεγγίσεων αλλά και της διαχείρισης των σχολικών μονάδων (Comenius: Europe in the classroom, 2012). Ένα Έργο Comenius ειδικότερα έχει ως στόχο να ενεργοποιήσει τους μαθητές στο να μαθαίνουν, στο να βελτιώσουν δεξιότητες που αφορούν τις ξένες γλώσσες, τις ΤΠΕ, τη δημιουργικότητα και την καινοτομία. Ένα Έργο Comenius προσφέρει τη δυνατότητα για κινητικότητες μαθητών ή/και εκπαιδευτικών και συνεργασίες μεταξύ ατόμων ή/και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την εκπόνηση μιας κοινής δράσης.

Ειδικοί Στόχοι

Οι ειδικοί στόχοι αφορούν την ανάπτυξη της γνώσης και της κατανόησης της διαφορετικότητας των Ευρωπαϊκών πολιτισμών και γλωσσών και της αξίας της στους νέους και το εκπαιδευτικό προσωπικό. Επίσης αφορούν την παροχή βοήθειας σε νέους για την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες κρίνονται

ως απαραίτητες για την προσωπική τους εξέλιξη, τη μελλοντική τους απασχόληση και την ενεργό συμμετοχή τους στο Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Επιχειρησιακοί Στόχοι

Οι επιχειρησιακοί στόχοι αφορούν στην βελτίωση της ποιότητας και την αύξηση των συμπράξεων μεταξύ σχολείων από διαφορετικά Κράτη Μέλη με ενθάρρυνση της εκμάθησης ξένων γλωσσών. Αφορούν στη στήριξη της ανάπτυξης καινοτόμων περιεχομένων βασισμένων στις ΤΠΕ, υπηρεσιών, παιδαγωγικών και πρακτικών στη δια βίου μάθηση. Η βελτίωση της ποιότητας και της Ευρωπαϊκής διάστασης της κατάρτισης των Εκπαιδευτικών αποτελεί έναν ακόμα στόχο, όπως και η στήριξη των βελτιώσεων που αφορούν τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις και την διαχείριση σχολείων.

Παραδείγματα δραστηριοτήτων

Στα πλαίσια μια εκπαιδευτικής Σύμπραξης Comenius οι Δραστηριότητες που μπορούν να ενταχθούν είναι ποικίλες και μπορούν να αφορούν προπαρασκευαστικές Συναντήσεις μεταξύ όλων των ιδρυμάτων που εμπλέκονται στη σύμπραξη, ανταλλαγές προσωπικού και μαθητών που εμπλέκονται σε δραστηριότητες π.χ. ανταλλαγές εκπαιδευτικών, επισκέψεις μελέτης και ανταλλαγές μαθητών. Ειδικότερα με θεματικές εργασίες, έρευνα, σύνταξη, δημοσίευση και διάδοση υλικού και εμπειρίας σχετικού με τις δραστηριότητες συνεργασίας, και με κάθε τρόπο με τον οποίο μπορεί να γίνει ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών μεταξύ των σχολείων.

Όλες οι δραστηριότητες της σύμπραξης θα πρέπει να ενσωματωθούν στις κανονικές σχολικές δραστηριότητες και να συμπεριλαμβάνονται στο πρόγραμμα σπουδών των συμμετεχόντων μαθητών. Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εμπλέκονται σε όλα τα στάδια του σχεδίου, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού, της οργάνωσης και της αξιολόγησης των δραστηριοτήτων.

Οφέλη

Ένα πρόγραμμα Comenius παρέχει στους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές των σχολείων την ευκαιρία να ανταλλάξουν εμπειρίες και πληροφορίες με συναδέλφους από άλλες χώρες, να αναπτύξουν από κοινού μεθόδους και προσεγγίσεις που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους, καθώς και να ελέγξουν και να

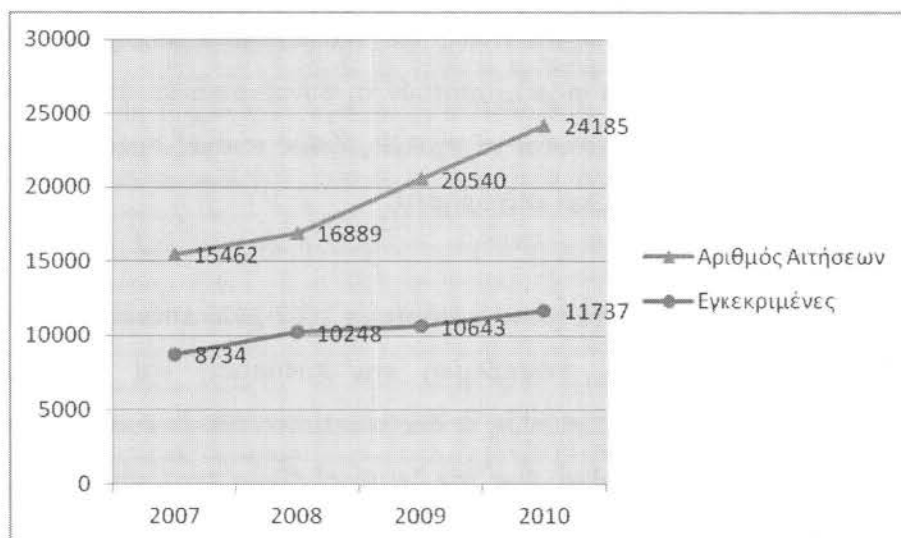
θέσουν σε εφαρμογή νέες οργανωτικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Στις περιπτώσεις αυτές, τα σχέδια συχνά απαιτούν τη συνεργασία με φορείς από την τοπική κοινότητα όπου εντάσσονται τα σχολεία, όπως τοπικές αρχές, κοινωνικές υπηρεσίες, σωματεία- ενώσεις και επιχειρήσεις.

Το Comenius με αριθμούς

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο χρονικό διάστημα 2007-2013 επένδυσε περίπου 7 δισεκατομμύρια ευρώ στην Εκπαίδευση και Κατάρτιση και περίπου 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ για το Comenius, το οποίο καλύπτει όλα τα επίπεδα σχολικής εκπαίδευσης από την Προσχολική έως την Δευτεροβάθμια για τριάντα μία χώρες που συμμετείχαν σ αυτήν, δηλαδή των 27 κρατών-μελών, της Ισλανδίας, του Λιχτενστάιν, της Νορβηγίας και της Τουρκίας.

Ενδοϋπηρεσιακή Κατάρτιση In-Service Training (IST)

Η ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση οδηγεί τους συμμετέχοντες να βελτιώσουν τις γνώσεις και τις πρακτικές τους, είτε πρόκειται για διδακτικές είτε για διαχειριστικές και να αποκτήσουν ευρύτερη κατανόηση της σχολικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Η διάρκεια της μπορεί να είναι από μία ημέρα έως έξι εβδομάδες, και να έχει την μορφή συνεδρίου, σεμιναρίου, διάλεξης ή τοποθέτηση εργασίας. Το ενδιαφέρον για την ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση συνεχώς αυξάνεται: κατά το διάστημα 2007-2010 υπήρξαν περισσότερες από 77.000 αιτήσεις για κατάρτιση, από τις οποίες περισσότερες από 40.000 έλαβαν επιχορήγηση συμμετοχής. Το 2010 υπήρξε αύξηση 34% στις αιτήσεις συγκριτικά με το 2007. Οι χώρες με τις περισσότερες εγκεκριμένες αιτήσεις είναι η Ισπανία (12 %), η Γερμανία (11 %), η Μεγάλη Βρετανία (10 %), η Γαλλία (10 %), η Ιταλία (7 %) και η Πολωνία (6 %) (Πηγή: [European Commission](#), 2012).

Σχήμα 2.4. Αιτήσεις που κατατέθηκαν και αιτήσεις που εγκρίθηκαν για κάθε έτος χρηματοδότησης

Πηγή: European Commission, 2012

Βοηθοί Comenius

Μια από τις δράσεις του Comenius είναι και αυτή που προσφέρει σε μελλοντικούς εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να περάσουν τρεις με δέκα μήνες σε ένα σχολείο του εξωτερικού ως Βοηθοί, ώστε να αποκτήσουν την πρώτη εργασιακή εμπειρία τους, να ενισχύσουν την γλωσσική τους δεξιότητα, να γνωρίσουν τα άλλα εκπαιδευτικά συστήματα και να βελτιώσουν τις διδακτικές τους δεξιότητες. Η παρουσία τους σε ένα σχολείο μπορεί να βελτιώσει τις γλωσσικές δεξιότητες των μαθητών και μπορεί να αυξήσει το ενδιαφέρον τους για την χώρα του βοηθού και την κουλτούρα του. Πάνω από 4600 Βοηθοί Comenius δούλεψαν σε σχολείο υποδοχής άλλων ευρωπαϊκών χωρών στο διάστημα 2007-2010. Το μεγαλύτερο αριθμό των αιτούντων σχολείων το έχει η Ισπανία με 26% στο σύνολο των αιτήσεων, ακολουθεί η Ιταλία με 12%, και η Γαλλία με 11%.

Περίπου 13000 σχολεία έχουν προσφερθεί να φιλοξενήσουν καθηγητή από άλλη ευρωπαϊκή χώρα στο διάστημα 2007-2010.

Πίνακας 2.1 Αιτήσεις που εγκρίθηκαν ανά χώρα για Ενδοϋπηρεσιακή Κατάρτιση

	Συμμετέχοντες Εγκεκριμένες Αιτήσεις				
	2007-2010	2007	2008	2009	2010
Βέλγιο FR	113	14	35	32	32
Βέλγιο NL	142	43	33	32	34
Βέλγιο DE	4	0	3	0	1
Βουλγαρία	64	18	22	11	13
Τσεχία	111	25	25	28	33
Δανία	63	22	18	11	12
Γερμανία	548	121	136	127	164
Εσθονία	34	8	5	9	12
Ελλάδα	53	15	9	15	14
Ισπανία	375	75	53	116	131
Γαλλία	386	80	110	101	95
Ιρλανδία	80	22	21	18	19
Ιταλία	471	108	114	135	114
Κύπρος	14	4	4	3	3
Λετονία	41	14	8	10	9
Λιθουανία	55	12	14	12	17
Λουξεμβούργο	12	4	5	2	1
Ουγγαρία	146	38	33	40	35
Μάλτα	0	0	0	0	
Ολλανδία	49	20	11	10	8
Αυστρία	53	7	18	10	18
Πολωνία	425	116	121	95	93
Πορτογαλία	55	19	10	14	12
Ρουμανία	88	14	20	22	32
Σλοβενία	50	13	8	11	18
Σλοβακία	72	26	15	18	13
Φινλανδία	112	26	29	24	33
Σουηδία	85	20	20	17	28
Μεγάλη Βρετανία	384	99	78	90	117
Ισλανδία	10	1	2	3	4
Λιχτενστάιν	3	0	2	1	0
Νορβηγία	43	15	10	12	6
Τουρκία	487	104	113	145	125
Σύνολα	4628	1103	1105	1174	1246

Πηγή: European Commission, 2012

Ατομική Κινητικότητα Μαθητών

Από το 2010 το Comenius δίνει την ευκαιρία στους μαθητές της δευτεροβάθμιας να περάσουν τρεις έως δέκα μήνες σε ένα σχολείο και μια οικογένεια υποδοχής στο εξωτερικό. Το σχολικό έτος 2010-2011, υπήρξαν 775 σχεδιασμένες μαθητικές κινητικότητες από τις οποίες περίπου 600 μαθητές από 12 χώρες πραγματοποίησαν την κινητικότητά τους. Το σχολικό έτος 2010-2011 χρηματοδοτήθηκαν 964 μαθητές από 17 χώρες (European Commission, 2012).

Αν και είναι μια πολύ πρόσφατη δράση εκτιμάται ήδη θετικά και από τους μαθητές και από τους γονείς και τις οικογένειες τους, οι οποίοι το αντιλαμβάνονται ως μια κρίσιμη και σημαντική ευκαιρία για τη ζωή και ένα μεγάλο προσόν για το μέλλον και την καριέρα των παιδιών τους, τα οποία εκτός του ότι μαθαίνουν μια νέα γλώσσα και ανακαλύπτουν νέες χώρες και νέους φίλους, αυξάνεται η αυτοπεποίθησή τους και γίνονται πιο ανοικτοί. Οι γονείς εκτιμούν την μοναδική ευκαιρία που δίνεται στα παιδιά τους να αναπτύξουν τις γνώσεις τους και να προετοιμαστούν για το μέλλον, ενώ τα σχολεία από την πλευρά τους το λαμβάνουν ως ευκαιρία να οικοδομηθεί μια διαρκή συνεργασία με άλλα σχολεία στην Ευρώπη και να βελτιώσουν την εικόνα και το προφίλ τους στην τοπική κοινωνία. Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν στοιχεία καθότι το έτος 2012 είναι η πρώτη χρονιά υλοποίησής της.

Comenius Regio Συμπράξεις

Οι συμπράξεις Comenius Regio στηρίζουν και χρηματοδοτούν τη συνεργασία και προωθούν την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών μεταξύ τοπικών και περιφερειακών αρχών, σχολείων και άλλων οργανισμών μάθησης σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σκοπός τους είναι να βοηθήσουν τις αρχές περιφερειακής ή τοπικής αυτοδιοίκησης που είναι αρμόδιες για τη σχολική εκπαίδευση να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες για τα παιδιά σχολικής ηλικίας (European Commission, 2012).

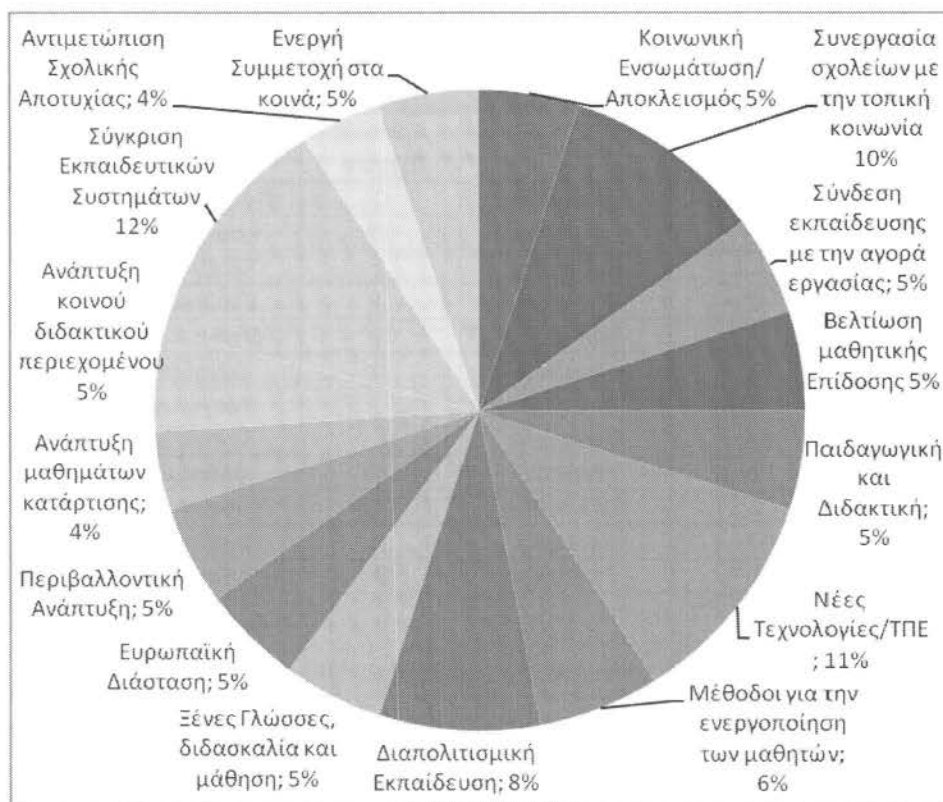
Πίνακας 2.2 Αριθμός Έργων Regio για την περίοδο 2009-2010

Συμπράξεις Regio 2009-2010					
	Αριθμός Έργων		Αριθμός Έργων		Αριθμός Έργων
Βέλγιο FR	1	Ιρλανδία	0	Πορτογαλία	3
Βέλγιο NL	1	Ιταλία	17	Ρουμανία	12
Βέλγιο DE	1	Κύπρος	1	Σλοβενία	2
Βουλγαρία	8	Λετονία	4	Σλοβακία	2
Τσεχία	7	Λιθουανία	3	Φινλανδία	3
Δανία	5	Λουξεμβούργο	0	Σουηδία	7
Γερμανία	34	Ουγγαρία	1	Μεγάλη Βρετανία	47
Εσθονία	2	Μάλτα	0	Ισλανδία	0
Ελλάδα	9	Ολλανδία	4	Λιχτενστάιν	0
Ισπανία	17	Αυστρία	7	Νορβηγία	4
Γαλλία	6	Πολωνία	25	Τουρκία	15
				Σύνολα	248

Πηγή: [European Commission](#), 2012

Στο πλαίσιο αυτών των έργων διμερούς συνεργασίας, οι δύο συμμετέχουσες περιφέρειες είναι ελεύθερες να επιλέξουν οποιοδήποτε θέμα κρίνουν χρήσιμο και ενδιαφέρον. Για παράδειγμα, τα έργα μπορούν να αφορούν θέματα διαχείρισης σχολείων, την καλύτερη ενσωμάτωση των μαθητών που προέρχονται από ομάδες μεταναστών, την εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα ή τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.

Οι συμπράξεις Comenius Regio μπορούν να περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα δράσεων, όπως ανταλλαγές του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων, δραστηριότητες από κοινού επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, έρευνες, δοκιμές νέων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων ή εκστρατείες ευαισθητοποίησης.

Σχήμα 2.4 Συμπράξεις Regio Τα πιο δημοφιλή Θέματα

Πηγή: European Commission, 2012

Πολυμερή Σχέδια, Πολυμερή Δίκτυα και Συνοδευτικά Μέτρα

Τα Πολυμερή (multilateral) Σχέδια Comenius αναλαμβάνονται από ομάδες ιδρυμάτων που συνεργάζονται για να βελτιώσουν την αρχική ή ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση των εκπαιδευτικών και άλλων κατηγοριών προσωπικού της σχολικής εκπαίδευσης ώστε να αναπτύξουν στρατηγικές ή να ανταλλάξουν εμπειρίες για να βελτιωθεί η ποιότητα διδασκαλίας και μάθησης στην τάξη. Κάθε σχέδιο αναμένεται να οδηγήσει σε αναγνωρίσιμο αποτέλεσμα– π.χ. νέο πρόγραμμα σπουδών, επιμορφωτικό σεμινάριο, μεθοδολογία, στρατηγική διδασκαλίας, διδακτικό υλικό – που ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας καθορισμένης ομάδας εκπαιδευτικού προσωπικού, λαμβάνοντας υπόψη την πραγματικότητα κάθε συμμετέχουσας χώρας. Ενθαρρύνεται η χρήση όλων των δυνατών μεθόδων, συμπεριλαμβανομένων των ΤΠΕ, για την παραγωγή και διάδοση επιμορφωτικού υλικού στο ευρύτερο δυνατό κοινό (European Commission, 2012).

Τα Πολυμερή Δίκτυα Comenius βασίζονται στη δικτύωση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και οργανισμών και σχεδιάζονται με στόχο να προωθήσουν την ευρωπαϊκή συνεργασία και την καινοτομία σε συγκεκριμένους θεματικούς τομείς ιδιαίτερης σημασίας για τη σχολική εκπαίδευση σε ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Τα Συνοδευτικά Μέτρα στοχεύουν στην υποστήριξη διάφορων δραστηριοτήτων οι οποίες, αν και δεν είναι επιλέξιμες στο βασικό πλαίσιο του Προγράμματος Comenius, συμβάλουν σαφώς στην επίτευξη των στόχων του. Τα συνοδευτικά μέτρα μπορούν:

- να ευαισθητοποιήσουν συγκεκριμένες ομάδες-στόχους ή το ευρύ κοινό για τη σημασία της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης γενικά,
- να βοηθήσουν στη βελτίωση της υλοποίησης του Προγράμματος Comenius, ιδιαίτερα μέσω αναλύσεων και δραστηριοτήτων κατάρτισης,
- να μεγιστοποιήσουν τον αντίκτυπο της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, διαδίδοντας τα αποτελέσματα και τις μεθόδους συνεργασίας, προσδίδοντας σε όλη την συνεργασία υψηλό προφίλ.

Ενδεικτικά κάποιες δραστηριότητες μπορούν να είναι η διοργάνωση συνεδρίων και σεμιναρίων σχετικά με την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της σχολικής εκπαίδευσης, εκστρατείες προώθησης και διαγωνισμοί, ίδρυση συλλόγων, ως μέσο κυρίως για τη διάδοση και την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με καινοτόμες πρωτοβουλίες στη σχολική εκπαίδευση, διάδοση προϊόντων και διαδικασιών που προκύπτουν από συνεργασία (έγγραφα, δημοσιεύσεις, μοντέλα διδασκαλίας, βίντεο, καινοτόμες μεθοδολογίες, οργανωτικά μέτρα σε ιδρύματα, εκπαιδευτικές στρατηγικές).

Σχολικές Συμπράξεις

Κάθε χρόνο περισσότερα από 27.000 σχολεία, 135.000 εκπαιδευτικοί και 1.500.000 μαθητές βιώνουν την εμπειρία της Ευρώπης στην καθημερινή σχολική ζωή τους μέσα από μια σχολική σύμπραξη Comenius ή/και μιας δράσης eTwinning. Τα σχολεία-εταίροι συνεργάζονται πάνω σε μια ευρεία κλίμακα περιβαλλοντικών, κοινωνικών ή πολιτιστικών θεμάτων, όπως για παράδειγμα ο κοινωνικός αποκλεισμός μαθητών προερχομένων από οικογένειες μεταναστών και την

ενσωμάτωση μειονεκτούντων ομάδων στην σχολική τάξη για την εξάλειψη της βίας, την εκμάθηση γλωσσών και αθλήματα ως δεσμοί της κοινωνικής συνοχής και την αειφόρο ανάπτυξη, κα. Το διδακτικό υλικό το οποίο παράγουν αφορά ιστοτόπους, συνέδρια και σεμινάρια ή καλλιτεχνικές εκθέσεις και παραστάσεις.

Το διάστημα 2007-2010 υλοποιήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση 6.400 σχολικές συμπράξεις και συμμετείχαν 26.000 σχολεία (European Commission, 2012). Αξίζει να αναφέρουμε ότι περισσότερα από 50.000 σχολεία αιτήθηκαν επιχορήγηση, όμως εγκρίθηκαν περίπου τα μισά από αυτά. Η ζήτηση διαφέρει από χώρα σε χώρα καθώς και το ποσοστό των σχολείων που εγκρίνονται.

Πίνακας 2.4 Αριθμός Προγραμμάτων που υποβλήθηκαν και εγκρίθηκαν

Σχολικό έτος	Προγράμματα που υποβλήθηκαν για έγκριση	Προγράμματα που εγκρίθηκαν	Ποσοστό
2009	310	147	47%
2010	300	146	48%
2011	350	151	43%
2012	580	161	28%

Πηγή: Βουδρισλή, Ν. & Αυγερινού, Μ. (2012).

Στην Ελλάδα ο μέσος όρος των προγραμμάτων που εγκρίθηκαν σε σχέση με αυτά που υποβλήθηκαν την τριετία 2007-2010 ήταν 47% όταν, για παράδειγμα, στη Γερμανία ήταν 62% και στην Ιρλανδία 66%. Το μικρότερο ποσοστό έγκρισης προγραμμάτων που υποβάλλονται στις εθνικές τους υπηρεσίες έχουν η Ρουμανία (29%), η Βουλγαρία (31%), η Τουρκία (36%) και η Λιθουανία (36%) (European Commission, 2012).

Παρακάτω παρατίθεται μια σύντομη χρονολογικά διατεταγμένη βιβλιογραφική επισκόπηση, από την οποία προκύπτει ότι τα έργα Comenius

συσχετίζονται με κοινωνικά, τεχνολογικά και άλλα οφέλη που αφορούν την εκπαιδευτική πραγματικότητα

2.5 Επισκόπηση βιβλιογραφίας αναφορικά με Έργα Comenius

Η ενότητα αυτή παρουσιάζει μια βιβλιογραφική επισκόπηση, τόσο από την ευρωπαϊκή όσο και από την ελληνική βιβλιογραφία, και διακρίνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο γίνεται παρουσίαση μελετών που αφορούν σε ευρωπαϊκά έργα Comenius και τη χρήση των ΤΠΕ σε αυτά, ενώ το δεύτερο μέρος αφορά μελέτες και έρευνες στα Wiki ως περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης. Η επισκόπηση θα επιτρέψει να αναδειχτεί η εικόνα που επικρατεί στην εκπαίδευση αναφορικά με τα ευρωπαϊκά έργα Comenius, αλλά και με τα αποτελέσματα που επιφέρει η χρήση των Wikis σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Μελέτες, Εκθέσεις και Αναφορές στην ευρωπαϊκή βιβλιογραφία

Στην ευρωπαϊκή όσο και στην ελληνική βιβλιογραφία έχουν διεξαχθεί αρκετές έρευνες πάνω σε Έργα Comenius. Οι περισσότερες μελετούν την επίδραση των Έργων στις δεξιότητες, στις συνεργασίες και στην επικοινωνία μεταξύ των μελών των συμπράξεων, αλλά και τις δυσκολίες που τις δυσχεραίνουν. Οι ΤΠΕ βρίσκονται στο ερευνητικό πεδίο τους, μελετώντας κυρίως την ανάπτυξη των δεξιοτήτων σε αυτές. Η επισκόπηση ανέδειξε την απουσία χρησιμοποίησης Web 2.0 εφαρμογών στις διάφορες φάσεις υλοποίησης των έργων Comenius.

Οι Freeman & Gilleran (2001) επικεντρώνουν την έρευνά τους στο ρόλο που παίζουν οι ΤΠΕ στην κατάλυση των κοινωνικών, φυσικών και πολιτικών στερεοτύπων μέσα στην εκπαίδευση, όταν αυτές-οι ΤΠΕ- χρησιμοποιούνται μέσα σε ένα συνεργατικό και εποικοδομητικό έργο. Η έρευνά τους εν μέρει βασίστηκε στην μελέτη διμερούς σύμπραξης Comenius μεταξύ δύο σχολείων, ενός Ιρλανδικού και ενός γαλλικού. Οι συνεντεύξεις και οι παρατηρήσεις μέσα στην σχολική αίθουσα των μαθητών που συμμετείχαν σε αυτά τα προγράμματα, υπέδειξαν ότι η εμπλοκή και η ενεργοποίηση των μαθητών μεγιστοποιούταν όταν χρησιμοποιούσαν ΤΠΕ με ένα οργανωμένο τρόπο είτε για να παράγουν δυναμικά ή όταν επικοινωνούσαν με τους εταίρους των έργων.

Μια από τις υποσχέσεις εξάλλου της συνεχιζόμενης ανάπτυξης των ΤΠΕ ως επικοινωνιακού εργαλείου είναι η δυνατότητα που προσφέρει στην δημιουργία

κοινοτήτων και δικτύων, που αν και απομακρυσμένα φυσικά, είναι ενωμένα εικονικά.

Μελέτες περίπτωσης που διενεργήθηκαν σε συνεργατικά έργα μεταξύ σχολείων της Βόρειας με τη Νότια Ιρλανδία (Gilligan, Mulkeen & Harper, 2001), με στόχο την νοηματοδοτούμενη χρήση των ΤΠΕ και την αύξηση της επικοινωνίας των μαθητών των αντίστοιχων σχολείων, ανέδειξαν ότι μέσα από την ενεργητική χρήση των ΤΠΕ επέρχεται ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μαθητών, ακριβώς διότι βιώνουν την εμπειρία της επίτευξης κάποιου στόχου. Στην ίδια έρευνα διαπιστώθηκε ότι από τους εκπαιδευτικούς, δράσεις παρόμοιες που έχουν σχέση με το Πρόγραμμα Σπουδών αλλά είναι συμπληρωματικές του και όχι πλήρως ενταγμένες σε αυτό, θεωρούνται ακατάλληλες για σχολικές τάξεις που η αξιολόγηση τους υπόκειται σε εξετάσεις.

Οι Köhler & Hannafor (2002) μελέτησαν ένα έργο Comenius που υλοποιήθηκε από μαθηματικούς σε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες (Αυστρία, Ισπανία, Γερμανία, και Μεγάλη Βρετανία). Μέσα από την σύμπραξη αυτή, που βασίστηκε στην συνεργασία και τη φυσική κινητικότητα των εμπλεκόμενων-χωρίς να εμφανίζεται η χρήση ΤΠΕ- συζητήθηκε με ποιον τρόπο οι καθηγητές θα μπορούσαν να ενεργοποιηθούν ώστε να αναπτύξουν μια νέα μαθηματική κουλτούρα, συνειδητά δημοκρατική. Η παρατήρηση ότι υπάρχει ιστορική συσχέτιση μεταξύ της μαθηματικής απόδειξης και της δημοκρατικής παρόρμησης και ότι η μαθηματική εκπαίδευση έχει βαθιές πολιτικές προεκτάσεις, αποτέλεσε το έναυσμα για αυτή την σύμπραξη (Köhler, 1993), τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάστηκαν σε διαλέξεις σε πολλά πανεπιστήμια καθώς και στην Γερμανική Κοινότητα της διδακτικής των Μαθηματικών .

Ένα ακόμη Έργο Comenius, μεταξύ Τσεχίας, Γερμανίας και Ιταλίας, το «Understanding of mathematics classroom culture in different countries», είχε ως στόχο μέσω μιας συγκριτικής μεθοδολογίας στη διδακτική των μαθηματικών και στις τρεις χώρες, την διερεύνηση των δεξιοτήτων εκείνων που οι δάσκαλοι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να διαθέτουν, ώστε να βελτιωθεί η διδασκαλία των μαθηματικών. Η έρευνα επικεντρώθηκε στο πως θα υπάρξει αμοιβαία επιρροή στις παιδαγωγικές πρακτικές μεταξύ των συνεργαζόμενων δασκάλων, αλλά και στην

βελτίωση του επιπέδου των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών (Hospesová and Tichá, 2003a).

Το 2003 το Kaunas University of Technology της Λιθουανίας (Brazdeikis, 2003) μελέτησε στο «Educators' ICT Competence and Possibilities of Comenius Projects» τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ και πως αυτές ενισχύονται μέσα από ένα Comenius Έργο. Η μέθοδος για να διαπιστωθεί η επίδραση στις δεξιότητες που χρησιμοποιήθηκε ήταν η αξιολόγηση βάσει προσωπικού φακέλου (portfolio) των εκπαιδευτικών και η αυτοαξιολόγηση. Από τα παραπάνω διαφάνηκε μια χαμηλή εκτίμηση των εκπαιδευτικών για τις δεξιότητές τους που αφορούν τις κοινωνικές, παιδαγωγικές και διοικητικές δραστηριότητες, ενώ πιο υψηλή εκτίμηση είχαν για τις τεχνολογικές τους δεξιότητες, οι οποίες αναπτύχθηκαν μετά την εμπλοκή τους σε έργα Comenius.

Στοχευμένη αποκλειστικά στις ΤΠΕ και στην χρήση αυτών στην υλοποίηση Έργων Comenius, αφορά η έρευνα του Institute for Educational Research του Πανεπιστημίου Jyväskylä της Φινλανδίας (Kurki S, Pirhonen P., 2004), η οποία άντλησε στοιχεία από το Comp@ct, (Comenius Multimedia Projects and Communication Technologies), ένα εκπαιδευτικό δίκτυο. Το δίκτυο αυτό, που υποστηριζόταν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είχε στόχο του την επιμόρφωση και κατάρτιση, αλλά και γενικά την τεχνική υποστήριξη των εκπαιδευτικών και των σχολείων που είχαν αναλάβει συμπράξεις Comenius, στα διάφορα μέσα τεχνολογίας για την επικοινωνία και την συνεργασία, ώστε να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν τα έργα που είχαν αναλάβει, προωθώντας έτσι με τον καλύτερο τρόπο και στο μέγιστο τις παιδαγωγικές χρήσεις των ΤΠΕ. Η δράση του Comp@ct και των συνεργαζόμενων με αυτό ιδρυμάτων πλαισίωσε τρεις θεματικές περιοχές των ΤΠΕ: την σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία, τις αναδυόμενες τεχνολογίες (emerging technologies) και τα συνεργατικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν εκατόν ογδόντα πέντε σχολεία από 28 χώρες από όλη την Ευρώπη, τα 47 από αυτά με ρόλο σχολείου-συντονιστή και τα 138 ως ιδρύματα-συνεργάτες. Τα ευρήματα της μελέτης ανέδειξαν μια ραγδαία διάδοση των έργων Comenius, της χρήσης διαδραστικών εργαλείων ΤΠΕ, όπως τα συνεργατικά περιβάλλοντα του Διαδικτύου, τα forums (ηλεκτρονικό δημόσιο βήμα) και τα chat rooms (εικονικά δωμάτια συνομιλίας), ξεχωρίζοντας ο σχεδιασμός ιστοσελίδων και

το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Τα ιδρύματα που συμμετείχαν ως συνεργάτες στο δίκτυο Com@ct επέλεξαν να καταρτίσουν τους εκπαιδευτικούς σε καινοτόμα-για την εποχή τους-ΤΠΕ εργαλεία και περιβάλλοντα ώστε να τους βοηθήσουν στην βέλτιστη υλοποίηση των έργων Comenius που είχαν αναλάβει. Ενδεικτικά: Το Γαλλικό Fréquence-Sillé, ένας μη εμπορικός ραδιοφωνικός σταθμός, σε ένα τριήμερο σεμινάριο στην Γερμανία, διέδωσε την τεχνογνωσία του ώστε να την χρησιμοποιήσουν εκπαιδευτικοί και μαθητές για την παραγωγή διαδικτυακών ραδιοφωνικών εκπομπών και διαδικτυακών δημοσιογραφικών ερευνών, μέσα στα πλαίσια του Comenius Έργου τους. Στη Σκωτία η Research Machines, συνεργάτης σε θέματα ΤΠΕ, επέλεξε να προωθήσει την ιδέα της τηλε-διάσκεψης, ως μεθόδου για την πρόσωπο-με-πρόσωπο επικοινωνία, μεταξύ των απομακρυσμένων σχολείων που συμμετέχουν σε ένα έργο Comenius. Στην Φινλανδία είκοσι ένας καθηγητές γλωσσών καταρτίστηκαν από τη ΟΡΕΚΟ, το Εθνικό Κέντρο για την Δια-Βίου Μάθηση, σε ένα Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης (LMS-Learning Management System) το e-Journal, μέσα από το οποίο θα συνεργαζόταν-συνεργατικά ή ομαδικά-εκπαιδευτικοί και μαθητές και θα γίνονταν η βασική πλατφόρμα για την υλοποίηση του έργου Comenius. Στην Εσθονία χρησιμοποιήθηκε το web site (Ιστοσελίδα) μέσα από το οποίο γινόταν η παρουσίαση του Έργου, αλλά και η ηλεκτρονική αλληλογραφία (e-mail).

Μέσα στα πλαίσια της δράσης Comenius, είκοσι οκτώ ιδρύματα από 10 ευρωπαϊκές χώρες (Βέλγιο, Κύπρος, Γερμανία, Ισπανία, Ελλάδα, Μάλτα, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Ουκρανία) και μια διεθνική κοινοπραξία (CoLoS) ίδρυσαν το Δίκτυο «Hands-on Science», με έδρα την Πορτογαλία, που κύριος σκοπός του είναι να προωθεί την εμπειρική διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών με τρόπο που να βελτιωθεί η ενδοσχολική διδασκαλία τους και γενικότερα ο επιστημονικός εγγραματισμός στην εποχή μας. Με το Δίκτυο αυτό και μέσα στα πλαίσια της ευρωπαϊκής διάστασης Comenius συνεργάστηκε το National Institute for Lasers, Plasma and Radiation Physics της Ρουμανίας το οποίο οργάνωσε ένα Έργο με θέμα «Science Education and Training in a knowledge Based Society-SET 2010», στο οποίο ένα δίκτυο Σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνεργάστηκε εστιάζοντας σε διάφορες κατευθύνσεις με οφέλη τόσο για τα εμπλεκόμενα σχολεία, όσο και για τη χώρα γενικότερα στον δρόμο προς την ευρωπαϊκή της ενσωμάτωση.

Μέσα από το Έργο αυτό προωθήθηκε η εμπειρική, μέσω από πειράματα-εικονικά και πραγματικά-εξοικείωση των μαθητών με τις φυσικές επιστήμες, αναπτύχθηκε πολυμεσικό διδακτικό υλικό που εξυπηρετεί την κατανόηση των εννοιών, προωθήθηκε η εμπλοκή των μαθητών στα πειράματα και βεβαίως διαδόθηκαν τα αποτελέσματα του Έργου, διαμέσου διαλέξεων, συνεδρίων και τηλεδιασκέψεις (Sporea & Sporea, 2005).

Το Δεκέμβριο του 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέθεσε στην Ομάδα Εμπειρικών Ερευνών Gesellschaft für Empirische Studien (GES), η οποία ασχολείται ανάμεσα σε άλλες έρευνες και με τις Επιπτώσεις του εξευρωπαϊσμού, της διεθνοποίησης και της παγκοσμιοποίησης για τα εκπαιδευτικά συστήματα, την εκπόνηση μιας μελέτης για την επίδραση των Συμπράξεων Comenius στα σχολεία των εταίρων. Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι, κατά την άποψη των συντονιστών των Έργων Comenius, είναι σημαντική η επίδραση που έχουν αυτά στον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών και στις δεξιότητες τους, στους μαθητές και στην ένταξη της ευρωπαϊκής διάστασης στα συμμετέχοντα σχολεία σχολικές μονάδες στο σύνολο τους. Η έρευνα αφορούσε σε περισσότερους από 23.500 συντονιστές έργων Comenius που υλοποιήθηκαν μεταξύ του 2000 και του 2006, σε περίπου 22.000 σχολεία, με τελικούς συμμετέχοντες 7903. Σημαντικό αποτελεί το συμπέρασμα ότι η θετική αυτή επίδραση φθίνει με την απομάκρυνση μαθητών και εκπαιδευτικών από το σχολικό περιβάλλον, δεν οδηγεί -εκτός εξαιρέσεων- σε αλλαγές σε διδακτικές μεθόδους και σε προγράμματα σπουδών και γενικά οι διεθνικές συνεργασίες απαιτούν ενσωμάτωση στην πολιτική ενός σχολείου, αφοσίωση από τους εκπαιδευτικούς και χρηματοδότηση.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το Έργο Comenius «European Teachers Professional Development for Science Teaching in a Web-based Environment», μεταξύ εννέα ινστιτούτων και μιας μη-κυβερνητικής οργάνωσης από οκτώ χώρες, με στόχο την δημιουργία και ανάπτυξη ενός Πανευρωπαϊκού ηλεκτρονικού περιβάλλοντος για την ενδοσχολική κατάρτιση των εκπαιδευτικών και την αναβάθμιση της εκπαίδευσης των Φυσικών Επιστημών. Το έργο απευθύνονταν σε περίπου 135-180 καθηγητές φυσικών επιστημών, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι θα συνεργάζονταν μέσα από το ηλεκτρονικό περιβάλλον και που θα μπορούσαν με την σειρά τους να εμπλέξουν τους μαθητές τους ωφελώντας τους με

την εφαρμογή στην τάξη νέων πρακτικών. Το πρόγραμμα αυτό μελετήθηκε από τους Trna & Trnova (2010) χρησιμοποιώντας την μέθοδο της έρευνας δράσης. Μεταξύ των αποτελεσμάτων ενδιαφέρον παρουσιάζει το συμπέρασμα ότι το έργο επέφερε έντονη ενεργοποίηση μαθητών και καθηγητών, ιδίως μέσω της επικοινωνίας με τους συναδέλφους των άλλων χωρών, μέσω της νέας πληροφορίας και της νέας γνώσης που προέρχεται από το εξωτερικό. Η σύγκριση των προγραμμάτων σπουδών, των βιβλίων και άλλων εκπαιδευτικών θεμάτων οδήγησε σε εποικοδομητική ανταλλαγή εμπειριών και τόσο καθηγητές όσο και μαθητές βελτίωσαν τις δεξιότητες τους στην χρήση των ΤΠΕ, οι οποίες υποστήριξαν την ανταλλαγή, συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ τους. Η ευρωπαϊκή διάσταση που έλαβε η εκπαίδευση των φυσικών επιστημών, με την υποστήριξη του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος και γενικότερα των ΤΠΕ, δίνει την ευκαιρία να αναπτυχθούν και να μοιραστούν ιδέες και εκπαιδευτικό υλικό οι καθηγητές, οδηγώντας στην αναβάθμιση της.

Η Nikolaeva (2011), μετά από έρευνα σε 58 επιτυχώς ολοκληρωμένα έργα Comenius στη Βουλγαρία, ανέδειξε τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που επιφέρει η εμπειρία από την εμπλοκή σε αυτά για σχολεία, καθηγητές και μαθητές. Τα αποτελέσματα από την έρευνα αφορούσαν την αποτελεσματικότητα των έργων από εκπαιδευτική και κοινωνική προσέγγιση. Η ανάλυση έγινε χρησιμοποιώντας ένα εργαλείο ανάλυσης, παρουσίασης και διαχείρισης την LFA, προσέγγιση για τον λογικό σχεδιασμό και προετοιμασία έργων και προγραμμάτων (The Norwegian Agency for Development Cooperation Norad, 1999) αλλά και την μελέτη-περίπτωσης, απέδειξε ότι μια ελλιπής ανάλυση, δομή και σχεδιασμός αυτών επιφέρει και ανάλογες επιπτώσεις στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα των έργων. Τα σχολεία της Βουλγαρίας, από την έρευνα, διαφαίνεται ότι έχουν ενεργή, δημιουργική και επιτυχημένη δράση στο επίπεδο εφαρμογής ενός έργου Comenius, σε αντίθεση με το επίπεδο της ανάπτυξης και της διαχείρισής τους (management), γεγονός που τα αποτρέπει να αναλαμβάνουν το ρόλο Σχολείου – Συντονιστή. Τα αποτελέσματα της έρευνας είχαν στόχο να αποτελέσουν έναυσμα για αναθεώρηση και επανεξέταση των προτεραιοτήτων, των κριτηρίων αξιολόγησης και των διαδικασιών σύμφωνα με τα οποία σχεδιάζονται και υλοποιούνται τα έργα Comenius.

Στα αποτελέσματα της έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2007 και σε συνέχεια αυτής, έρχεται να προστεθεί η τελευταία μελέτη ευρείας κλίμακας (Study of the impact of Comenius school partnerships on participating schools, 2012) που αφορά σε έργα Comenius που εκπονήθηκαν μεταξύ Δεκεμβρίου 2009 έως τον Ιούνιο του 2012 από πενήντα σχολεία σε δεκαπέντε χώρες. Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές – ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση – βελτίωσαν σημαντικά τις δεξιότητές τους, συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, αλλά και τις γνώσεις πληροφορικής (ΤΠΕ) και ξένων γλωσσών. Στην προσχολική και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ο αντίκτυπος είναι μεγαλύτερος στους εκπαιδευτικούς και στα σχολεία καθώς και στα περιβάλλοντά λόγω του ότι είναι ευκολότερο να κινητοποιηθεί και να δραστηριοποιηθεί ολόκληρο το σχολείο και να ενσωματώσει νέες ιδέες και δραστηριότητες στα προγράμματα σ' αυτή τη βαθμίδα της εκπαίδευσης. Η μελέτη εντόπισε και ένα σημαντικό αριθμό παραγόντων που δρουν ανασταλτικά στις Συμπράξεις, παράγοντες που αφορούν όλο το σχολικό ίδρυμα-αδυναμία στο να κινητοποιηθεί όλο το Σχολείο, να διαχυθούν τα αποτελέσματα, να αξιολογηθούν και να αυτό-αξιολογηθούν οι στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν ή να συνεχιστούν οι συνεργασίες μεταξύ των ιδρυμάτων, τη διαχείριση του Έργου-φόρτος, ελλειψείς κινητικότητες και απουσία μηχανισμών βιωσιμότητας, υπερ-κατάτμησης των δράσεων-παράδειγμα μεταξύ etwinning και Comenius, διμερών ή πολυμερών κλπ-την έλλειψη απαιτητήτων δεξιοτήτων-όπως η χρήση ΤΠΕ και η γνώση ξένων γλωσσών-.

Μελέτες στην ελληνική βιβλιογραφία

Στην ελληνική εκπαίδευση η ευρωπαϊκή διάσταση, έτσι όπως αυτή επιτυγχάνεται μέσα από την αξιοποίηση των κοινοτικών δράσεων που πληθαίνουν μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ, την ΟΝΕ και τη Στρατηγική της Λισαβόνας, έχει απασχολήσει την εκπαιδευτική κυρίως έρευνα.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μελέτη της Δημητριάδου (2001), που επιχειρεί να εξετάσει μια δράση Comenius, ως μέσο για την ανάδειξη των ιδιαίτερων στοιχείων πολιτισμικής ταυτότητας της κάθε χώρας της σύμπραξης, την αύξηση της ευαισθητοποίησης ως προς την διαφορετικότητα των πολιτισμών, τους επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση τους με τα προϊόντα της ανθρώπινης

δραστηριότητας και του πολιτισμού της κοινωνίας στην οποία ζουν, ξεκινώντας από το μικρόκοσμο της γειτονιάς τους και φτάνοντας στα όρια της ευρωπαϊκής κοινωνικής, ιστορικής, θεσμικής και πολιτισμικής πραγματικότητας. Η μελέτη ενός Έργου μεταξύ των μαθητών της Α' τάξης ενός Γυμνασίου της Θεσσαλονίκης με ένα σχολείο της Φλάνδρας του Βελγίου και ένα της Καλαβρίας στην Κάτω Ιταλία, αναδείχτηκε ότι η σύμπραξη αυτή δεν προήγαγε μόνο την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης, την παγκοσμιότητα και την αλληλεπίδραση των μαθητών και εκπαιδευτικών, αλλά καλλιεργήθηκε στη συνείδηση των μαθητών μια θετική στάση και μια επιδίωξη για τη διατήρηση της αυτοτέλειας και της αυτονομίας του δικού τους πολιτισμού.

Οι Δημητρακάκης και Μανιάτης (2002) ερεύνησαν τα προγράμματα κινητικότητας, όπως αυτά συνδέονται με την Επαγγελματική Ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Η έρευνά τους πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2001 – 2002 σε εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν σε προγράμματα κινητικότητας από σχολεία των νομών, Μαγνησίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι η σπουδαιότητα των προγραμμάτων αυτών έγκειται στο γεγονός ότι μπορούν να καλλιεργήσουν στους εκπαιδευτικούς την αντίληψη ότι πρέπει διαρκώς να εξελίσσονται ως επαγγελματίες συμβάλλοντας έτσι στην διαμόρφωση μιας επαγγελματικής ετοιμότητας, απαραίτητης λόγω των μεταβαλλόμενων εργασιακών συνθηκών.

Για τις Δεμερτζή και Σκιά (2002) η σημαντικότερη ίσως προσφορά αυτών των προγραμμάτων, των καινοτόμων δράσεων και των σχολικών συμπράξεων εντοπίζεται στο γεγονός ότι εντάσσεται στο ελληνικό σχολείο η έννοια της συνεργασίας, αποβάλλουν -αρκετοί από τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι εμπλέκονται σε τέτοιες συμπράξεις- την εσωστρέφειά τους, καθώς κατά την διεξαγωγή του προγράμματος συζητούν, προγραμματίζουν, παίρνουν ανατροφοδότηση από τους συναδέλφους τους, μοιράζονται τις σκέψεις και τις ανησυχίες τους και γενικά αλλάζει η οπτική και η στάση τους ως προς τη διαδικασία της μάθησης.

Οι Καργιωτάκη και Χατζηπαντελή (2005) μελέτησαν τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες να έχουν οι εκπαιδευτικοί που θα αναλάβουν και θα υλοποιήσουν έργα Comenius. Οι δεξιότητες αυτές πρέπει να συμπληρώνονται με τον επαρκή

τεχνολογικό εξοπλισμό των σχολείων και βεβαίως με την εξοικείωση τους στη χρήση των ΤΠΕ, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά σε δραστηριότητες που συνδέονται άμεσα με την επαγγελματική τους ανάπτυξη και κατ' επέκταση με την αναβάθμιση της διδακτικής πρακτικής, της σχολικής τους μονάδας και γενικότερα της ποιότητας στην παρεχόμενη εκπαίδευση στο δημόσιο σχολείο.

Στην έκθεση που υπέβαλλε ο Ο.Ε.Π.ΕΚ το 2007 με θέμα «Διερεύνηση, Καταγραφή και Αποτύπωση της Ευρωπαϊκής Διάστασης της Επιμόρφωσης σε Σχέση με την Ελληνική Εκπαιδευτική Πραγματικότητα», γίνεται αναφορά στον ρόλο της υπερεθνικής διάστασης, σε ότι αφορά στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Αποδίδει στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον ρόλο του κύριου δίαυλου μέσω του οποίου αξιολογούνται, αναπροσανατολίζονται και εντάσσονται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής οι ευρύτερες τάσεις της διεθνούς κλίμακας.

Η Διαμαντοπούλου (2010) διερεύνησε τα καινοτόμα στοιχεία των εταιρικών σχολικών συμπράξεων συγκρίνοντας δύο προγράμματα Comenius, τις δυσκολίες και τα προβλήματα κατά την υλοποίηση των συμπράξεων αυτών, τα οποία συνδέονται με την φιλοσοφία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Τα πρώτο πρόγραμμα αφορούσε το έργο Comenius που διενέργησε ένα Δημοτικό Σχολείο της Μανολάδας με ένα γερμανικό, ένα ελληνόφωνο σχολείο της Κάτω Ιταλίας και ένα ισπανικό σχολείο, κατά το έτος 2002-2003 και για τα τρία επόμενα έτη. Το δεύτερο πρόγραμμα αφορούσε την ίδια περίοδο κατά την οποία το δημοτικό σχολείο της Ανδραβίδας συμμετείχε σε μια σύμπραξη Comenius με πέντε ευρωπαϊκά σχολεία. Τα αποτελέσματα έρευνάς της έδειξαν ότι οι σχολικές συμπράξεις φέρουν καινοτομίες που αν ενσωματωθούν στην επίσημη εκπαιδευτική πολιτική μπορούν να φέρουν σημαντικές θετικές αλλαγές στη φιλοσοφία των εκπαιδευτικών, στο μαθησιακό ήθος των μαθητών, τις προσδοκίες των γονέων και στο σύνολο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο Χαρίτος (2011) μελέτησε τη διαπολιτισμική προσέγγιση στην εκπαίδευση των φοιτητών των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευση μέσα από την συνεργασία δύο ελληνικών πανεπιστημίων-του τμήματος ΦΠΨ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας- με το Λουδοβίκειο Πανεπιστήμιο του

Μονάχου Γερμανίας, και με πανεπιστήμια της Βουλγαρίας, της Τουρκίας και της Αγγλίας, στα πλαίσια του προγράμματος EMIL (European Modular Programme for Intercultural Learning in Teacher Education and In-service Training). Η δράση χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Comenius για δύο χρόνια (2004-2006). Αφού έλαβαν υπόψη τις διαφορές στις ακαδημαϊκές παραδόσεις, τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα κοινωνικά προβλήματα (προβληματική μειονοτήτων, κοινωνίες υποδοχής μεταναστών, διαδικασία ευρωπαϊκής ενοποίησης, διαδικασία ένταξης στην ΕΕ κτλ) ανέπτυξαν από κοινού ένα ευρωπαϊκό αρθρωτό πρόγραμμα για την εισαγωγή της διαπολιτισμικής δεξιάτητας στη βασική εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό να το καταστήσουν προσιτό σε όλη την Ευρώπη μέσω της τράπεζας δεδομένων του Comenius. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν την ανάγκη για εφαρμογή εκπαιδευτικών-ερευνητικών προγραμμάτων στα παιδαγωγικά τμήματα με συνεργασία και ανταλλαγές μεταξύ φοιτητών με πανεπιστήμια του εξωτερικού, ώστε να ενθαρρύνουν τους μελλοντικούς δασκάλους να διαχειρίζονται τις κοινότητες και τις πολιτισμικές διαφορές τους.

2.6 Επισκόπηση βιβλιογραφίας αναφορικά με Wiki

Από την πλειονότητα των εφαρμογών του Ιστού 2.0, εκείνο που διακρίνεται για την δυναμική του ως εργαλείο ανάπτυξης περιβαλλόντων συνεργατικής μάθησης είναι το Wiki. Τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιείται στην γενικότερη εκπαιδευτική διαδικασία και έχουν μελετηθεί ανάλογα οι επιδράσεις του σε αυτήν.

Μελέτες και Αναφορές στην ευρωπαϊκή βιβλιογραφία

Ενδιαφέρουσα είναι η έρευνα των Ebner, Kickmeier-Rust Holzinger (2008) που συνέδεσαν την επιτυχία της χρήση των Wikis στην ανώτερη εκπαίδευση όταν συνδέονται με κάποιο άμεσο κίνητρο ή ακόμα και με βαθμό πίεσης από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Το δείγμα 287 φοιτητών της έρευνας τους δεν επεξεργάστηκε ή δημιούργησε νέο άρθρο σε διάστημα ενός εξαμήνου. Οι ερευνητές συμπέραναν ότι χρειάζεται χρόνος για να αναπτυχθεί η γενιά που συμμετέχει και δημιουργεί περιεχόμενο μέσω διαδικτύου.

Η Zorko (2009) διερεύνησε τους παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο που οι φοιτητές ενός τμήματος Κοινωνιολογίας συνεργάζονται σε ένα περιβάλλον Wiki,

ως μέρος ενός ξενόγλωσσου μαθήματος τους. Η έρευνα έδειξε ότι το Wiki προήγαγε την συνεργασία μεταξύ των φοιτητών, την επικοινωνία μεταξύ τους αλλά και με τον καθηγητή, όπως και το να μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο. Ωστόσο από τα δεδομένα της έρευνας αναδείχτηκε λιγότερο επιτυχημένο ως διευκολυντικό εργαλείο σε άλλου είδους συνεργασίες, όπως στην απευθείας επικοινωνία ή στην από κοινού παραγωγή προϊόντων. Κυρίως λόγω επικοινωνίας των φοιτητών μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλων διαδεδωμένων εφαρμογών.

Η ατομική αξιολόγηση και η συνεισφορά κάθε μαθητή που συμμετέχει σε συνεργατικές εργασίες απασχολεί πολύ συχνά τους εκπαιδευτικούς. Στην έρευνα του Trentin (2009) το Wiki χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση φοιτητών που συμμετείχαν στην από κοινού συγγραφή μιας συνεργατικής εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Η συνεισφορά του κάθε φοιτητή αναδείχτηκε μέσα από τις παραγόμενες σελίδες του Wiki, το περιεχόμενο που ανήρτησε ή τα μηνύματα. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην μελέτη μπορεί να βοηθήσει στον σχεδιασμό μιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας, με τρόπο ώστε να προωθήσει την συμμετοχή των φοιτητών σε αυτή.

Στην Αυστραλία σε μια τεχνική σχολή το Wiki επιλέχτηκε για να βοηθήσει φοιτητές που προετοιμάζονται για τις απαιτήσεις της βιομηχανίας, να αναπτύξουν δεξιότητες όπως, την ομαδική δουλειά και την επικοινωνία, την επίλυση προβλημάτων, την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, αλλά και τεχνικές δεξιότητες (Molyneaux et al., 2009). Μελετήθηκε για τρία έτη ως εργαλείο που το χρησιμοποιούσαν οι φοιτητές στη διαχείριση των τεχνικών Έργων και ο εκπαιδευτής τους για την διαχείριση της μαθησιακής διαδικασίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας υπέδειξαν ότι οι φοιτητές βρίσκουν άδικη την αξιολόγησή τους μέσα από το Wiki και ότι οι πιο αδύναμοι μαθητές ίσως δεν νοιώθουν άνετα με την χρήση του. Η μη υποχρεωτική συμμετοχή στο Wiki το καταστεί άριστο χώρο που ενισχύει την ομαδική δουλειά ανάλογα με την πρακτική που θα γίνονταν σε ένα επαγγελματικό χώρο.

Οι Neumann & Hood (2009) μελέτησαν ένα Wiki, ως μέρος ενός μοντέλου μικτής μάθησης σε πρωτοετείς φοιτητές ενός τμήματος στατιστικής. Το Wiki είχε σκοπό να προωθήσει την συνεργατική μάθηση. Τα αποτελέσματα δεν απέδειξαν ότι το Wiki βελτίωσε τα μαθησιακά αποτελέσματα περισσότερο από ότι αν η αντίστοιχη

εργασία θα γινόταν ατομικά. Στην έλλειψη πίεσης από μέρους των εκπαιδευτικών ή το γεγονός ότι το Wiki δεν χρησιμοποιήθηκε ως μέσο αξιολόγησης, μπορεί επίσης να συσχετιστεί με τα αποτελέσματα. Οι φοιτητές έχουν θετικές αλλά και αρνητικές στάσεις απέναντι στη χρήση των Wikis. Κάποιοι ανέφεραν ότι το Wiki τους βοήθησε στην μάθηση και στην συνεργασία με τα άλλα μέλη της ομάδας τους. Για άλλους φοιτητές όμως, το περιβάλλον δεν ήταν τόσο φιλικό και η ελλιπής συμμετοχή όλων των μελών δημιουργούσε δυσκολίες.

Η μελέτη των Huang (2010) αφορούσε ένα διαδικτυακό μάθημα διάρκειας 10 εβδομάδων σε 16 μεταπτυχιακούς φοιτητές, οι οποίοι έπρεπε να χρησιμοποιήσουν το Wiki σε εβδομαδιαίες εργασίες. Από τα αποτελέσματα της μελέτης φάνηκε το Wiki να ευνοεί τη συνεργασία των φοιτητών μεταξύ τους, με την ανάγκη όμως οι καθηγητές να ενθαρρύνουν και να υποστηρίζουν διαρκώς τις δραστηριότητες τους. Η έρευνα ανάδειξε την έλλειψη επικοινωνίας των φοιτητών για θέματα που αφορούσαν τον χρόνο και την οργάνωση των εργασιών, όπως και την τάση τους να επικοινωνούν μεταξύ τους με άλλους ηλεκτρονικούς τρόπους, παρά μέσω του Wiki.

Μελέτες στην ελληνική βιβλιογραφία

Ο Karasavvidis (2010) θεωρεί τα Wikis ως τα πλέον υποσχόμενα περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης, διότι απαιτούν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών, διαδικασία που οδηγεί στη συνεργατική μάθηση. Μετά από ποιοτική ανάλυση στα δεδομένα από δείγμα 38 μαθητών, συμπέρανε ότι η αιτία της μη πλήρους αξιοποίησής των δυνατοτήτων του Wiki είναι η έλλειψη γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων. Οι παραδοσιακές πρακτικές στις οποίες οι μαθητές είναι συνηθισμένοι αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες και ασύμβατες στρατηγικές με την φιλοσοφία σχεδιασμού των Wiki.

Ως εφαρμογή στο σχεδιασμό εκπαιδευτικής δραστηριότητας με πολλαπλές εφαρμογές, μελετήθηκε και από τους Roussinos & Jimoyiannis (2011) η δυναμική του Wiki. Βρήκε εφαρμογή ως μοντέλο μικτής μάθησης σε φοιτητές του τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, στο μάθημα «Εισαγωγή στις ΤΠΕ». Η αποτίμηση έδειξε ότι οι φοιτητές έκριναν, παρόλο που δεν είχαν προηγούμενη εξοικείωση με το περιβάλλον και οι περισσότεροι ήταν

αρχικά επιφυλακτικοί ή και αρνητικοί μπροστά στην συγκεκριμένη εργασία, ως εποικοδομητική και ιδιαίτερα θετική την συνεργατική εμπειρία που τους δόθηκε μέσω του Wiki. Στο ίδιο δείγμα έγινε ανάλυση σύμφωνα με το μοντέλο της Κοινότητας Διερεύνησης (Community of Inquiry) των Garrison et al. (2000) και κριτήρια κωδικοποίησης των ενεργειών λειτουργικής γραφής και συνεργατικής ανάπτυξης περιεχομένου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν ότι οι καλές πρακτικές υλοποίησης δραστηριοτήτων Wiki θα πρέπει να αξιοποιούν κατάλληλα τη συζήτηση και ανταλλαγή ιδεών στην ομάδα με δημιουργικές ενέργειες ανάπτυξης περιεχομένου, στις οποίες η ουσιαστική εμπλοκή των φοιτητών και η οικοδόμηση γνώσης με συνεργατικές δραστηριότητες καθορίζεται από πολλούς παράγοντες, γνωστικούς, κοινωνικούς, ψυχολογικούς, ψηφιακής επάρκειας και άλλους (Ρούσσιнос & Τζιμογιάννης, 2012).

Κεφάλαιο Τρία: Μεθοδολογία της Έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται ο σχεδιασμός της δράσης, τα τεχνολογικά εργαλεία και περιβάλλοντα που χρησιμοποιήθηκαν, η διαδικασία, ο χρονοπρογραμματισμός και οι δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν. Επίσης παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, ο ερευνητικός στόχος, τα ερευνητικά ερωτήματα, καθώς και τα ερευνητικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων αυτής.

3.1 Σχεδιασμός της Δράσης

3.1.1 Ο ρόλος των ΤΠΕ στα Ευρωπαϊκά Έργα Comenius

Η βιβλιογραφική επισκόπηση, οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα δια βίου Προγράμματα Μάθησης (Eurora, 2012) και την ανάπτυξη καινοτόμων περιεχομένων βασισμένων στις ΤΠΕ, αλλά και οι ανάγκες για Πληροφορικό Γραμματισμό των μαθητών ανέδειξαν και ενίσχυσαν τον πρωταγωνιστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ΤΠΕ στην υλοποίηση των Έργων Comenius. Ενδεικτικά στο Σχήμα 3.1 απεικονίζονται οι διάφορες φάσεις που ακολουθεί μια Σύμπραξη Comenius: από την Προετοιμασία και τη σύνταξη της πρότασής της προς έγκριση από την Εθνική Μονάδα κάθε χώρας, το σχεδιασμό, την υλοποίησή της, την παρουσίαση και προβολή της στο ίδιο το σχολείο που την υλοποιεί, αλλά και στη τοπική κοινωνία, έως και την αξιολόγηση και την ανατροφοδότησή για μελλοντικές Συμπράξεις. Ο ρόλος των ΤΠΕ, διευκολυντικός, ενισχυτικός και επιτελεστικός είναι διακριτός σε κάθε μία από αυτές.

Ρόλοι ΤΠΕ	Φάσεις Έργου					
	Προετοιμασία	Πρόταση	Σχεδιασμός Πλάνου	Υλοποίηση Έργου, Παραδοτέων & Κινητικότητας Μαθητών	Προβολή & Εξωστρέφεια	Μελέτη Μελλοντικών Συνεργασιών
Υλοποίηση						
Διευκόλυνση						
Ενίσχυση						
Επιτάχυνση						
Παρουσίαση						
Δόμηση & Διαχείριση Πληροφορίας						
Διάχυση						
Ανάλυση						
Ανατροφοδότηση						

Σχήμα 3.1. Ρόλοι ΤΠΕ στις διαδοχικές φάσεις υλοποίησης Έργων Comenius

Επιπρόσθετα, από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, διαφάνηκε τα τελευταία χρόνια αυξημένο ενδιαφέρον για την χρήση των Wikis στην εκπαιδευτική πρακτική,

λόγω των παιδαγωγικών χαρακτηριστικών τους (Roussinos & Jimoyiannis, 2011). Εντούτοις δεν διαφάνηκε να έχουν χρησιμοποιηθεί επαρκώς ως περιβάλλοντα ανάπτυξης και υλοποίησης συμπράξεων Comenius.

Το πρόγραμμα ηλεκτρονικής μάθησης που παρουσιάζεται στην παρούσα διπλωματική εργασία σχεδιάστηκε με στόχο να εφαρμοστεί στη συγκεκριμένη πολυμερή σύμπραξη Comenius και λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω πλαίσιο. Η διπλωματική εργασία εστιάζει στο πώς μια τέτοια δράση μεταξύ ευρωπαϊκών σχολείων ενσωματώθηκε στο Πρόγραμμα Σπουδών και υλοποιήθηκε ως εκπαιδευτική δραστηριότητα για το μάθημα ΤΠΕ-Πληροφορική. Μελέτησε το πώς τα εργαλεία του Ιστού 2.0 που χρησιμοποιήθηκαν, ενίσχυσαν τη συνεργασία των ευρωπαϊκών σχολείων, διευκόλυναν την επικοινωνία μεταξύ τους και επηρέασαν τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών και των μαθητών καθώς και τη στάση τους απέναντι στις ευρωπαϊκές συμπράξεις.

3.1.2 Σχέση Έργου Comenius με Πρόγραμμα Σπουδών

Η φιλοσοφία του Νέου Προγράμματος Σπουδών για το μάθημα ΤΠΕ-Πληροφορική (Πρόγραμμα Σπουδών, 2011), θεωρώντας τις ΤΠΕ φορέα εκπαιδευτικών αλλαγών που μπορούν να ενισχύσουν τους μαθητές/τριες στην κατεύθυνση της ανάπτυξης των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των στάσεων που χρειάζονται για να επιτύχουν στην κοινωνία του 21ου αιώνα, θέτει ως βασικούς μαθησιακούς άξονες τους εξής: α) Χειρίζομαι και δημιουργώ με τα εργαλεία των ΤΠΕ β) Αναζητώ πληροφορίες, επικοινωνώ και συνεργάζομαι με ΤΠΕ γ) Διερευνώ, ανακαλύπτω και λύνω προβλήματα με ΤΠΕ και δ) Οι ΤΠΕ ως κοινωνικό φαινόμενο. Ακολουθώντας την προσέγγιση της αυθεντικής μάθησης (authentic learning) των Herrington & Kervin (2007), οι μαθησιακές δραστηριότητες που θα ενσωματωθούν στους παραπάνω άξονες, θα πρέπει να υλοποιούνται μεταξύ άλλων σε ένα αυθεντικό και νοηματοδοτούμενο πλαίσιο, να αναπτύσσουν κίνητρο για ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, για κριτική σκέψη και δημιουργική ικανότητα. Προτείνεται δηλαδή η υλοποίηση μαθησιακών δραστηριοτήτων (Σχήμα 3.2), οι οποίες θα συνδυάζουν και θα συσχετίζουν την προσέγγιση επίλυσης προβλημάτων (problem solving), τη δημιουργική γνώση (creative cognition) και την κοινωνική αλληλεπίδραση (social interaction).

Σχήμα 3.2 Αλληλεπίδραση των τριών διαστάσεων της μάθησης

Ένα Πρόγραμμα Comenius μπορεί να συνδυάσει τις παραπάνω διαστάσεις, ώστε οι μαθητές/τριες να εμπλακούν σε δημιουργικές δραστηριότητες, να αλληλεπιδράσουν κοινωνικά, σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, στην γλώσσα τους και σε ξένες γλώσσες, να λύσουν προβλήματα, να διακινήσουν ιδέες, και όλα αυτά ως μαθησιακή δραστηριότητα καθολικά ενταγμένη στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος ΤΠΕ-Πληροφορικής (Σχήμα 3.2).

3.2.2. Πλαίσιο Υλοποίησης της Δράσης

Το Πλαίσιο Υλοποίησης της Δράσης ήταν μια Πολυμερή Σύμπραξη Comenius, με αριθμό σύμβασης: 2010-1- ES1-COM06-20823, μεταξύ τριών ευρωπαϊκών σχολείων: του 3ου Γυμνασίου Ελευσίνας στο νομό Αττικής, του IESO de Génova, της Génova, μιας μικρής κωμόπολης 3000 περίπου κατοίκων στην Extremadura της Ισπανίας και του Gökstensskolan της Torshälla, μιας πόλης 7500 περίπου κατοίκων στην Eskilstuna της Σουηδίας. Η διάρκεια του Έργου ήταν δυο ακαδημαϊκά έτη (2010-2012) και προϋπόθετε να μετακινηθούν τουλάχιστον 24 άτομα (εκπαιδευτικοί ή/και μαθητές) προς τις δύο συνεργαζόμενες χώρες. Ο τίτλος του Έργου ήταν «Sharing Past, Present & Future» και είχε ως στόχο οι μαθητές/τριες να εργαστούν από κοινού πάνω σε θεματολογία που περιελάμβανε τρεις, κατά βάση, ενότητες: α)

Παρουσίαση του Σχολείου τους β) Τρόποι ζωής-συνήθειες των νέων της χώρας τους και γ) Περιβάλλον-Πράσινη Πόλη.

Ένα Έργο Comenius αφορά και επηρεάζει όλη τη σχολική μονάδα η οποία ενημερώνεται για την πορεία του, τις δράσεις που το στηρίζουν και τις κινητικότητες που προβλέπει. Για την εξέλιξή του ενήμερη είναι πάντα η Διεύθυνση του σχολείου, ενώ κάποιιοι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται περισσότερο από κάποιους άλλους σε αυτό, οι οποίοι το δηλώνουν τυπικά και συντάσσεται Πρακτικό του Συλλόγου Διδασκόντων και υπογράφεται από αυτόν.

Στο ελληνικό σχολείο δήλωσαν συμμετοχή 15 εκπαιδευτικοί, διάφορων ειδικοτήτων. Συντονίστρια του Έργου ήταν η καθηγήτρια Πληροφορικής, η οποία είχε δεύτερη ανάθεση, τη διδασκαλία Ισπανικής Γλώσσας, γεγονός στο οποίο βασίστηκε και η άριστη γλωσσική επικοινωνία και συνεργασία της με το σχολείο της Ισπανίας. Στο Ισπανικό σχολείο αντίστοιχα συμμετείχαν 8 εκπαιδευτικοί. Συντονιστής ήταν ένας καθηγητής Αγγλικών. Τέλος στο σουηδικό σχολείο οι συμμετέχοντες καθηγητές ήταν καθηγητές Ξένων Γλωσσών.

Από τις πλέον σημαντικές δράσεις στις οποίες εστιάζει ένα Έργο Comenius είναι οι κινητικότητες των ατόμων. Στη συγκεκριμένη δράση αυτές προγραμματίστηκαν να γίνουν προς την Ελλάδα τον Απρίλιο του 2011, προς την Ισπανία τον Οκτώβριο του 2011, και προς την Σουηδία τον Απρίλιο του 2012. Οι οικογένειες φιλοξενίας των μαθητών επιλέγονται από τα σχολεία υποδοχής, τα οποία οργανώνουν το εκπαιδευτικό, κοινωνικό και ψυχαγωγικό μέρος της φιλοξενίας.

Στον Πίνακα 3.1 φαίνεται το σύνολο των κινητικότητων, εκπαιδευτικών και μαθητών της Σύμπραξης.

Πίνακας 3.1. Σύνολο ατόμων που συμμετείχαν στις κινητικότητες

	3ο Γυμνάσιο	IESO de Génova	Gökstensskolan	Σύνολο
Μαθητές/τριες	11 αγόρια	7 αγόρια	7 αγόρια	30
	10 κορίτσια	14 κορίτσια	8 κορίτσια	41
Εκπαιδευτικοί	4 άνδρες	2 άνδρες	3 άνδρες	9
	6 γυναίκες	4 γυναίκες	4 γυναίκες	14
	Σύνολο	31	27	22

3.2. Ο σχεδιασμός του Προγράμματος

Η έναρξη της ακαδημαϊκής χρονιάς 2011-2012 συνέπεσε με την επιλογή του 3^{ου} Γυμνασίου Ελευσίνας να υλοποιήσει πιλοτικά το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Η συντονίστρια του ελληνικού σχολείου για το Έργο, κατά την διάρκεια της κινητικότητας προς την Ισπανία τον Οκτώβριο του 2011 έθεσε την πρόταση: Να χρησιμοποιηθούν εργαλεία του Ιστού 2.0, τα οποία θα επιτελούσαν τους βασικούς στόχους της Σύμπραξης αλλά και παράλληλα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο μάθημα ΤΠΕ-Πληροφορική ως μαθησιακές δραστηριότητες ενταγμένες στις διδακτικές ενότητες του προγράμματος σπουδών.

3.2.1. Τεχνολογικό Πλαίσιο του Έργου

Συγκεκριμένα η πρόταση αφορούσε την χρήση τριών ηλεκτρονικών περιβαλλόντων: του Twinspace του etwinning, ενός Συστήματος Διαχείρισης Μάθησης (LMS) και ενός Wiki. Τα περιβάλλοντα αυτά θα χρησιμοποιούνταν αυτόνομα αλλά και συμπληρωματικά. Ειδικότερα:

- Το περιβάλλον Twinspace (2011) υποστηρίζει όλα τα εγκεκριμένα έργα Comenius και eTwinning. Διαθέτει ενσωματωμένα διαχείριση ημερολογίου δραστηριοτήτων, συνεργατικά εργαλεία, blog, Wiki, chat, forum και χώρους αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες μηνυμάτων καθώς. Η χρήση του αποφασίστηκε να είναι συμπληρωματική, ως χώρος δημοσίευσης της Σύμπραξης και των παραγόμενων προϊόντων, κυρίως απευθυνόμενη

προς τις Εθνικές Μονάδες Υποστήριξης των Προγραμμάτων Comenius (Σχήμα 3.3).

- Η πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης Claroline (2011) χρησιμοποιείται από το ελληνικό σχολείο για την υποστήριξη του μαθήματος ΤΠΕ-Πληροφορική καθώς και άλλων μαθημάτων (Σχήμα 3.4). Στο σύστημα εγγράφηκαν όλοι οι μαθητές/τριες της 3^{ης} και 4^{ης} τάξης του IESO de Génoγα και όλοι οι μαθητές/τριες της Γ' τάξης του 3^{ου} Γυμνασίου Ελευσίνιας. Από το χώρο αυτόν έγινε ο προγραμματισμός των εργασιών, η ενημέρωση για την πορεία των δραστηριοτήτων και θα υπήρχε υλικό με την μορφή αρχείων ή διαδικτυακών συνδέσμων για επιπλέον καθοδήγηση των μαθητών και καθηγητών σχετική με τεχνικά θέματα. Η εγκατάσταση του περιβάλλοντος και στην ισπανική γλώσσα ήταν ευνοϊκός παράγοντας για τους ισπανούς μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς.

Public link to this TwinSpace: <http://new-twinspace.atwining.net/web/19692>

Activities

- Presenting our School
- Youth culture
- The environment
- Virtual Interactions
- Visits
- Evaluation of the Project
- eBook

Latest actions

July 1

- José Luis Gordillo Nevado uploaded a new document, Reforstation 12:11 PM View Document Go to Folder
- José Luis Gordillo Nevado uploaded a new document, A fishing day 12:07 PM View Document Go to Folder
- José Luis Gordillo Nevado uploaded a new document, Healthy Breakfast 12:02 PM View Document Go to Folder
- José Luis Gordillo Nevado uploaded a new document, Aidsion 11:52 AM View Document Go to Folder
- José Luis Gordillo Nevado uploaded a new document, Technical Project

Manage members

- Invite pupils
- Invite teachers and visitors
- Change pupil passwords

Members

This Twinspace consists of 22 teachers, 54 pupils and 9 visitors.

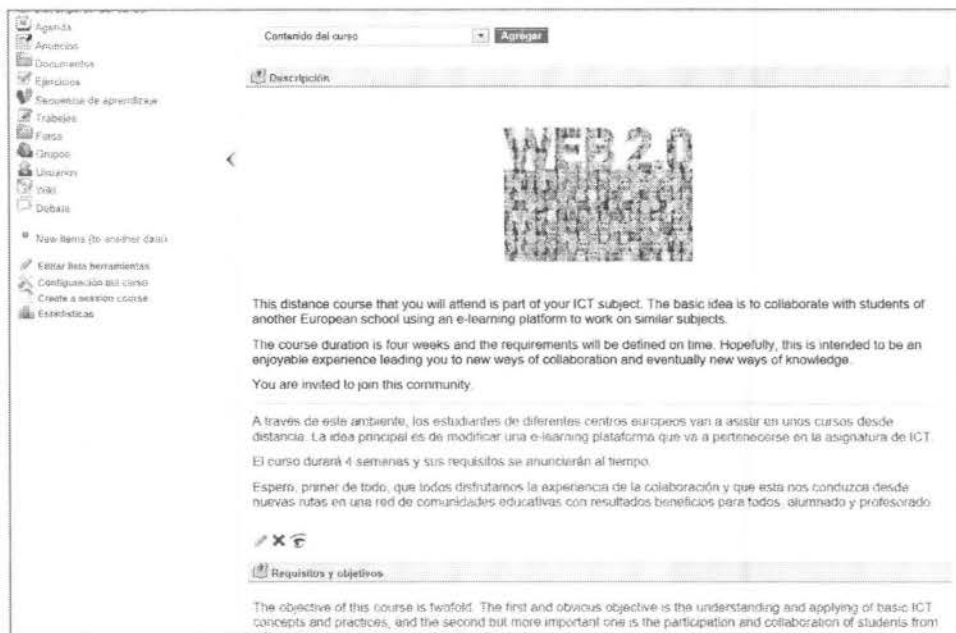
Portrait	Name	Last login
	Lela Gollidou Teacher administrator	1/29/13 11:55 AM
	José Luis Gordillo Nevado Teacher administrator	1/26/13 2:56 PM
	Mª Teresa Garcia Hernández Teacher member	1/29/13 5:58 PM

Showing 3 results
[View all](#)

Mailbox

inbox Sent Drafts Compose

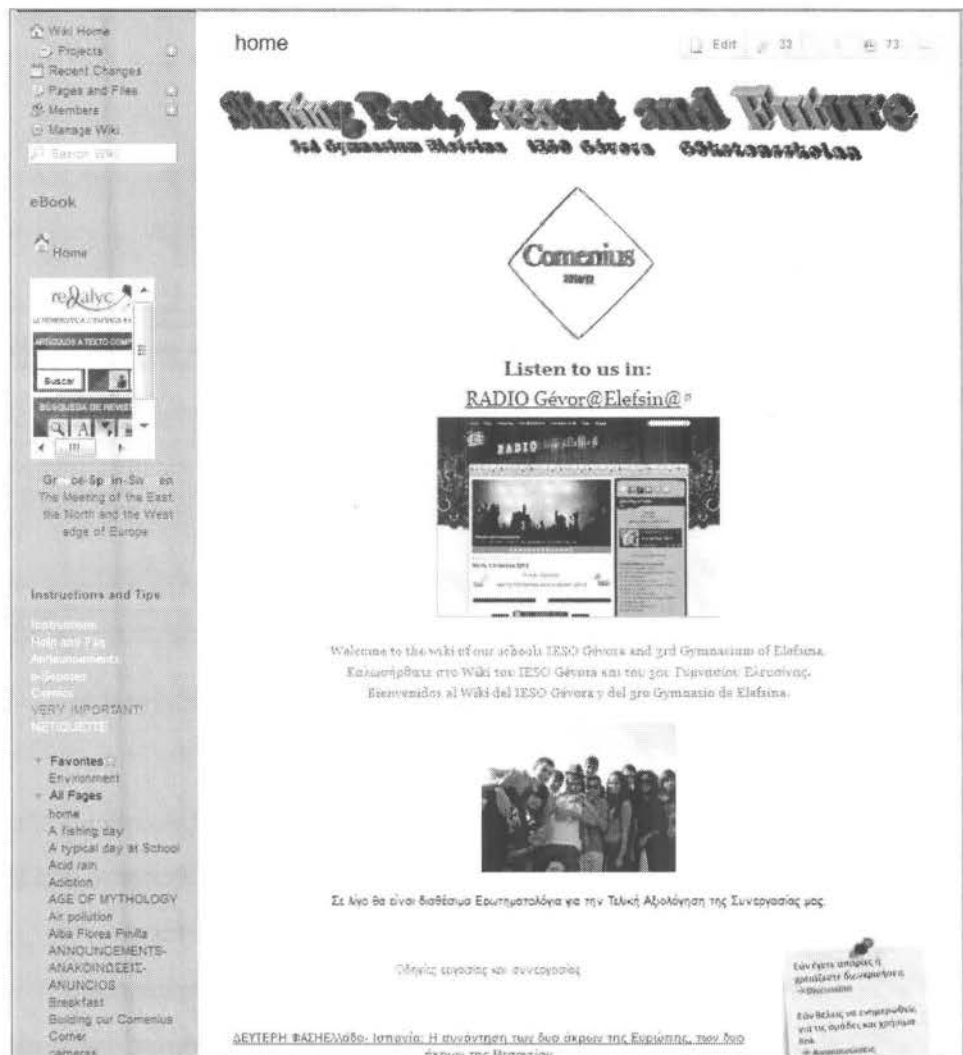
Σχήμα 3.3 Η πλατφόρμα Twinspace

Σχήμα 3.4 Η πλατφόρμα Ηλεκτρονικής Μάθησης του σχολείου

Για τη δημιουργία του Wiki της δράσης επιλέχτηκε να χρησιμοποιηθεί η πλατφόρμα Wikispaces (2011) διότι έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά (Ρούσσινος, 2011):

- είναι ιδιαίτερα φιλικό προς τον χρήστη με εύκολο interface
- είναι δωρεάν όταν χρησιμοποιείται για εκπαιδευτικούς σκοπούς
- μπορεί να επιτρέπει μόνο σε ταυτοποιημένους χρήστες να μπορούν να τροποποιούν το περιεχόμενό του
- ενσωματώνει forum συζητήσεων
- δίνει την δυνατότητα επιστροφής σε προηγούμενη χρονική στιγμή (History)
- παρέχει στατιστικά από τα log files και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε έρευνα.

Σχήμα 3.5 Αρχική σελίδα του Wiki

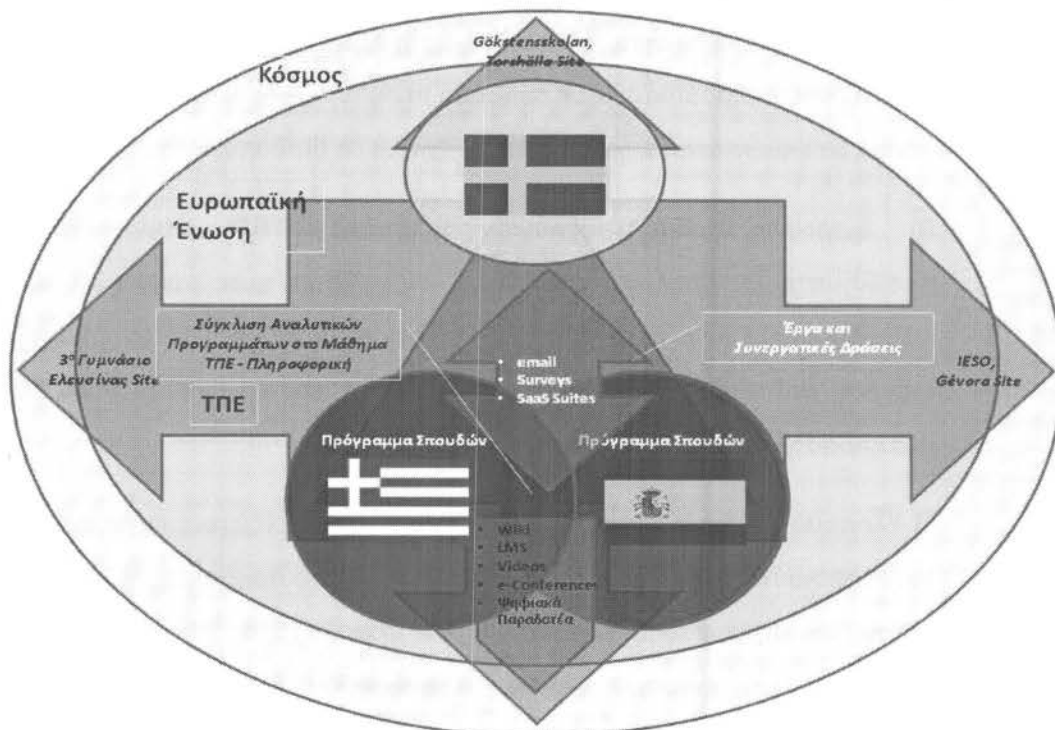
Επιπλέον χρησιμοποιήθηκαν και τα παρακάτω Web περιβάλλοντα, εφαρμογές και λογισμικά,

- Τηλεδιασκέψεις χρησιμοποιώντας περιβάλλοντα όπως το Skype και το οοVoo
- Κανάλι YouTube της Σχολικής Μονάδας
- Δημιουργία ηλεκτρονικού βιβλίου (e-book), ως επιπρόσθετου τελικού προϊόντος με τη χρήση του διαδικτυακού περιβάλλοντος flipsnack
- Ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια για την ενδιάμεση και τελική αξιολόγηση της Σύμπραξης χρησιμοποιώντας το διαδικτυακό εργαλείο limesurvey

- Προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, εικόνας, βίντεο, ήχου, e-mail,

Τα κοινά στοιχεία του ελληνικού με το ισπανικό Πρόγραμμα Σπουδών, η επικοινωνία στην ισπανική γλώσσα και η προηγούμενη υλοποίηση από κοινού έργων etwinning, ήταν οι παράγοντες που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για συνεργασία στην παράλληλη δράση αξιοποίησης εργαλείων Web 2.0. Το σουηδικό σχολείο δεν εκδήλωσε ενδιαφέρον να συμμετέχει στην παράλληλη δράση ηλεκτρονικής μάθησης. Η συμμετοχή του στη Σύμπραξη ήταν εστιασμένη στις κινητικότητες και όχι τόσο στα παραδοτέα ψηφιακά προϊόντα ή στην επικοινωνία και συνεργασία με τους μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς των σχολείων-εταίρων

Στη συνέχεια της εργασίας θα χρησιμοποιείται η λέξη Πρόγραμμα για να διαχωρίσει τη Σύμπραξη Comenius από τη Δράση που αφορά στη χρήση των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων για την υλοποίησή του από το ισπανικό και ελληνικό σχολείο. Στο Σχήμα 3.6 παριστάνεται ο σχεδιασμός του Προγράμματος, το πλαίσιο εργασίας και συνεργασίας, καθώς και τα τεχνολογικά περιβάλλοντα που χρησιμοποιήθηκαν.

Σχήμα 3.6 Συνεργασία Ισπανικού και Ελληνικού μέσα στη Σύμπραξη Comenius

3.2.2. Συντονισμός

Συντονιστής της δράσης για το 3^ο Γυμνάσιο Ελευσίνας ήταν η εκπαιδευτικός της Πληροφορικής. Στο IESO de Génova συντονιστής ήταν επίσης ο καθηγητής της Πληροφορικής. Η επικοινωνία των δύο καθηγητών γίνονταν μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (ανταλλάχτηκαν συνολικά 160 e-mails κατά τη χρονική περίοδο της υλοποίησης της δράσης) αλλά και μέσω των υπόλοιπων ηλεκτρονικών περιβαλλόντων. Σε όλη την διάρκεια της δράσης οι συντονιστές αποτελούσαν τους συνδετικούς κρίκους ανάμεσα στα δύο ιδρύματα, ενημερώνοντας συχνά τις σχολικές μονάδες για την εξέλιξη της δράσης.

3.2.3. Δραστηριότητα

Η συγκριτική ανάγνωση των δύο Προγραμμάτων Σπουδών του ελληνικού και ισπανικού σχολείου, καθόρισε τις διδακτικές ενότητες τις οποίες θα μπορούσε να καλύψει η δράση. Σε σχέση με το ελληνικό Πρόγραμμα Σπουδών Πληροφορικής, η δράση ενσωματώθηκε στους άξονες:

A) Δημιουργώ, επικοινωνώ και συνεργάζομαι με ΤΠΕ: όπου σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών οι μαθητές/τριες πρέπει να εξασκηθούν στο να δημιουργούν κείμενα χρησιμοποιώντας συνεργατικά εργαλεία, τοπικά ή στο Διαδίκτυο, να δημιουργούν παρουσιάσεις σε δικτυακό περιβάλλον διαμοίρασης περιεχομένου και γενικά να επικοινωνούν και να συνεργάζονται σε διαδικτυακά περιβάλλοντα

B) Διερευνώ, σχεδιάζω και λύνω προβλήματα με ΤΠΕ: στην ενότητα λύνω προβλήματα με υπολογιστικά φύλλα, οι μαθητές/τριες πρέπει να μπορούν να κωδικοποιούν και να καταγράφουν πληροφορίες, να σχεδιάζουν επεξεργασίες, να εξάγουν αποτελέσματα σε κατάλληλη μορφή και να δημιουργούν γραφήματα αναπαράστασης πληροφοριών

Γ) Υλοποιώ Σχέδια δράσης με ΤΠΕ: όπου οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ομάδες και υλοποιούν σχέδια έρευνας μικρής και μεγάλης διάρκειας τα οποία απαιτούν τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών και υλικού, χρήση ποικίλων εργαλείων ΤΠΕ, ψηφιακών και έντυπων πηγών. Δημιουργούν ολοκληρωμένα έργα και τα παρουσιάζουν στην τάξη ή σε ευρύτερο κοινό.

Δεδομένων των παραπάνω σχεδιάστηκε ένα πρόγραμμα μάθησης, που θα στόχευε: οι μαθητές/τριες μέσα από τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα

α) να επιτύχουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα των Προγραμμάτων Σπουδών των σχολείων τους και

β) να εργαστούν πάνω στο Έργο της Σύμπραξης Comenius, εκπληρώνοντας τη δέσμευση απέναντι στα εταιρικά σχολεία αλλά και στις Εθνικές Μονάδες Υποστήριξης των δια βίου προγραμμάτων.

Αποφασίστηκε ότι το Wiki μπορεί να αποτελέσει το περιβάλλον εκείνο, μέσω του οποίου οι μαθητές/τριες θα έχουν έλεγχο της δομής της πληροφορίας και των ιδεών που καταθέτουν, θα αναπτύξουν δεξιότητες με την επεξεργασία διαφορετικών μορφών πληροφορίας, θα αποκτήσουν κίνητρο για συνεχιζόμενη δημιουργία πάνω σε μια ιδέα που δεν εξαντλείται αλλά μπορεί να εξελίσσεται με την συμβολή όλων των χρηστών, βελτιώνοντας ταυτόχρονα την συγγραφική τους ικανότητα. Σημαντική θεωρήθηκε από τους σχεδιαστές η δέσμευση (Τσιωτάκης & Τζιμογιάννης 2011) που μπορεί να δημιουργήσει ένα τέτοιο περιβάλλον στους μαθητές/τριες απέναντι σε κάτι που έχουν αναλάβει και που θα δημοσιευτεί σε κοινή θέα. Λαμβάνοντας υπόψη όλους τους μαθησιακούς άξονες του Προγράμματος Σπουδών, όπως και τους στόχους των Συμπράξεων Comenius, εξίσου σημαντική θεωρήθηκε και η δυνατότητα που δίνει ένα Wiki στην ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων και των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των συμμετεχόντων μελών του, ιδίως σε μια ξένη γλώσσα, μέσα από τη διαπραγμάτευση και τη συζήτηση που ευνοείται από το περιβάλλον Wiki (Roussinos & Jimoyiannis, 2011).

3.2.3. Χρονοπρογραμματισμός

Όσον αφορά την οργάνωση και το χρονοπρογραμματισμό της δράσης, αποφασίστηκε να αναπτυχθεί σε τρεις διακριτές φάσεις, παράλληλα με την ακαδημαϊκή χρονιά 2011-2012 στην οποία θα ολοκληρώνονταν και το Έργο Comenius. Αναλυτικά:

Α' Φάση: Καθολική ολοκλήρωση του Έργου Comenius ως εκπαιδευτικό σενάριο με μαθησιακά αποτελέσματα στοχευόμενα στους άξονες του μαθήματος ΤΠΕ-Πληροφορική για το Α' τρίμηνο. Η επιμόρφωση στα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα και η εφαρμογή της δράσης γίνεται στο διδακτικό εβδομαδιαίο δώρο του μαθήματος

στο Ελληνικό Σχολείο και στο τρίωρο 55λεπτο στο Ισπανικό Σχολείο αντίστοιχα. Στον Πίνακα 3.2 παρουσιάζεται ο χρονοπρογραμματισμός και η εξέλιξη της Α΄ Φάσης Προγράμματος.

Πίνακας 3.2. Χρονοδιάγραμμα Α' φάσης Προγράμματος

<p>Οκτώβριος 2011</p>	<ul style="list-style-type: none"> • κινητικότητα εκπαιδευτικών και μαθητών προς την Ισπανία και παρουσίαση της δράσης στους εταίρους
<p>Νοέμβριος 2011</p>	<ul style="list-style-type: none"> • δημιουργία του Wiki • εγγραφή των μαθητών/τριών στο Wiki και διδασκαλία του περιβάλλοντος στους μαθητές/τριες στο εργαστήριο Πληροφορικής • εγγραφή ισπανών μαθητών/τριών στο ΣΔΜ (πλατφόρμα Claroline) και στο Wiki • επιμόρφωση εκπαιδευτικών στο Wiki, στο Twinspace και στο etwinning • δημιουργία σελίδας <i>Οδηγίες</i> και σελίδα <i>Βοήθεια- Συχνές ερωτήσεις</i> για την απαραίτητη υποστήριξη και καθοδήγηση στους χρήστες του Wiki • περιγραφή στο ΣΔΜ (Πλατφόρμα Claroline) των δραστηριοτήτων που έπρεπε να ολοκληρώσουν οι μαθητές/τριες. Η περιγραφή δινόταν σε τρεις γλώσσες-ελληνικά, ισπανικά και αγγλικά- για να υπάρχει η απαιτούμενη σαφήνεια για τα παραδοτέα
<p>Δεκέμβριος 2011</p>	<ul style="list-style-type: none"> • χρήση του Wiki αποκλειστικά κατά τη διάρκεια του μαθήματος ΤΠΕ-Πληροφορική στο εργαστήριο Πληροφορικής • οργάνωση των μαθητών/τριων μέσα στο περιβάλλον του Wiki , σε μεικτές ομάδες εθνικοτήτων με στόχο να αναπτυχθούν οι γλωσσικές και κοινωνικές τους δεξιότητες και να ενισχυθεί η διαπολιτισμική επαφή • χρήση του Wiki, αξιοποιώντας το ρόλο του ως e-portfolio, σαν μέσο αξιολόγησης των μαθητών και στα δύο Σχολεία για τις επιδόσεις τους στο Α' τρίμηνο στο μάθημα ΤΠΕ-Πληροφορική

Instrucciones-Rules Οδηγίες-Κανόνες		
<p>Πρέπει να κάνω</p> <p>Να ανεβάζω υλικό στο profile μου. Να συζητώ στο WikiHome και όχι στα Discussion των άλλων σελίδων. Να συζητώ για τα θέματα της ομάδας μου, στο αντίστοιχο θέμα. Να βελτιώνω και να συμπληρώνω το υλικό που έχει ανεβαστεί στο profile μου με βάση το σκόλο και τις ιδέες των συνομηθών μου. Αν θέλω να ρωτήσω για κάτι το οποίο δεν υπάρχει στα θέματα συζήτησης, στέλνω προσωπικό μήνυμα στους καθηγητές μου ή στους συνομηθές μου. Καλό είναι να διαβάζω πρώτα τα post που υπάρχουν για ένα θέμα και μετά να ανεβάζω το αντίστοιχο υλικό, ώστε να μην ανεβαίνει το ίδιο υλικό πολλές φορές.</p>	<p>Δεν πρέπει να κάνω</p> <p>Να μην ανεβάζω υλικό στις σελίδες αν πρώτα δεν έχει συζητηθεί από την ομάδα. Να μην ανεβάζω υλικό στο Discussion, αλλά στο profile μου. Να μην συζητώ για προσωπικά θέματα (αν θέλω μπορεί να στείλω προσωπικό μήνυμα).</p>	<p>Απαγορεύεται να κάνω</p> <p>Να μην χρησιμοποιώ εσχημες εκφράσεις και να μην υποστημ τους συνομηθές μου. Να μην ανεβάζω προσωπικές φωτογραφίες. Να μην διαγράψω και να μην τροποποιώ κείμενα ή υλικό άλλου ατόμου. Να μην προσκαλώ ή να αποδέχομαι άτομα στο wiki που δεν ανήκουν στη σχολική κοινότητα. Να μην βάζω link και να μην ανεβάζω υλικό με ακατάλληλο περιεχόμενο.</p>
<p>Debo hacer</p> <p>Subir informaciones en mi perfil Discutir en la Wiki Home página y no en las pestañas Discussion de otras páginas para que tengamos todas las propuestas y las ideas juntas Discutir sobre los temas de mi grupo Tomar en cuenta los comentarios y las ideas de mis compañeros Si quiero preguntar algo que no hay en las discusiones mandar un mensaje a mis profesores o a mis compañeros. Es recomendable que leamos los Posts que hay sobre un tema para que no subamos lo mismo material más de una</p>	<p>No debo hacer</p> <p>Subir material en la pestaña discussion Discutir temas personales Por esto hay el servicio de los mensajes</p>	<p>Es prohibido hacer</p> <p>Utilizar frases que insultan mis compañeros Subir fotografías personales Borrar o cambiar textos o material de los demás Invitar personas que no pertenecen a las comunidades educativas Adjuntar links o subir material con contenido inapropiado</p>

Σχήμα 3.7 Σελίδα του Wiki με οδηγίες προς τους μαθητές

Β' Φάση: Σταδιακή αποδέσμευση των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων από την αποκλειστική χρήση τους στο μάθημα και το εργαστήριο ΤΠΕ-Πληροφορικής και προτροπή των μαθητών/τριων να το χρησιμοποιούν ανεξάρτητα από τόπο και χώρο. Έμφαση στη χρήση της πλατφόρμας Claroline και του twinspace, ώστε να ενισχυθεί η έννοια της εικονικής κοινότητας όπου τα μέλη θα μπορούν να μοιράζονται υλικό. Ένταξη του Wiki στις δραστηριότητες του προγράμματος (Πίνακας 3.3).

Πίνακας 3.3. Χρονοδιάγραμμα Β' φάσης Προγράμματος

<p>Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2012</p>	<ul style="list-style-type: none"> • χρήση του Wiki για τη διδακτική ενότητα «λύων προβλήματα με υπολογιστικά φύλλα» • ενσωμάτωση των ερωτηματολογίων που δημιούργησαν οι μαθητές σε συνεργατικό περιβάλλον επεξεργασία ερωτηματολογίων σε υπολογιστικά φύλλα και ανάρτηση γραφημάτων στο Wiki.
<p>Απρίλιος - Μάιος 2012</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κινητικότητα εκπαιδευτικών και μαθητών προς την Σουηδία • Αξιοποίηση του Wiki ως ημερολόγιο των δραστηριοτήτων

Γ' Φάση: Κατά τη φάση αυτή το Wiki αποτέλεσε μέσο για την αποτίμηση, αξιολόγηση και τελική παρουσίαση της όλης Σύμπραξης, τόσο για την σύνταξη της τελικής αναφοράς προς τις Εθνικές Υπηρεσίες των προγραμμάτων Comenius, όσο και για την έρευνα της παρούσας μελέτης.

Πίνακας 3.4. Χρονοδιάγραμμα Γ' φάσης Προγράμματος

Ιούνιος 2012	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάρτηση όλων των τελικών προϊόντων της Σύμπραξης • Χρησιμοποίηση του Wiki στην τελική έκθεση προς το ΙΚΥ, την Εθνική Υπηρεσία για τα δια βίου προγράμματα, ως τεκμηρίωση της συνολικής δραστηριότητας στα πλαίσια του Έργου • Προβολή του προγράμματος στη σχολική κοινότητα, στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία, αλλά και ως σύνδεσμο στον Ευρωπαϊκό Κοινό Θησαυρό, την ευρωπαϊκή βάση δεδομένων για διάδοση των αποτελεσμάτων/προϊόντων των συμπράξεων
-------------------------	--

Στο Wiki, όπως και στο ΣΔΜ (πλατφόρμα Claroline), εγγράφηκαν συνολικά 72 μέλη (Πίνακας 3.5).

Πίνακας 3.5. Εγγεγραμμένα μέλη στο Wiki

Εγγεγραμμένα		
Μέλη στο Wiki		
	Μαθητές	Εκπαιδευτικοί
3^ο	14	3
Γυμνάσιο	αγόρια	άνδρες
Ελευσίνας	13	4
	κορίτσια	γυναίκες
IESO de	16	3
Génova	αγόρια	άνδρες
	17	2
	κορίτσια	γυναίκες
Σύνολο	60	12

3.3 Μεθοδολογία

3.3.1.Ερευνητικοί Στόχοι

Η παρούσα έρευνα στόχευσε στην αποτίμηση του παραπάνω Προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης που υλοποιήθηκε με τη συνεργασία του ελληνικού και του ισπανικού σχολείου στα πλαίσια μιας Σύμπραξης Comenius. Βασικοί στόχοι ήταν να διερευνηθούν

- Κατά πόσο ο σχεδιασμός και τα εργαλεία ΤΠΕ συνέβαλαν στη δημιουργία μιας εικονικής κοινότητας μεταξύ των δύο σχολείων και ενίσχυσαν την αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών
- Σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα συνέβαλε στη βελτίωση δεξιοτήτων επικοινωνίας και ΤΠΕ για μαθητές και εκπαιδευτικούς, ενώ προώθησε την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης μεταξύ των σχολείων.

3.3.2.Ερευνητικές Υποθέσεις

Οι ερευνητικές υποθέσεις σχετίζονται με επίτευξη των στόχων των πολυμερών Έργων Comenius που θέτει το πρόγραμμα της δια βίου μάθησης και που ορίζονται στο άρθρο 1 και από τους ειδικούς στόχους του προγράμματος Comenius του άρθρου 17, την υπ. αρ. 1720/2006/ΕΚ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που θεσπίστηκε για την περίοδο 01/01/2007 - 31/12/2013. Ειδικότερα οι βασικές υποθέσεις σχετικά με τη συμβολή του Προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης της δράσης είναι ότι θα οδηγήσει

α) στην προαγωγή της χρήσης των Τεχνολογιών της Πληροφόρησης και της Επικοινωνίας στη σχολική εκπαίδευση και στην κατάρτιση του προσωπικού στα σχολεία της σύμπραξης

β) στη βελτίωση της ποιότητας και στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης στα εμπλεκόμενα σχολεία.

γ) στην ανάπτυξη καινοτόμων περιεχομένων βασισμένων στις ΤΠΕ, καθώς και στην υλοποίηση αποτελεσματικών παιδαγωγικών και πρακτικών για τη δια βίου μάθηση μαθητών και εκπαιδευτικών.

3.3.3.Ερευνητικά Ερωτήματα

Με βάση τις παραπάνω υποθέσεις τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν αφορούν σε τρεις άξονες: τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές/τριες και τα εργαλεία ΤΠΕ που χρησιμοποιήθηκαν στο Πρόγραμμα:

1. Ποια ήταν η επίδραση του Προγράμματος για στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς;
 - 1.1. Σε ποιο βαθμό οι εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων ανέπτυξαν δεξιότητες που αφορούσαν τις ΤΠΕ και μπόρεσαν να χρησιμοποιήσουν τα νέα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα μάθησης (Wiki, πλατφόρμα LMS); Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισαν;
 - 1.2. Υπήρξε ανάπτυξη του Επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών μέσα από το Έργο και τον τρόπο υλοποίησής του;
2. Ποια ήταν η επίδραση του Προγράμματος για στους συμμετέχοντες μαθητές;
 - 2.1. Σε ποιο βαθμό οι συμμετέχοντες μαθητές/τριες ανέπτυξαν δεξιότητες, όπως τεχνικές δεξιότητες, κοινωνικές, δημιουργικότητα;
 - 2.2. Σε ποιο βαθμό ευνοήθηκε η κοινωνικοποίησή τους μέσα σε μια ευρωπαϊκή διάσταση;
 - 2.3. Ποιες ήταν οι κυριότερες δυσκολίες που αντιμετώπισαν;
3. Σε ποιο βαθμό αναδείχτηκε ο πρωταγωνιστικός ρόλος των ΤΠΕ στις συμπράξεις;
 - 3.1. Το Wiki αποτέλεσε εργαλείο που υποστήριξε την επικοινωνία, τη συνεργατικότητα και τη διάδοση των αποτελεσμάτων του Έργου;
 - 3.2. Ποιες ήταν οι κυριότερες δυσκολίες για μαθητές και εκπαιδευτικούς;

3.3.4 Ορισμοί

Η παρούσα διπλωματική εργασία στόχευσε στην αποτίμηση του παραπάνω Προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης που υλοποιήθηκε με τη συνεργασία του ελληνικού και του ισπανικού σχολείου στα πλαίσια μιας Σύμπραξης Comenius. Κατά την διαδικασία αυτή ερευνήθηκαν οι επιδράσεις στα ακόλουθα:

- στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κοινωνικών, τεχνικών αναφορικά με τις ΤΠΕ και τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα που χρησιμοποιήθηκαν, κ.α
- στον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών
- στη δημιουργικότητα
- στη κοινωνικοποίηση των μαθητών
- στην αποτελεσματικότητα του εργαλείου Wiki στην επικοινωνία, συνεργατικότητα και διάδοση αποτελεσμάτων του έργου Comenius

Εννοιολογικοί Ορισμοί

- **Δεξιότητες κοινωνικές, τεχνικές αναφορικά με τις ΤΠΕ και τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα που χρησιμοποιήθηκαν, κα**

Οι ικανότητες-κλειδιά για διά βίου μάθηση, που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Ένωση το Δεκέμβριο του 2006, είναι συνοπτικά οι κάτωθι: 1. επικοινωνίας στη μητρική γλώσσα 2. επικοινωνίας στις άλλες γλώσσες 3. μαθηματική ικανότητα, όπως και βασική που αφορά την επιστήμη και την τεχνολογία 4. ψηφιακή 5. του «μαθαίνω πώς να μαθαίνω» 6. κοινωνική – πολιτική και 7. πολιτισμικής έκφρασης (Hoskins & Crick, 2010).

- **Επαγγελματισμός εκπαιδευτικών**

Ο επαγγελματισμός του εκπαιδευτικού βρίσκεται σε άμεση συσχέτιση με την επαγγελματική του ανάπτυξη και ως έννοια, θεωρείται ότι υπόκειται σε διαρκείς κοινωνικούς προσδιορισμούς και επαναπροσδιορισμούς και νοηματοδοτείται από τις εκάστοτε πολιτικές και πρακτικές (Hilferty, 2008), η οποία επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες. Οι Hargreaves and Goodson (1996, σ. 4), θεωρούν ότι ο επαγγελματισμός «ορίζει με ευκρίνεια την ποιότητα και τα χαρακτηριστικά των ενεργειών των ατόμων μέσα σε κάποια επαγγελματική ομάδα». Οι εκπαιδευτικές αλλαγές αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση του επαγγελματισμού μέσα από τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας, την καλλιέργεια και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών και όσων σχετίζονται με την εκπαίδευση (Hargreaves, 1994).

- **Δημιουργικότητα**

Η δημιουργικότητα είναι ισχυρά συσχετισμένη με συναισθήματα, φαντασία εμπειρία τόσο ατομική όσο και κοινωνική. Ως δημιουργικότητα νοείται ακόμη κι όταν τα άτομα φαντάζονται, συνδυάζουν, τροποποιούν ή δημιουργούν κάτι νέο, ανεξάρτητα από το μέγεθός του (Vygotsky, 2004, p. 11). Είναι μια από τις πλέον σημαντικές δεξιότητες που πρέπει να καλλιεργηθεί στο σχολείο.

- **Κοινωνικοποίηση**

Η κοινωνικοποίηση είναι μια διαρκής διαδικασία που συνοδεύει το άτομο καθόλη τη διάρκεια της ζωής του. Αναφέρεται κυρίως στην αφομοίωση από το άτομο των πολιτισμικών στοιχείων, των αξιών και των κανόνων που συνιστούν και εκφράζουν τη δεδομένη κοινωνία ή ομάδα (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008).

- **Αποτελεσματικότητα του Wiki στην επικοινωνία, συνεργατικότητα και διάδοση αποτελεσμάτων**

Σύμφωνα με τον Wagner (2005) το wiki είναι η πιο συνεργατική μέθοδος μάθησης που μπορεί να υπάρξει. Ένα Wiki, ενσωματώνει και αξιοποιεί τρεις σύγχρονες απόψεις για τη μάθηση, όπως τους αναφέρουν οι Mader (2008) & Lamb (2004): α) τον εποικοδομισμό, γιατί οι μετέχοντες στο κοινό έργο μιας ιστοσελίδας wiki ωθούνται να οικοδομούν οι ίδιοι τις γνώσεις αντί να τις αποδέχονται έτοιμες από τον διδάσκοντα, β) τη συνεργατική μάθηση, γιατί το παραγόμενο έργο είναι κοινό και οικοδομείται με την ισότιμη συμβολή όλων των μελών της ομάδας και γ) την ενεργητική μάθηση μέσω μιας κοινότητας πρακτικής, γιατί τα μέλη μιας κοινότητας wiki εμπλέκονται ενεργητικά στην παραγωγή του κοινού έργου τους

- **Διεθνική συνεργασία και διεπαφή**

Η διεθνική συνεργασία μεταξύ ιδρυμάτων καθορίζει το νέο ευρωπαϊκό πεδίο της εκπαίδευσης το έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από την εισαγωγή διάφορων μορφών δικτύων που δίνουν έμφαση στη ρευστότητα, στην κινητικότητα και στην διασυνδεσιμότητα (Lawn & Grek, 2012).

Λειτουργικοί Ορισμοί

Οι ερευνητικές μεταβλητές της ερευνητικής διαδικασίας παρατηρήθηκαν, μελετήθηκαν και μετρήθηκαν με τα ερευνητικά μέσα που περιγράφονται στην επόμενη ενότητα.

Για τις ανάγκες της διπλωματικής εργασίας χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθοι λειτουργικοί ορισμοί:

- Δεξιότητες (κοινωνικές, τεχνικές, κλπ)

Οι δεξιότητες που αναπτύχθηκαν μελετήθηκαν μέσω των συνεντεύξεων και των ερωτηματολογίων που απάντησαν εκπαιδευτικοί και μαθητές.

- Δημιουργικότητα

Η δημιουργικότητα μελετήθηκε από τα παραχθέντα ψηφιακά προϊόντα.

- Επαγγελματισμός εκπαιδευτικών

Η ανάπτυξη του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών διερευνήθηκε με τη συμμετοχή τους στα περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης, στις κινητικότητες και στην ενεργό εμπλοκή τους στην παραγωγή ψηφιακών προϊόντων.

- Διεθνική συνεργασία και διεπαφή

Διερευνήθηκε μέσα από τα στατιστικά του wiki, τις συνεντεύξεις καθώς και από την κινητικότητα προς και από τις χώρες συνεργασίας.

3.3.5 Ερευνητικά Μέσα

Στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιήθηκαν συμπληρωματικά τρία ερευνητικά μέσα με στόχο τη διερεύνηση της επίδρασης που είχε το Πρόγραμμα:

- Ημιδομημένες συνεντεύξεις με μαθητές και εκπαιδευτικούς
- Ειδικό ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε από μαθητές και εκπαιδευτικούς
- Τα στατιστικά στοιχεία (log files) που παρέχει αυτόματα η πλατφόρμα του Wiki.

Η συνέντευξη

Για την ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας απαραίτητη θεωρήθηκε η διερεύνηση της άποψης των συμμετεχόντων. Για το λόγο αυτό η ποιοτική προσέγγιση επιλέχθηκε ως καταλληλότερη μέθοδος και η συνέντευξη αποτέλεσε το βασικό εργαλείο.

Η συνέντευξη αποτελεί σημαντικό ερευνητικό εργαλείο ποιοτικής έρευνας, καθώς θεωρείται ότι η γνώση, οι αντιλήψεις, οι ερμηνείες, οι εμπειρίες και οι αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων είναι σημαντικές για τη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας (Mason, 1996).

Στην παρούσα μελέτη επιλέχθηκε η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης. Οι ερωτήσεις ήταν στην πλειονότητά τους ανοικτού τύπου, ενώ υπήρχαν τρεις ερωτήσεις γνώμης και μια υποθετική ερώτηση. Σε όλους τους ερωτηθέντες έγιναν οι ίδιες ερωτήσεις τόσο ως προς το περιεχόμενό τους, όσο και ως προς την σειρά με την οποία ακολουθούσε η μια τη άλλη (Dunn, 2000). Όλες έγιναν πρόσωπο με πρόσωπο (face to face interview), εκτός από όσες αφορούσαν συναδέλφους από τα σχολεία του εξωτερικού, οπότε χρησιμοποιήθηκε η τηλεδιάσκεψη.

Για την υλοποίηση των πρόσωπο με πρόσωπο συνεντεύξεων επιλέχθηκε χρόνος που εξυπηρετούσε τους συνεντευξιαζόμενους. Ως χώρος επιλέχθηκε να είναι το σχολείο, καθώς είναι οικείος και φιλικός για όλους, εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες. Οι συνεντεύξεις μαγνητοφωνήθηκαν με τη συγκατάθεση των συνεντευξιαζόμενων και διήρκεσαν περίπου 35 λεπτά για τους καθηγητές και 15 λεπτά για τους μαθητές/τριες.

Ο ρόλος της ερευνήτριας περιορίστηκε στη διατύπωση ερωτήσεων και στην τροφοδότηση της συζήτησης-συνέντευξης, με στόχο την ανάδειξη των ερωτημάτων αυτών. Η ερευνήτρια, έχοντας και το ρόλο της συντονίστριας της δράσης, γνώριζε σε βάθος το αντικείμενο της έρευνας. Αυτό, αφενός, απέτρεψε παρερμηνείες για το περιεχόμενο, από την άλλη όμως, απαιτούσε μεγάλη προσπάθεια αποστασιοποίησης από το αντικείμενο της έρευνας με στόχο την αντικειμενικότερη ανάλυση των δεδομένων.

Για λόγους διατήρησης της ανωνυμίας, στη συνέχεια της εργασίας αυτής, η αναφορά στους συνεντευξιαζόμενους θα γίνεται στο αρσενικό γένος και η

ονομασία τους με το γράμμα E για τους εκπαιδευτικούς και με το γράμμα M για τους μαθητές/τριες, και τον αντίστοιχο αριθμό σειράς στη συνέντευξη.

Το ερωτηματολόγιο

Σχεδιάστηκαν δύο ερωτηματολόγια, ένα για τους εκπαιδευτικούς και ένα για τους μαθητές. Για τη δημιουργία τους επιλέχθηκε ένα on-line, open source (Ελεύθερο Λογισμικό) περιβάλλον, το [limesurvey](#) το οποίο:

- α) αποδέσμευσε τους ερωτούμενους από περιορισμούς χώρου και χρόνου
- β) πρόσφερε ένα εύχρηστο περιβάλλον διεπαφής (interface) σε τρεις γλώσσες (ελληνικά, ισπανικά, αγγλικά) διευκολύνοντας έτσι την καλύτερη πλοήγηση και συμμετοχή των ερωτούμενων
- γ) παρείχε άμεση καταγραφή των απαντήσεων και στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων και τη δημιουργία γραφημάτων.

Οι είκοσι ερωτήσεις για τους εκπαιδευτικούς και οι δεκαπέντε ερωτήσεις για τους μαθητές σχεδιάστηκαν και βασίστηκαν:

- α) στα ερωτήματα που θέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission) για την αξιολόγηση των Δια Βίου Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και την σύνταξη των τελικών αναφορών από μέρους των συμβαλλόμενων Σχολείων
- β) και στα ειδικά ερευνητικά ερωτήματα που έθεσε η μελέτη του Προγράμματος ηλεκτρονικής μάθησης.

Στατιστικά του Wiki

Τα περιβάλλον του Wiki διαθέτει ιστορικό και στατιστικά που παράγονται αυτόματα αποτυπώνοντας έτσι τη συμμετοχή των μελών, όσον αφορά στις δημοσιεύσεις που αναρτούν, στη δημιουργία σελίδων και στην αποστολή μηνυμάτων. Το ιστορικό μπορεί να αποτυπώσει διαφορετικών στιγμιότυπων του Wiki, δείχνοντας από ποιους χρήστες έγιναν παρεμβάσεις, διορθώσεις ακόμα και διαγραφές στο περιεχόμενο του. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν τα στατιστικά που αφορούσαν πλήθος σελίδων και τροποποιήσεων σε αυτές και πλήθος μηνυμάτων που αναρτήθηκαν στην περιοχή του Discussion.

Το δείγμα

Από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς των εμπλεκόμενων σχολείων συμφώνησαν να συμμετέχουν στην συνέντευξη εννέα εκπαιδευτικοί (5 από το

ελληνικό σχολείο και 4 από το ισπανικό). Από τους μαθητές/τριες συμφώνησαν να συμμετέχουν 10 μαθητές/τριες (όλοι/ες από το ελληνικό σχολείο).

Στο ερωτηματολόγιο για τους μαθητές απάντησαν 46 μαθητές/τριες: 18 Έλληνες, 27 Ισπανοί και 1 Σουηδός.

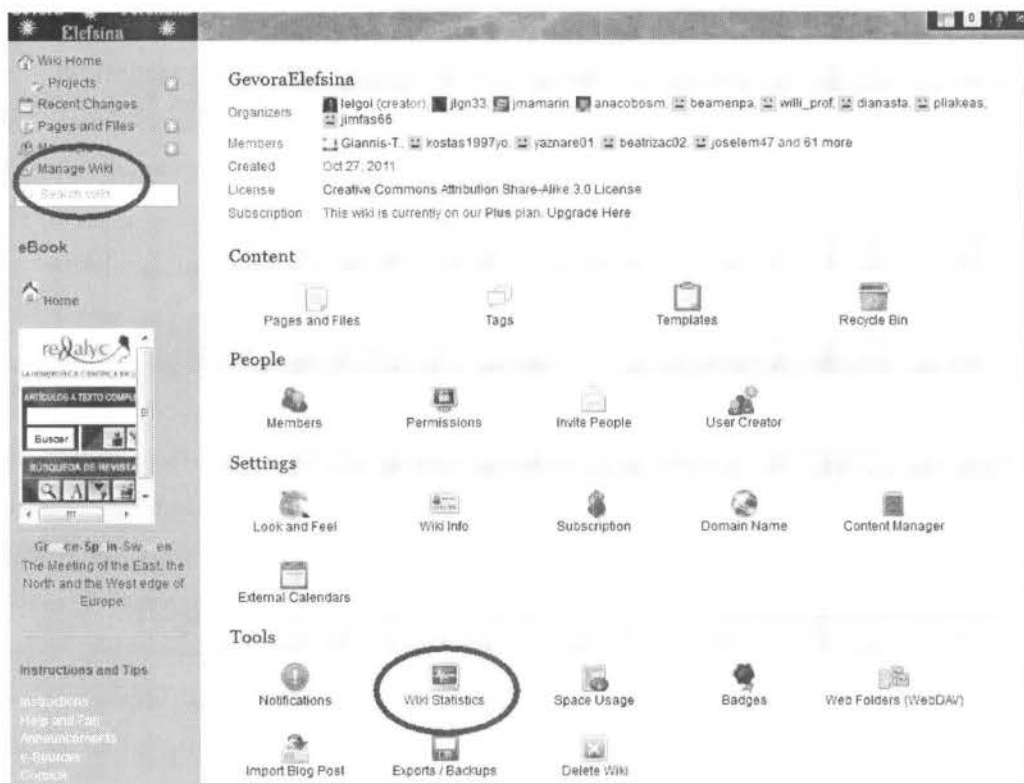
Στο ερωτηματολόγιο των εκπαιδευτικών απάντησαν 24 εκπαιδευτικοί: 10 Έλληνες, 10 Ισπανοί και 4 Σουηδοί.

Κεφάλαιο Τέσσερα: Αποτελέσματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν αφορούσαν σε τρεις άξονες: στους εκπαιδευτικούς, στους μαθητές/τριες και στα εργαλεία ΤΠΕ που χρησιμοποιήθηκαν στο Πρόγραμμα. Η διερεύνηση αφορούσε την επίδραση στην ανάπτυξη διαφόρων δεξιοτήτων, της δημιουργικότητας και της κοινωνικοποίησης, όπως και την αποτελεσματικότητα του wiki ως περιβάλλον που διευκολύνει και προβάλλει την επικοινωνία, συνεργατικότητα και τη διάδοση μιας Σύμπραξης Comenius. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όπως προέκυψαν από τα ερευνητικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν, τα στατιστικά των log files του wiki, τα ερωτηματολόγια και τη συνέντευξη στα οποία έλαβαν μέρος εκπαιδευτικοί και μαθητές.

4.1. Στατιστικά από το wiki

Στην κεντρική σελίδα του Wikispaces υπάρχει η επιλογή για έλεγχο των στατιστικών στοιχείων που αφορούν την αλληλεπίδραση των χρηστών της πλατφόρμας σε 6 διαγράμματα συσχετισμού πλήθους συχνότητας-αλληλεπίδρασης (Σχήματα 4.1 και 4.2)

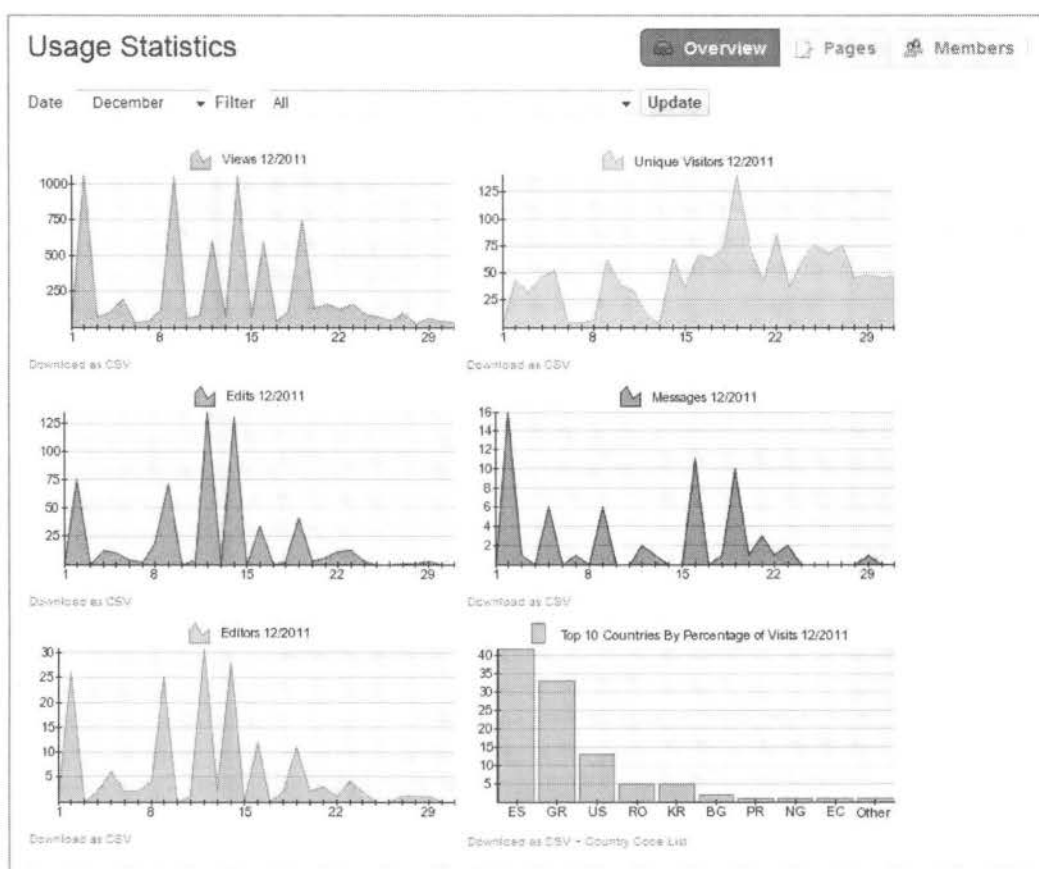

Σχήμα 4.1. Επιλογή στατιστικών για το Wikispaces

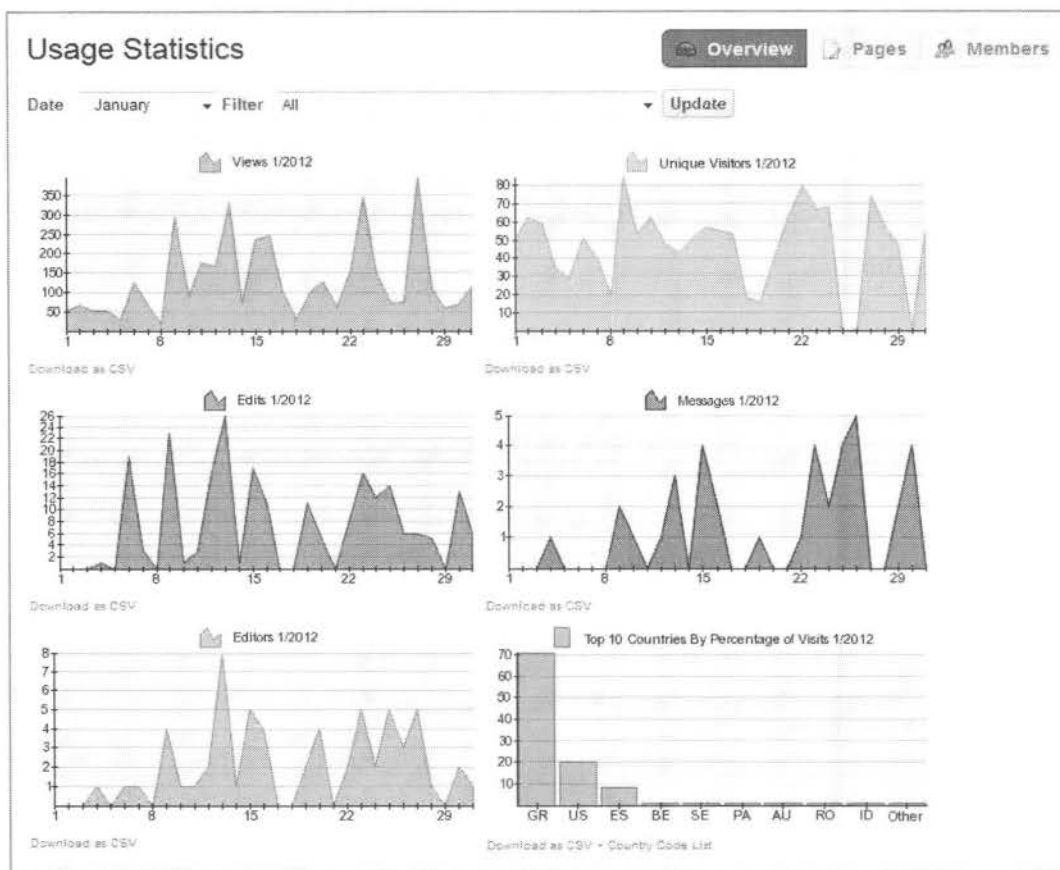
Στα Σχήματα 4.2 και 4.3 φαίνονται τα στατιστικά στοιχεία του wiki για τους μήνες Δεκέμβριο 2011 και Ιανουάριο 2012 αντίστοιχα, όπως εμφανίζονται στο περιβάλλον διαχείρισης του Wikispaces. Στο πρώτο διάγραμμα φαίνονται οι επισκέψεις ανά ημέρα στο Wiki. Στο δεύτερο διάγραμμα παρουσιάζονται οι μοναδικοί επισκέπτες που εισήλθαν στο περιβάλλον με βάση τη διεύθυνση IP. Είναι χαρακτηριστικό ότι καθημερινά επισκέπτονται το wiki ένας σημαντικός αριθμός ατόμων που προσεγγίζει ή ξεπερνά, κατά μέσο όρο, τους πενήντα (50).

Στο τρίτο γράφημα δείχνονται οι τροποποιήσεις που έγιναν στις σελίδες του Wiki από τα εγγεγραμμένα μέλη και στο τέταρτο το πλήθος των μηνυμάτων μεταξύ των μελών της κοινότητας.

Το πέμπτο γράφημα δείχνει τα ανεξάρτητα μέλη που έκαναν τροποποιήσεις στις σελίδες του Wiki. Τέλος, στο έκτο γράφημα παρουσιάζονται οι χώρες προέλευσης των επισκεπτών του Wiki, η οποία γίνεται με βάση τη διεύθυνση IP.

Σχήμα 4.2. Στατιστικά συμμετοχής στο wiki για το μήνα Δεκέμβριο 2011

Σχήμα 4.3. Στατιστικά συμμετοχής στο wiki για το μήνα Ιανουάριο 2012

Στον Πίνακα 4.2 παρουσιάζονται αντίστοιχα οι αλλαγές περιεχομένου των σελίδων του wiki και το σύνολο των μηνυμάτων που ανταλλάχθηκαν από τα δύο σχολεία. Η αλλαγή περιεχομένου σελίδων μπορεί να αφορά σε δημιουργία νέας σελίδας, σε εμπλουτισμό περιεχόμενου με εικόνες, βίντεο ή ανέβασμα αρχείου και προέρχεται είτε από μαθητές είτε από εκπαιδευτικούς.

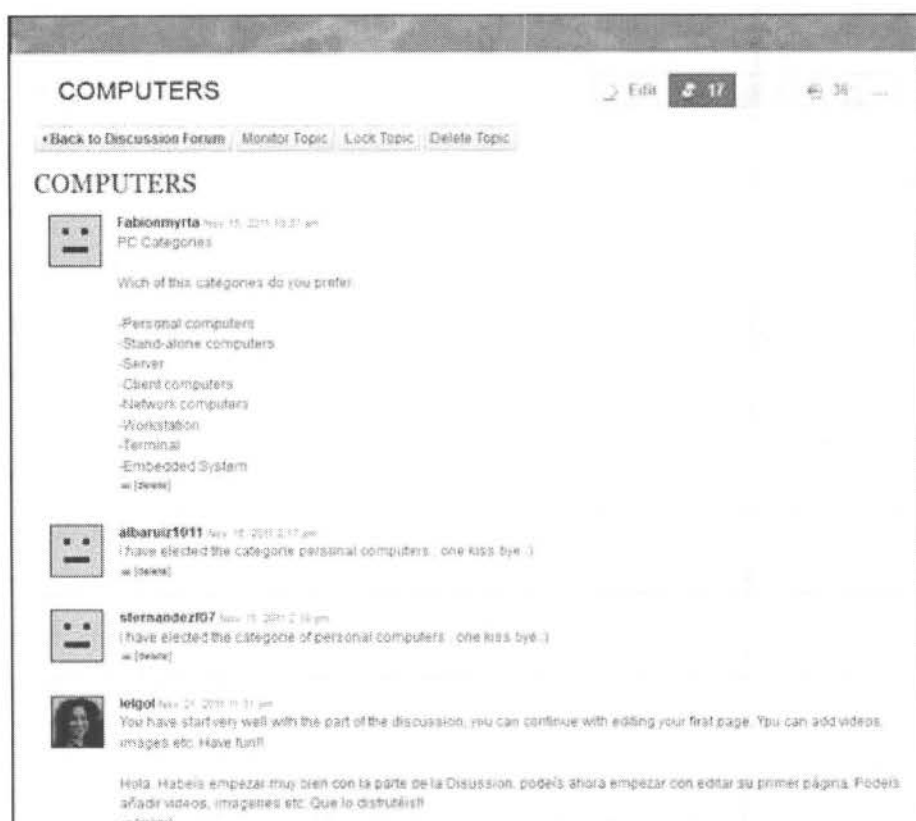
Η ανάρτηση ενός μηνύματος δημιουργούσε αριθμό αποκρίσεων-απαντήσεων από τους υπόλοιπους χρήστες. Σύμφωνα με τα στατιστικά ο μέσος όρος των απαντήσεων που δημιουργούσε ένα post ήταν **2,2** μηνύματα από τους υπόλοιπους χρήστες ή διαχειριστές του wiki. Τα μηνύματα των περισσότερων χρηστών δεν έδιναν ερέθισμα ώστε να επιφέρουν αρκετές αποκρίσεις και να συντηρηθεί συζήτηση στο forum του περιβάλλοντος. Το γεγονός της χρήσης μιας ξένης γλώσσας ως μέσο επικοινωνίας αποτελεί έναν ανασταλτικό παράγοντα για την ανταλλαγή μηνυμάτων και διατήρηση συζήτησης σε ηλεκτρονικά περιβάλλοντα,

όπως και το ότι οι μαθητές προτιμούσαν εργαλεία επικοινωνίας όπως το Facebook και το Tuenti για την μεταξύ τους επικοινωνία.

Στην οθόνη του Σχήματος 4.4 δίνεται ένα δείγμα της συζήτησης στο wiki μεταξύ μαθητών του ισπανικού σχολείου και της καθηγήτριας πληροφορικής του ελληνικού σχολείου.

Πίνακας 4.2. Σύνολο αλλαγών σελίδων (edits) και μηνυμάτων για τα δύο σχολεία

A' φάση				
Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2011				
	<i>Edits</i> <i>Ισπανικού</i> <i>Σχολείου</i>	<i>Edits</i> <i>Ελληνικού</i> <i>Σχολείου</i>	<i>Μηνύματα</i> <i>Ισπανικού</i> <i>Σχολείου</i>	<i>Μηνύματα</i> <i>Ελληνικού</i> <i>Σχολείου</i>
Σύνολο	646	308	65	107
Μέσος Όρος/χρήστη	19,6	13,4	1,9	4,6
Ποσοστό στο Σύνολο	67,7	32,3	37,8	62,2
B' & Γ' Φάση				
Ιανουάριος- Μάιος 2012				
Σύνολο	755	614	14	91
Μέσος Όρος/χρήστη	37,8	26,7	7	3,9
Ποσοστό στο Σύνολο	55,1	44,8	13,3	86,7

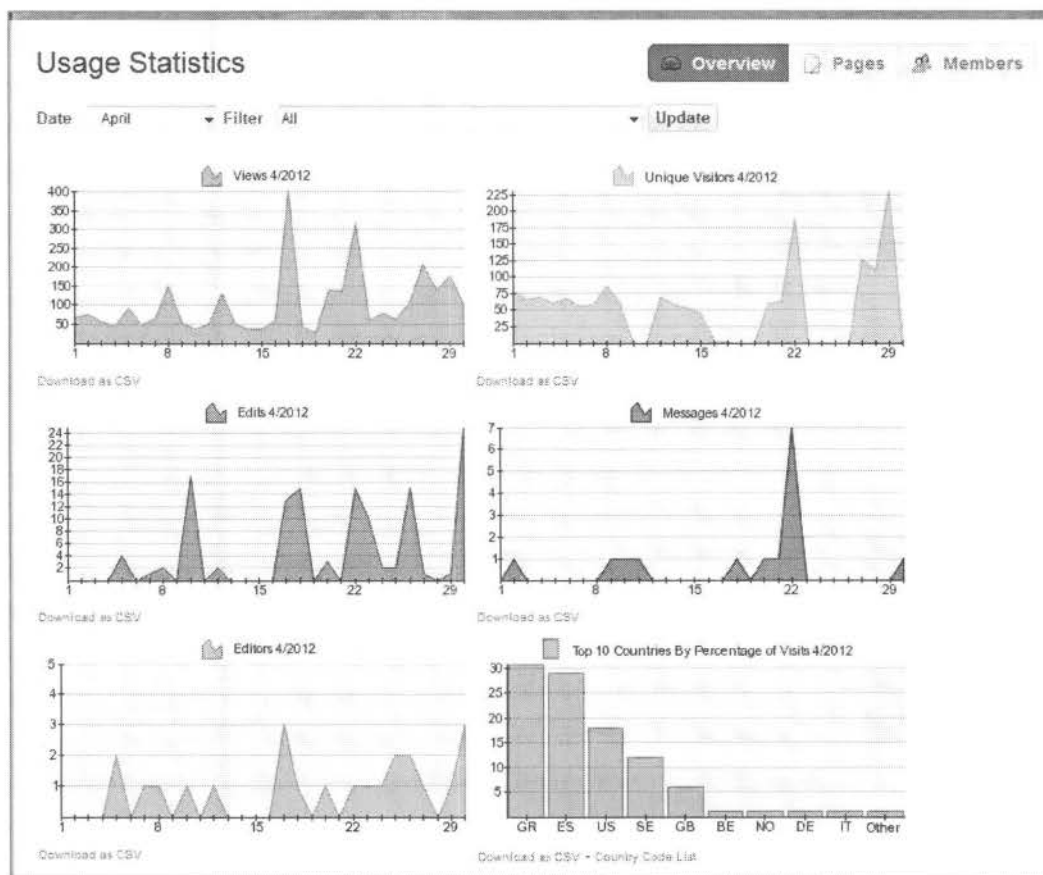

Σχήμα 4.4. Δείγμα Συζήτησης στο Wiki

Στον Πίνακα 4.3 παρουσιάζεται η συμμετοχή των μαθητών στο wiki ανά μήνα. Στη Β' και Γ' φάση της δράσης είναι εμφανής η απουσία συμμετοχής των ισπανών μαθητών (Σχήμα 4.5).

Πίνακας 4.3. Τροποποιήσεις μαθητών σελίδων του wiki ανά μήνα

Μήνας	Edits	Edits
	Ελλήνων Μαθητών	Ισπανών Μαθητών
Δεκέμβριος 2011	120	432
Ιανουάριος 2012	148	0
Φεβρουάριος 2012	65	0
Μάρτιος 2012	80	0
Απρίλιος 2012	24	0
Μάιος 2012	21	0

Σχήμα 4.5. Στατιστικά συμμετοχής στο wiki για το μήνα Απρίλιο 2012

4.2. Παραγόμενα – Υλικό που δημιουργήθηκε

Το υλικό που δημιουργήθηκε από μαθητές/τριες με ή χωρίς την συμβολή των καθηγητών τους, αφορούσε θεματικά πάντα στις ενότητες του Έργου Comenius και πάντοτε η έκθεσή του-ανάρτησή του γινόταν στο wiki. Η περιγραφή του γινόταν στο Twinspace του etwinning, ενώ από το ΣΔΜ ανακοινώνονταν ο βηματισμός των δραστηριοτήτων. Στην πλειονότητά τους τα παραγόμενα προϊόντα ήταν ψηφιακά, αν και υπήρχαν και καλλιτεχνικές δημιουργίες όπως graffiti, ρούχα φτιαγμένα από εφημερίδες και άλλα υλικά, μελοποίηση τραγουδιού. Η διαδικασία δημιουργίας τους όπως και η τελική μορφή τους όμως καταγράφηκε σε ψηφιακή μορφή και βρίσκεται στο wiki.

Σχήμα 4.6. Δείγμα καλλιτεχνικής δημιουργίας μαθητριών

Τα ψηφιακά έργα αφορούσαν σε: α) συνεργατικό κείμενο, το οποίο συγγράφηκε είτε συνεργατικά απευθείας στο περιβάλλον του wiki, είτε τοπικά σε επεξεργαστή κειμένου και αναρτήθηκε στη συνέχεια στο wiki β) δημιουργία παρουσιάσεων, δημιουργία βίντεο και ηχογραφήσεις αρχείων ήχου γ) ερωτηματολόγια που δημιουργήθηκαν σε συνεργατικά διαδικτυακά περιβάλλοντα, επεξεργάστηκαν σε προγράμματα υπολογιστικών φύλλων και τα γραφήματα που απεικόνιζαν τις πληροφορίες αναρτήθηκαν στο wiki δ) επεξεργασία εικόνας, δημιουργία comic και collage.

Ενδεικτικά παραδείγματα σχετικών με τα έργα των μαθητών αναρτήσεων δείχνονται στα σχήματα 4.7, 4.8 και 4.9.

eBook

Home

reXalyce

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΒΛΟΚΚΟΙ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΙ

Gr - ca - Sp - It - Sw - en

The Meeting of the East, the North and the West edge of Europe.

Instructions and Tips

with 2Dops

Help and FAQs

Personalization

Wikipedia

Comics

VERY IMPORTANT!

NOTABLES!!!

» Favorites

Environment

» All Pages

home

A fishing day

A typical day at School

Age rain

Addition

AGE OF MYTHOLOGY

Air pollution

Alba Flores Pinilla

FASHION in SPAIN

Young people in Spain are usually very conscious of differences in fashion. There are clothes for men and clothes for women and when people dress very fashionable you can hear their friends say: "¡Qué guapo!" o "¡Qué guapa!" which is to say "How beautiful!" To be good-looking is very important for many adolescents, so they spend some time preparing themselves - young women usually spending more time than men dressing and fixing themselves up before going out and meeting their friends. We would have liked to come up with a fashion-show exhibiting the latest trends in clothes for young people in Spain, but unfortunately many of our students felt too shy about it and would not have taken pictures of themselves. Any idea how to advance in this project?

Fashion & Young People

School: 3rd Gymnasium of Elefsina

Teacher Sofia Panagiotopoulou

Eva Sotiropoulou

Eleni Avgousti

Σχήμα 4.7. Σελίδα με θέμα Fashion

» Favorites

Environment

» All Pages

home

A fishing day

A typical day at School

Age rain

Addition

AGE OF MYTHOLOGY

Air pollution

Alba Flores Pinilla

ANNOUNCEMENTS

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Bioeifen

Building our Comenius Com

cameral

Camínel BADAJOZ

CHATS

Comenius Students 2011 SP

Comenius Students 2011-12

GR

Comenius Teachers SP

COMIC

Comics

COMPUTERS

» Web links

» Navigation Options

GO

HOME

HELP

LOG OUT

» Training!!!

Εκπαιδευτικό Υποστηρικτικό

PRESENTING OUR SCHOOL

Το 3ο Γυμνάσιο

Από ιστορία και κληρο

Από την ίδρυση του Γυμνα

Βασικά στοιχεία

Ομάδες

Με τη βοήθεια

Εκπαιδευτικό Υποστηρικτικό

Το Μουσείο του Σχολείου

Τεχνολογία

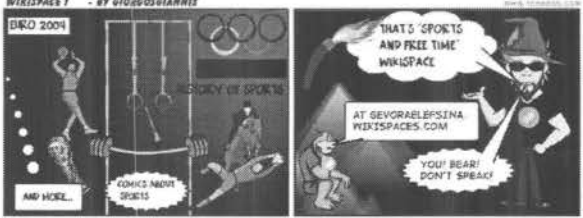
Σχολείο

Σχολείο

Σχολείο

YOUTH CULTURE

WIKISPACES 1 - BY GIORGOSIANNIS

Topic: [You can see Our Comics Here](#)

Topic: [Olympic Games 2004](#)

Topic: [EURO 2004](#)

Topic: [History Of Sports In Greece](#)

Answer this questionnaire, then click on the link below and write your thoughts about the questionnaire!!!

Sports Questionnaire

This Questionnaire is absolutely necessary.

* Attention:

Do you enjoy doing a sport? *

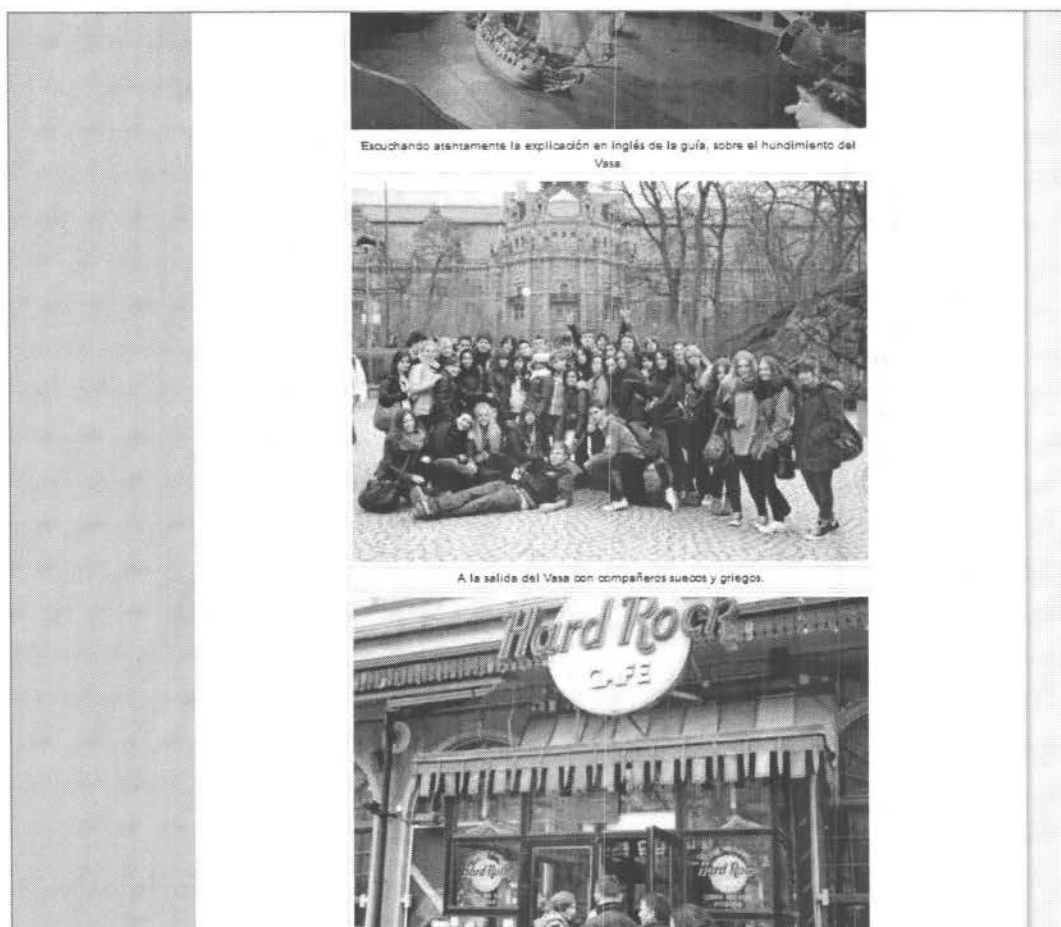
Yes

No

AMO

Why you don't like doing a sport?

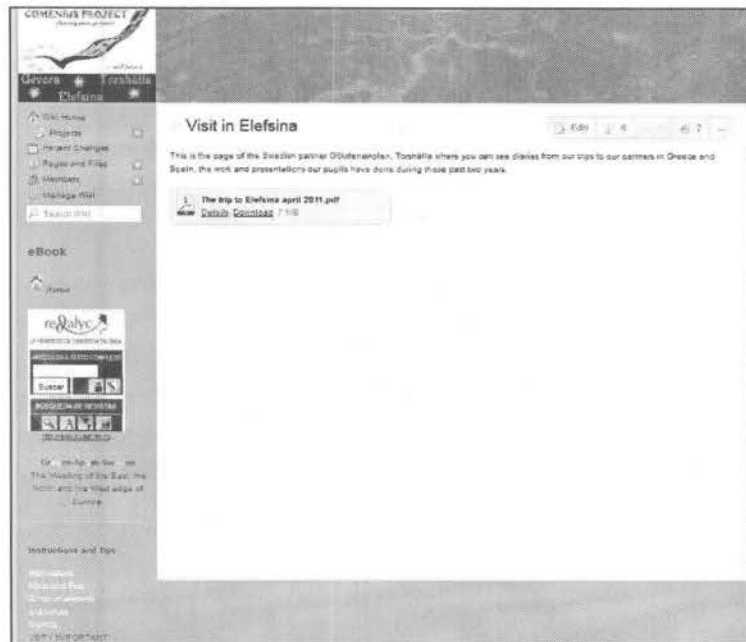
Σχήμα 4.8. Comic και Ερωτηματολόγιο ενσωματωμένο σε σελίδα του Wiki

Σχήμα 4.9. Στιγμιότυπα από την επίσκεψη στη Σουηδία, ανάρτηση από i-phone

Τον Απρίλιο του 2012, κατά τη διάρκεια της κινητικότητας των εταίρων προς τη Σουηδία, υπάρχει χρήση του wiki με απευθείας ανάρτηση κειμένου, φωτογραφιών και βίντεο από φορητές-κινητές συσκευές, όπως i-phones (Σχήμα 4.9).

Την ίδια χρονική περίοδο εγγράφεται ως μέλος εκπαιδευτικός του σουηδικού σχολείου με μια μοναδική ανάρτηση στις σελίδες του Wiki, ανάρτηση που αφορούσε την επίσκεψη του σουηδικού σχολείου στην Ελλάδα την προηγούμενη σχολική χρονιά (Σχήμα 4.10).

Σχήμα 4.10. Δημιουργία σελίδας από το σχολείο της Σουηδίας

4.3. Ανάλυση Ερωτηματολογίων

Ακολουθεί η γενική παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων που απαντήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Οι απαντήσεις που αφορούν το Έργο Comenius είναι ομαδοποιημένες ενώ ανεξάρτητα παρουσιάζονται οι απαντήσεις που αφορούν το περιβάλλον wiki. Από τα ερωτηματολόγια διερευνήθηκε η ανάπτυξη στις δεξιότητες που επέφερε το Πρόγραμμα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς, η ανάπτυξη διαπολιτισμικής και διεθνικής επαφής μέσω των κινητικότητας, καθώς και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν. Επίσης δόθηκαν απαντήσεις στο ερώτημα αναφορικά με την ευελιξία του περιβάλλοντος Wiki στην υλοποίηση του Προγράμματος.

4.3.1. Απόψεις εκπαιδευτικών

Οι απόψεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών απέναντι στο Έργο Comenius ήταν θετική, διότι είδαν μεγάλη θετική επίδραση στις δεξιότητες που αφορούσαν τις ΤΠΕ, τη γλωσσική, τη κοινωνική, προσωπική ανάπτυξη όπως και την βελτίωση των παιδαγωγικών τους δεξιοτήτων (Πίνακας 4.4).

Η κινητικότητα προς και από τις χώρες των εταίρων ενίσχυσε σε μεγάλο βαθμό τη διαπολιτισμική και διεθνική επαφή μεταξύ των εκπαιδευτικών και επέφερε θετικό αντίκτυπο στις τοπικές κοινωνίες που φιλοξένησαν μαθητές και εκπαιδευτικούς από τις άλλες χώρες (Πίνακας 4.5).

Πίνακας 4.4. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του Έργου Comenius

(άξονας ανάπτυξης)

	Αύξηση των γλωσσικών δεξιοτήτων		Ανάπτυξη δεξιοτήτων στις ΤΠΕ		Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων		Αύξηση κινήτρου		Βελτίωση των παιδαγωγικών δεξιοτήτων	
	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό
Πολύ μεγάλη επίδραση	3	13,0%	5	21,7%	8	34,7%	7	30,4%	3	13,0%
Μεγάλη επίδραση	12	52,1%	9	39,1%	10	43,4%	9	39,1%	14	60,8%
Μεσαία επίδραση	5	21,7%	5	21,7%	4	17,3%	6	26,1%	4	17,3%
Μικρή επίδραση	1	4,7%	4	17,3%	1	4,3%	0	0,0%	2	8,7%
Καμία επίδραση	2	8,7%	0	0,00%	0	0,00%	1	4,3%	0	0,00%

Πίνακας 4.5. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του Έργου Comenius (πολιτιστική και κοινωνική διάσταση)

	Αύξηση διαπολιτισμικού ενδιαφέροντος		Ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης έργων		Υποστήριξη και συμμετοχή των οικογενειών των μελών		Αύξηση συνεργασίας μεταξύ εκπ/κων		Θετικός αντίκτυπος στη τοπική κοινωνία από τη κινητικότητα	
	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό
Πολύ μεγάλη επίδραση	13	56,5%	2	8,7%	17	73,9%	8	34,7%	10	43,4%
Μεγάλη επίδραση	8	34,7%	14	60,8%	6	26,1%	9	39,1%	10	43,4%
Μεσαία επίδραση	1	4,3%	5	21,7%	0	0,0%	5	21,7%	3	13,0%
Μικρή επίδραση	0	0,0%	1	4,3%	0	0,0%	1	4,3%	0	0,0%
Καμία επίδραση	1	4,3%	1	4,3%	0	0,0%	0	0,00%	0	0,00%

Αναφορικά με το περιβάλλον του wiki, από τις απαντήσεις τους προέκυψε ότι σε ποσοστό 45,8 % το θεώρησαν ως εργαλείο κατάλληλο να προάγει την παρουσίαση, τη συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ των μελών του (Πίνακας 4.6).

Πίνακας 4.7. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του wiki

Η επιλογή του wiki ως περιβάλλον παρουσίασης, συνεργασίας και επικοινωνίας ήταν κατάλληλη;

<i>Απάντηση</i>	<i>Σύνολο</i>	<i>Ποσοστό</i>
Πολύ μεγάλη επίδραση	11	45,8%
Μεγάλη επίδραση	7	29,2%
Μεσαία επίδραση	5	20,83%
Μικρή επίδραση	1	4,17%
Καμία επίδραση	0	0.00%

Πίνακας 4.8. Απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του wiki

Θα χρησιμοποιούσατε ένα wiki για την συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ των μελών σε ένα επόμενο έργο;

<i>Απάντηση</i>	<i>Σύνολο</i>	<i>Ποσοστό</i>
Ναι	18	75,0%
Όχι	0	0,0%
Δεν είμαι σίγουρος/σίγουρη	6	25,0%

Από τα στοιχεία του Πίνακα 4.8 φαίνεται ότι πλειονότητα των εκπαιδευτικών (ποσοστό 75,0%) θα προτιμήσει να χρησιμοποιήσει ένα wiki με στόχο να διευκολύνει ένα επόμενο έργο τους σε ευρωπαϊκό ή τοπικό επίπεδο.

Οι εκπαιδευτικοί που δεν χρησιμοποίησαν το wiki, αιτιολόγησαν την επιλογή τους αυτή λόγω έλλειψης χρόνου (39,1%) και κάποιοι λόγω τεχνικών δυσκολιών που αντιμετώπισαν στη διαχείριση του περιβάλλοντος του (Πίνακας 4.9):

Πίνακας 4.9. Δυσκολίες των εκπαιδευτικών στη χρήση του wiki

Αν δε χρησιμοποιήσατε το wiki, ποιος ήταν ο κύριος λόγος

<i>Απάντηση</i>	<i>Σύνολο</i>	<i>Ποσοστό</i>
Έλλειψη χρόνου	9	39,1%
Τεχνικές δυσκολίες διαχείρισης	3	13,0%
Άγχος για τη δημοσίευση της άποψης	0	0,0%
Δεν υπήρχε συνεργασία	0	0,0%
Δεν απαντώ	11	47,8%

4.3.2. Απόψεις μαθητών

Οι μαθητές σε μεγάλο βαθμό, μέσα από το Έργο Comenius, ανέπτυξαν τις κοινωνικές και γλωσσικές δεξιότητές τους. Αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό το κίνητρό τους για συμμετοχή στη σχολική ζωή και αρκετά η αυτοπεποίθησή τους (Πίνακας 4.10).

Πίνακας 4.10. Απόψεις των μαθητών για την επίδραση του Έργου Comenius

(άξονας ανάπτυξης)

	Αύξηση των γλωσσικών δεξιοτήτων		Ανάπτυξη δεξιοτήτων στις ΤΠΕ		Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων		Αύξηση κινήτρου		Αυξήθηκε η αυτοεκτίμηση	
	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό	Σύνολο	Ποσοστό
Πολύ μεγάλη επίδραση	10	21,7%	4	8,7%	10	21,7%	14	30,4%	8	17,3%
Μεγάλη επίδραση	19	41,3%	15	32,6%	20	43,4%	27	58,7%	25	54,3%
Μεσαία επίδραση	11	23,9%	22	47,8%	15	32,6%	2	4,35%	8	17,3%
Μικρή επίδραση	5	10,8%	4	8,7	1	2,1%	2	4,35%	3	6,5%
Καμία επίδραση	1	2,1%	1	2,1%	0	0,0%	1	2,17%	2	4,3%

Πίνακας 4.11. Απόψεις των μαθητών για την επίδραση του Έργου Comenius
(πολιτιστική και κοινωνική διάσταση)

	Αύξηση διαπολιτισμικού ενδιαφέροντος		Το Έργο βελτίωσε τις σχέσεις με τους καθηγητές σου;	
	Σύνολα	Ποσοστό	Σύνολα	Ποσοστό
Πολύ μεγάλη επίδραση	23	50,0%	17	37,0%
Μεγάλη επίδραση	14	30,4%	12	26,0%
Μεσαία επίδραση	7	15,2%	13	28,2%
Μικρή επίδραση	2	4,3%	3	6,5%
Καμία επίδραση	0	0,0%	1	2,1%

Η διαπολιτιστική επαφή είχε πολύ μεγάλη επίδραση στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τις χώρες των εταίρων, ενώ μεγάλη επίδραση είχε και στη βελτίωση των σχέσεων τους με τους καθηγητές τους (Πίνακας 4.11).

Στο Πίνακα 4.12 δίνονται οι απαντήσεις των μαθητών αναφορικά με τη χρήση του Wiki. Το 39% των μαθητών το χρησιμοποίησε μόνο όταν ήταν υποχρεωτικό μέσα στο μάθημα ΤΠΕ-Πληροφορική και σε ποσοστό 50% και εκτός ωρών μαθήματος.

Πίνακας 4.12. Η χρήση του wiki από τους μαθητές

Χρησιμοποίησα το Wiki		
Απάντηση	Σύνολο	Ποσοστό
Μόνο όταν ήταν υποχρεωτικό μέσα στο μάθημα	18	39,1%
Και σε ώρες εκτός μαθήματος	23	50,0%
Σε καμία περίπτωση	5	10,8%
Καμία απάντηση	0	0.00%

Πίνακας 4.13. Η χρήση του wiki από τους μαθητές

Το wiki σαν περιβάλλον ήταν αποτελεσματικό για την προβολή του έργου σας;

Απάντηση	Σύνολο	Ποσοστό
Πολύ	11	23,9%
Αρκετά	19	41,3%
Μέτρια	9	19,5%
Λίγο	7	15,2%
Καθόλου	0	0.0%

Το wiki θεωρήθηκε ιδιαίτερα αποτελεσματικό περιβάλλον για την προβολή του Έργου Comenius από την πλειονότητα των ερωτηθέντων μαθητών (Πίνακας 4.13).

Από την άλλη μεριά, οι γνώμες των μαθητών δίστανται σχετικά με την αποτελεσματικότητα του περιβάλλοντος wiki για την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των μελών του (Πίνακας 4.14).

Πίνακας 4.14. Απόψεις των μαθητών για την αποτελεσματικότητα του wiki ως περιβάλλον επικοινωνίας και συνεργασίας

Το wiki ήταν αποτελεσματικό σαν περιβάλλον συνεργασίας και επικοινωνίας;

Απάντηση	Σύνολο	Ποσοστό
Πολύ	13	28.2%
Αρκετά	12	26.0%
Μέτρια	10	21,7%
Λίγο	11	23,9%
Καθόλου	0	0.00%

Ισχυρό εργαλείο του wiki αποτελεί ο χώρος συζήτησης (Discussion), όπου μπορεί να υπάρξει επικοινωνία μεταξύ των μελών του. Στον Πίνακα 4.15. δίνονται οι απόψεις των μαθητών για το εργαλείο Συζήτησης του wiki. Οι μαθητές που το χρησιμοποίησαν θεωρούν ότι μπορεί να συμβάλλει στην επικοινωνία, ενώ για ένα μικρό ποσοστό 4 % η περιοχή αυτή δημιουργεί άγχος, το οποίο μπορεί να αποδοθεί στην παρούσα έρευνα στο ότι η επικοινωνία γινόταν στην αγγλική γλώσσα. Υπήρχε και ένα 28% των μαθητών που δεν χρησιμοποίησε καθόλου την συγκεκριμένη περιοχή. Επιπρόσθετα, το ίδιο το wiki θεωρείται από τους μαθητές ότι αποτέλεσε περιβάλλον που βοήθησε να βελτιωθούν οι δεξιότητές τους στις ΤΠΕ (Πίνακας 4.16).

Πίνακας 4.15. Απόψεις των μαθητών για το εργαλείο Συζήτησης του wiki

Η περιοχή του Discussion στο wiki		
Απάντηση	Σύνολο	Ποσοστό
Δημιουργούσε άγχος	2	4.4%
Βοηθούσε στην επικοινωνία	28	62.2%
Δεν το χρησιμοποίησα	12	26.6%
Λίγο	3	6.6%
Καμία απάντηση	0	0.0%

Πίνακας 4.16. Απόψεις των μαθητών για το wiki στη ανάπτυξη δεξιοτήτων στις ΤΠΕ

Το wiki σας βοήθησε να βελτιώσετε τις δεξιότητές σας στις ΤΠΕ;

Απάντηση	Σύνολο	Ποσοστό
Πολύ	8	17,3%
Αρκετά	17	36,9%
Μέτρια	11	23,9%
Λίγο	7	15,2%
Καθόλου	3	6,5%

Πίνακας 4.17. Απόψεις των μαθητών για τη δημοσίευση στο wiki

Βρήκατε ελκυστικό να δημοσιεύετε την εργασία σας;

Απάντηση	Σύνολο	Ποσοστό
Ναι (Υ)	32	71.1%
Όχι (Ν)	5	11.1%
Καμία απάντηση	8	17.7%

Η πλειονότητα των μαθητών θεωρεί ιδιαίτερα ελκυστική τη δυνατότητα να προβάλλεται και να εκτίθεται η εργασία τους μέσω του wiki (Πίνακας 4.17).

Η συμμετοχή στη δημιουργία και στον εμπλουτισμό των σελίδων του wiki ήταν σημαντική για τους περισσότερους μαθητές. Η πλειονότητα θεωρεί ότι έχει συνεισφέρει αρκετά (32%) ή πολύ (13%) ενώ μόνο δύο μαθητές δεν συμμετείχαν καθόλου (Πίνακας 4.18).

Πίνακας 4.18. Απόψεις των μαθητών για τη συμμετοχή τους στο wiki

Πόσο συνεισφέρατε στον εμπλουτισμό των σελίδων του;

Απάντηση	Σύνολο	Ποσοστό
Πολύ	6	13,0%
Αρκετά	15	32,6%
Μέτρια	12	26,0%
Λίγο	7	15,2%
Καθόλου	2	4,3%
Καμία απάντηση	4	8,7%

4.4. Αποτελέσματα Συνεντεύξεων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων στοχεύοντας στους άξονες των ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν κατά τον σχεδιασμό της έρευνας: τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τις ΤΠΕ. Τα ερωτήματα που διερευνήθηκαν αφορούσαν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων, κοινωνικών και τεχνικών, την αύξηση του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών, της κοινωνικοποίησης των μαθητών, την αποτελεσματικότητα των ηλεκτρονικών περιβαλλόντων μάθησης και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν.

4.4.1. Επίδραση στους Εκπαιδευτικούς

Οφέλη και Ανάπτυξη Δεξιοτήτων

Η διαπολιτισμική και διαθεματική επαφή που επιτελέστηκε μέσα από το Έργο Comenius, πρόσφερε καινούριες ιδέες για εφαρμογή στην τάξη. Η συνεργασία συναδέλφων μεταξύ σχολείων οδήγησε σε ανάπτυξη και ενίσχυση, τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο. Η αίσθηση ότι οι εκπαιδευτικοί της Ευρώπης μοιράζονται ένα κοινό όραμα είχε θετική επίδραση στην πραγμάτωση της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση

E1: «...Και μόνο οι συναντήσεις των καθηγητών από τα 3 σχολεία, και οι συζητήσεις γύρω από ένα τραπέζι πάνω στο πώς προχωράει το πρότζεκτ, η οριοθέτηση των καινούριων στόχων, οι συζητήσεις πάνω στο προϊόν που πρέπει να παραχθεί, την οποία θα μπορούσα να πω ότι μια αίσθηση αναβάθμισης. Δηλαδή ότι είμαστε στο μέλλον, σε μια ευρωπαϊκή ένωση ολοκληρωμένη, όπου καθηγητές διαφόρων χωρών στην ουσία συζητάνε για το μέλλον της εκπαίδευσης. Λοιπόν έχω την αίσθηση ότι η επικοινωνία ανάμεσα στους λαούς της Ευρώπης μπορεί να προωθηθεί μόνο μέσα από τέτοια προγράμματα και όχι μέσω του τουρισμού, μιας απλής επίσκεψης σε μια ευρωπαϊκή χώρα»

E8: «...También me ha resultado muy positivo conocer el trabajo de profesores de otros países, ya que he visto actividades muy interesantes, me han aportado muchas ideas. Además, el hecho de realizar actividades interdisciplinarias en coordinación con otros profesores de mi centro, me ha enriquecido mucho tanto personal como profesionalmente...»

«... Ήταν για μένα πολύ θετικό να γνωρίσω τη δουλειά των εκπαιδευτικών άλλων χωρών, είδα δραστηριότητες πολύ ενδιαφέρουσες, που μου έσωσαν πολλές ιδέες. Επίσης, το γεγονός της διαθεματικής συνεργασίας με άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου μου, με ενίσχυσαν προσωπικά όσο και επαγγελματικά...»

Ο εκπαιδευτικός E1 εστίασε το ενδιαφέρον του στη σύγκριση των εκπαιδευτικών συστημάτων, ωφελήθηκε από την προσέγγιση με αυτά, προβληματίστηκε για το πως θα αλλάξουμε προς το καλύτερο την ελληνική κοινωνία, μιας που μόνο μέσα από την εκπαίδευση μπορεί να επηρεαστούν οι επόμενες γενιές:

E1: «...Λοιπόν, ήρθα σε επαφή με τα εκπαιδευτικά συστήματα δυο ευρωπαϊκών κρατών τα οποία δεν τα γνώριζα, προσπάθησα να κάνω συγκρίσεις, με το δικό μας εκπαιδευτικό μας σύστημα, με τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου, είδα το πώς λειτουργούν και συμπεριφέρονται οι, μαθητές αυτών των δυο χωρών και προσπάθησα να βγάλω συμπεράσματα, για το εκπαιδευτικό τους σύστημα, με βάση το κοινωνικό στάτους αυτών των δυο χωρών. Πώς επηρεάζει το εκπαιδευτικό σύστημα που εφαρμόζεται σε αυτά. Και, προσπαθώ να κάνω συγκρίσεις και να σκεφτώ τι είδους μεταβολή πρέπει να γίνει στο δικό μας εκπαιδευτικό σύστημα εάν θέλουμε να έχουμε μια αλλαγή στην ελληνική κοινωνία...»

Ο εκπαιδευτικός E2 θεωρεί το σημαντικότερο όφελος μέσα από το Έργο αυτό την κινητοποίηση, την εξώθηση για επικοινωνία και μέσα από αυτήν να φτάσει να προσεγγίσει την αυτοσυνειδησία, στο τι είναι ο εκπαιδευτικός, τι μπορεί να κάνει, τι κάνουν άλλοι από την ίδια θέση σαν τη δική του:

E2 «...Δημιουργεί μια τάση εκπαιδευτικής πρακτικής που σε κινητοποιεί γενικότερα και σε εξωθεί στο να χρησιμοποιήσεις καινούρια πράγματα να επικοινωνήσεις με νέους τρόπους και με τους μαθητές και με τους συναδέλφους όχι μόνο στο ίδιο το επίπεδο του προγράμματος αυτού καθ' αυτού, όπως είναι το Comenius δηλαδή, αλλά και σε προγράμματα συναφή, συγγενή ακόμα και στην υλοποίηση του πιλοτικού προγράμματος σπουδών του σχολείου.. Θεωρώ ότι η μεγαλύτερη προσφορά, ναι προσωπικά, πολύ ωραία, θεωρώ ότι η μεγαλύτερη προσφορά είναι μια αύξηση του δείκτη αυτοσυνειδησίας που έχεις, δηλαδή τι είσαι, τι μπορείς να κάνεις, τι μπορούν να κάνουν άλλοι σαν και εσένα ή τελείως διαφορετικά από εσένα, πως εσύ προσεγγίζεις τα πράγματα, πως προσεγγίζεις, την εκπαιδευτική

πραγματικότητα, το εκπαιδευτικό σώμα άλλων χωρών, άρα λοιπόν γίνεται το πρόγραμμα ένα σημείο προσωπικής αυτοσυνειδησίας, αυτομέτρησης, αυτοσυνείδησης και αυτοπροσδιορισμού μέσα στον ευρύτερο εκπαιδευτικό χώρο είτε της Ελλάδος είναι αυτό είτε του εξωτερικού...»

Για κάποιους εκπαιδευτικούς ήταν σημαντική η ανάπτυξη της δημιουργικότητας τους καθώς οι ιδέες γεννούν περισσότερες ιδέες και αποτελούν την αιτία για δραστηριοποίηση, αποδεσμεύουν από αμηχανίες και εσωστρέφειες που προκαλεί η γλωσσική ή άλλου τύπου ανασφάλεια

E4 «...*siempre las ideas generan más ideas y te hace pues no sé como ciertamente quizá algo más creativo... tratas de dar difusión a todo el Proyecto, de que se implique todo el mundo, de que todo el alumnado lo conozca etc*»

«...πάντα οι ιδέες γεννούν περισσότερες ιδέες και σε κάνουν κατά κάποιο τρόπο περισσότερο δημιουργικό, προσπαθείς να δώσεις διάχυση στο Έργο ώστε να εμπλακούν όλοι, όλοι οι μαθητές να το γνωρίσουν »

E5 «...άρχισα και εγώ να έχω ιδέες, και με βοήθησε πάρα πολύ να δραστηριοποιηθώ, στο να ενδιαφερθώ, περισσότερο και για την εξέλιξη του ίδιου του Πρότζεκτ και το αποτέλεσμα που θα είχαμε να ήταν όσο το δυνατό καλύτερο και να κάνω αυτό που μπορούσα τέλος πάντων σε όλο αυτό και όχι μόνο, αλλά, μου δημιούργησε, έτσι μου άνοιξε την όρεξη να το πω, και για άλλα, εγώ περιμένω και τα επόμενα τώρα.... ...Για μένα το σημαντικότερο ήταν ότι βγήκα από την αμηχανία. Δεν μπορείς να φανταστείς για τον δικό μου χαρακτήρα, πόσο σημαντικό ήταν αυτό. Όλες τις αμηχανίες μου. Από την αμηχανία που σου είπα, δηλαδή, να, τί κάνουμε τώρα, μέχρι την αμηχανία πώς θα μιλήσω εγώ αγγλικά, ή πως θα πάω, ένα ταξίδι που, που αισθανόμουν εκτεθειμένη από όλες τις μεριές. Ξεπερνώντας αυτές τις αμηχανίες, για μένα ήταν μετάλλαξη όχι αλλαγή...»

Η σύγκριση και η αδυναμία να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του Έργου και στις κινητικότητες που απαιτούσαν γλωσσική επάρκεια, έδωσε το κίνητρο σε κάποιον εκπαιδευτικό για ενασχόλησή του εκ νέου με την εκμάθηση ξένων γλωσσών ιδιαίτερα της Αγγλικής, βασικής γέφυρας επικοινωνίας

E6 «...αλλά μου έχει βάλει το κίνητρο να δω αν μπορώ να μάθω τώρα αγγλικά. Είπαμε είχε αρκετές θετικές επιδράσεις, έτσι και στα αγγλικά, ξέρεις ότι δεν τα καταφέρνω καλά, καθόλου καλά, αυτό μου δημιουργούσε

ένα πρόβλημα μου δημιουργεί όμως μια παρακίνηση να το ξαναδώ, να δω αν γίνεται να κατακτήσουμε την αγγλική γλώσσα...»

Σημαντικό αποτέλεσμα ήταν ο αντίκτυπος που είχε στο ενδιαφέρον και στην ενεργοποίηση των μαθητών, κάτι που έλειπε από την τάξη, όπως και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, που ενισχύθηκε μετά από αυτήν την διαπολιτισμική επαφή

E7 «...Por supuesto, sobre todo porque hacía mucho tiempo que no veía a los alumnos tan motivados...»

«...πάνω από όλα γιατί υπήρξε πολύ καιρός να δω στους μαθητές τέτοιο κίνητρο...»

E8 «...muy positivo especialmente para los alumnos por el enriquecimiento personal que les ha supuesto el estar en contacto con chicos de otros países europeos y con realidades y costumbres distintas a las suyas...»

«... πολύ θετική η επίδραση για τους μαθητές για την προσωπική τους ανάπτυξη μετά από την επαφή με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, με συνήθειες και πραγματικότητες διαφορετικές από τις δικές τους...»

Δυσκολίες

Οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί ήταν κυρίως γλωσσικές, συνεργασίας αλλά και διαθεσιμότητας χρόνου. Χρόνου για να εξοικειωθούν με το Έργο, με τα περιβάλλοντα που το υλοποιούσαν, αλλά και χρόνου που έπρεπε να διαθέσουν για αυτό. Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα:

E1 «...Διότι για κάποιον που δεν ξέρει καλά αγγλικά, υπάρχει πρόβλημα, δεν μπορεί. Αυτό το πρόγραμμα βασίζεται στην επικοινωνία . Όταν λοιπόν υπάρχει πρόβλημα στην επικοινωνία σε αυτό το επίπεδο, το πιο βασικό, τότε δημιουργούνται ανυπέρβλητα προβλήματα...»

E6 «...Δεν πετύχαμε πιστεύω να έχουμε συνεργατικότητα μεταξύ μας. Γιατί έχουμε, να μην ξεχνάμε έτσι και τα προβλήματα που έχουμε, τα οποία έχουν να κάνουν με τις καταστάσεις που ζούμε, προβλήματα προσωπικά...»

E1 «...Εντάξει. Ήθελε να αφιερώσεις χρόνο, τον οποίο δεν διέθετα, και νομίζω ότι ήταν λάθος μου, έπρεπε να αφιερώσω πιο πολύ χρόνο...»

E8 «...Además, el hecho de que la mayor parte de compañeros no dominasen la lengua inglesa ha hecho que como integrante del departamento de inglés tuviera que traducir gran parte de las actividades realizadas por el resto del profesorado, empleando en ello un considerable número de horas...

«...Το γεγονός ότι μεγάλο μέρος των συναδέλφων δεν μιλούν αγγλικά , αρκετές ώρες έπρεπε να αφιερωθούν στις μεταφράσεις...»

E5 «...Δικές μου ήταν οι δυσκολίες της προσαρμοστικότητας όπως είπα στην αρχή. Δεν μπορούσα να καταλάβω τι ακριβώς πρέπει να κάνω, αυτό όταν ξεπεράστηκε και μπήκα στην ροή του προγράμματος, νομίζω ότι ήθελε το χρόνο του και την εξοικείωση πιο πολύ. Κατά τα άλλα, δεν είναι κάτι που δεν μπορεί να το κάνει κανείς. Αφού μπορώ να το κάνω εγώ μπορούν όλοι...»

E2 «...χρησιμοποιεί δηλαδή περιβάλλοντα τέτοια που δεν αρκεί να έχεις διάθεση και την εργατικότητα αλλά πρέπει να μπορείς μέσα σε αυτά τα περιβάλλοντα να κινηθείς. Θεωρώ ότι η μεγαλύτερη δυσκολία μου δεν ήταν τόσο αυτή καθαυτή η δουλειά , όσο η υλοποίηση της δουλειάς μέσα από συγκεκριμένες φόρμες υλοποίησης που σχετίζονται, όπως είπα με web περιβάλλοντα. Εκεί νομίζω ήταν η μεγαλύτερη δυσκολία...»

E3 «...The main problem for me I can say, was the distance for me as my home is far away from Elefsina I would have liked participated in the weekend activities and the meetings with the parents and the students, but the distance from my home was one of the main practice I couldn't be hear»

«...Το κύριο πρόβλημα για μένα, ήταν η απόσταση από το σπίτι μου γιατί θα ήθελα να συμμετέχω στις δραστηριότητες του σαββατοκύριακου ή με τις συναντήσεις με τους γονείς, αλλά η απόσταση ήταν ο βασικός πρακτικός λόγος που με εμπόδισε...»

Η κυριότερη δυσκολία ήταν να συνδυαστεί το Έργο με το αναλυτικό πρόγραμμα για τα υπόλοιπα μαθήματα. Για άλλους εκπαιδευτικούς ένα αυστηρό πλαίσιο εργασίας για τους ίδιους, με χρονοδιάγραμμα και παραδοτέα θα απέδιδε περισσότερο, ενώ για άλλους όχι. Όσον αφορά τους μαθητές οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν σε πιο αυστηρά πλαίσια:

E4 «...compatibilizar el Proyecto con el currículo ordinario. Es como que estamos muy obsesionados con que hay que dar todo el currículo ordinario y no consideramos como que cuando se llevan a cabo otro tipo de Proyectos, como sea el caso de Comenius, parece que es algo como externo, no como que hay que meterlo encajado de alguna manera y lo suyo es que forma parte normalizada del currículo también...»

«Το να κάνουμε συμβατό το Έργο με το συνηθισμένο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Έχουμε εμμονή να ολοκληρώσουμε την Ύλη των αναλυτικών προγραμμάτων και άλλου τύπου προγράμματα, όπως είναι το Έργο το θεωρούμε κάτι εξωτερικό και όχι κάτι που στην ουσία είναι μέρος επίσης του Αναλυτικού προγράμματος...»

E1 «..Σίγουρα. Πιστεύω ότι, όπως σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης και εργασίας κατά 95% η χαλαρότητα είναι εις βάρος της επιτυχίας του προγράμματος, όλα αφήνονται στο τέλος, με αποτέλεσμα, μάλλον όλα αναβάλλονται, με αποτέλεσμα στο τέλος να μην γίνεται η δουλειά όπως πρέπει...»

E2 «...έχει να κάνει περισσότερο με το γεγονός ότι στην Ελλάδα επαυξημένες στο σχολικό περιβάλλον οι αυστηρές περιχαράξεις και όταν αυτές δεν υπάρχουν δυστυχώς τα παιδιά μας που κατάγονται από μέσα και κατώτερα κοινωνικά στρώματα δυσπιστούν στο να λάβουν πρωτοβουλίες ειδικά επαναλαμβάνω όταν αυτές δεν είναι προσδιορισμένες σαφώς. Η ελευθερία καμιά φορά εξωθεί τα παιδιά στην λογική του μη αναγκαίου.»

E4 «...que como lo vemos algo aparte de currículo, no está, como algo externo, que no acabamos de verlo día a día , entonces, si no lo adoptamos como un trabajo ordinario del día- día, de usual, pues puede ser también parte de que si ordinariamente , bueno esto no forma parte del trabajo diario, puede ser también, uno de los problemas, que yo creo porque no se utilizó tanto...»

«...και καθώς το βλέπουμε σαν κάτι πέρα από το Πρόγραμμα Σπουδών κάτι εξωτερικό, κάτι που δεν το βλέπουμε κάθε μέρα. Λοιπόν, εάν δεν το υιοθετούμε ως τακτική, καθημερινή εργασία, πιστεύω για αυτό δεν χρησιμοποιήθηκε τόσο...»

E6 «...Με τα παραδοτέα δεν ξέρω, θα ήθελε ένα πιο λειτουργικό χρονοδιάγραμμα, πιο σφικτό, να ξέρει ο καθένας κάποια πλαίσια, δηλαδή ότι έχω αυτό και αυτό , μέσα σε αυτό το χρόνο...»

E5: «...Αν ήταν πολύ αυστηρά όμως τα όρια νομίζω ότι εγώ θα έκανα λιγότερα πράγματα, θα προλάβαινα να κάνω λιγότερα. Ότι μου δόθηκε η δυνατότητα της επιμήκυνσης, εδώ, εμένα με βοήθησε ως χαρακτήρα...»

E7: «...Creo que es mejor dejarlo así porque muchas veces es difícil calcular el tiempo que te va a llevar una actividad determinada»

«...Πιστεύω πως είναι καλύτερα να αφεθεί έτσι διότι πολλές φορές είναι δύσκολο να υπολογίσεις το χρόνο που χρειάζεται να ολοκληρωθεί μια διαδικασία...»

E5 « ...Στους μαθητές πάντα το χρονικό όριο φέρνει αποτέλεσμα γιατί είναι αναβλητικοί, εκ των πραγμάτων και λόγω ηλικίας, μερικοί λόγω χαρακτήρα, λόγω υποχρεώσεων κλπ. Χρειάζεται με την ελαστικότητα που ξέρει ο συντονιστής που έχει μέσα στο μυαλό του, την ελαστικότητα που αφήνει να βγει προς τα έξω και αφήνει τον μαθητή να πιστεύει ότι υπάρχει το αυστηρό όριο.

Η αναβλητικότητα των μαθητών ήταν επίσης μια δυσκολία που ο E5 αντιμετώπισε, όπως και το γεγονός ότι αν δεν γίνει ένα ξεκίνημα σε κάτι, δεν είναι δυνατό να υπάρξει συνέχεια

E5 «...Γιατί δεν το ξεκίνησα. Γιατί δεν έκανα την αρχή. Εγώ νομίζω ότι άμα κάνεις την αρχή μετά όλα γίνονται πολύ ευκολότερα. Μετά και αυτό είναι δεδομένο της δουλειάς. Αν δεν το ξεκινήσεις καθόλου αυτό παραμένει ανενεργό, όπως και εκατοντάδες άλλα πράγματα που μπορεί κανείς να κάνει και δεν κάνει. Αν το κάνεις μια φορά-δύο, μετά μπαίνεις σ' αυτή τη λογική. Αυτό έχει να κάνει, πιστεύω, και με τα παιδιά. Δηλαδή τα παιδιά που ξεκίνησαν και τρώγοντας τους ήρθε η όρεξη, και συνέχισαν. Τα άλλα που δεν άγγιξαν καθόλου αυτή την δουλειά, την παράμετρο. Στα παιδιά είναι αναμενόμενο γιατί και πολλά έχουν και δεν μπορούν πάντα να ανταπεξέρχονται απολύτως...»

Ο E6 θεωρεί ότι η επικοινωνία των μαθητών γίνεται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα αλλά η φιλοσοφία της συνεργασίας μέσα από τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα είναι ακόμη πρωτόγνωρη

E6 «...Ή έχουμε πολύπλευρους μαθητές, δηλαδή που ασχολούνται με πολλά πράγματα, έτσι ή μπορεί να θεωρούν άλλα μέσα πιο φιλικά προς αυτούς.

Δηλαδή αν ήταν ένα facebook να υπήρχε περισσότερη κινητικότητα ή επειδή είναι κάτι πρωτόγνωρο ακόμα δεν έχουν μπει, δηλαδή δεν έχουμε μια κοινωνία που να κινείται πάνω στην φιλοσοφία της ηλεκτρονικής επικοινωνίας και της συνεργασίας, δηλαδή ίσως είμαστε ακόμα στην αρχή. Ίσως τα επόμενα παιδιά που θα έχουμε, να κινούνται περισσότερο μέσα σε αυτά τα περιβάλλοντα...»

Προτάσεις

Οι εκπαιδευτικοί, αναστοχαζόμενοι μετά το πέρας του Έργου, λαμβάνοντας υπόψη την δοθείσα εμπειρία, τα δυνατά σημεία αλλά και τις αδυναμίες του, έδωσαν τις προτάσεις τους: σημαντικότερη αλλαγή σύμφωνα με αρκετούς από τους εκπαιδευτικούς είναι η ένταξη του Έργου μέσα στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, το οποίο θα ενισχύσει στους μαθητές τον χαρακτήρα του «υποχρεωτικού», αυξάνοντας ταυτόχρονα την ευθύνη απέναντι στο Έργο.

E2: «...πιλοτικό πρόγραμμα σπουδών, να εντάσσονται με περισσότερο επίσημο, και περισσότερο σταθερό και περισσότερο αν θέλετε, αυστηρό τρόπο, με την έννοια ότι, να μην αφεθούμε στην λογική της προαιρετικότητας που καμιά φορά αδυνατίζει την όλη προσπάθεια, αυτό το οποίο λοιπόν πρέπει να γίνει, είναι, ότι, όταν ξαναγίνει κάποτε αυτή η δράση πρέπει τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν τον τεράστιο βαθμό ευθύνης που έχουν προς την δράση αυτή και όχι να αφήνονται σε μια χαλαρή προσέγγιση ως ευγενή και όμορφη δραστηριοποίηση στον ελεύθερο χρόνο τους»

E1: «...δηλαδή, η διάχυση του προγράμματος θα έπρεπε να είναι σε όλο το σχολείο, οι καθηγητές θα έπρεπε να ενεργοποιηθούν περισσότερο, βέβαια εδώ υπάρχει και το πρόβλημα της γλώσσας που είναι ανασταλτικός παράγοντας...»

Η εμπειρία από τη χρήση περιβαλλόντων όπως το wiki θα αποτελούσε μια πρώτη επιλογή για την υλοποίηση, παρουσίαση και διάδοση του Έργου και των αποτελεσμάτων του:

E5: «...νομίζω ότι θα ξεκινούσαμε το Wiki εξαρχής. Θα ξέραμε δηλαδή εκ των προτέρων ποια θα ήταν η διαδικασία και ποιο το αποτέλεσμα. Κάτι που τώρα το βρήκαμε στην πορεία και πήγε και πολύ καλά. Αφού λοιπόν είμαστε σε μια πεπατημένη θα την ξαναπατούσαμε την οδό και θα κάναμε τα ίδια, ευστοχότερα, νωρίτερα, πιο αποτελεσματικά με λιγότερη κούραση γιατί ήδη είναι δουλεμένο το σύστημα...»

Τυποποιημένες φόρμες ή ερωτηματολόγια θα βοηθούσαν να αποτυπωθούν και να αξιολογηθούν συγκρίσεις μεταξύ των σχολείων εταίρων, ενώ η καλύτερη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών με περισσότερες αρμοδιότητες διαμοιρασμένες μεταξύ τους ήταν κάποιες προτάσεις για μελλοντικές βελτιώσεις

E1: « ... Ίσως στο θέμα της ανταλλαγής απόψεων πάνω στο εκπαιδευτικό σύστημα να υπάρχει ένας οδηγός, δηλαδή κάτι σαν ερωτηματολόγιο ή κάτι σαν μπροσούρα έτοιμο ή να φτιάχνεται για να είμαστε πιο καλά προετοιμασμένοι στις συγκρίσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων, στις ομοιότητες, στις διαφορές...»

E6 «...Η γνώμη μου είναι εσύ ως συντονίστρια θα έπρεπε να έχεις τουλάχιστον 2 καθηγητές από κάτω για να μπορείς να μοιράζεις τα πράγματα και να έχεις πιο καλή εικόνα. Τα παιδιά λίγο έπρεπε να, έχω την αίσθηση ότι είχαν ακόμη περισσότερες δυνατότητες απλώς δεν τις βγάλανε, δηλαδή αυτό το κομμάτι. Πιθανόν να έπρεπε να τα πιέσουμε εμείς αλλά αυτό να ξεκινάει και από εμάς τους ίδιους. Αφού εμείς επαναπαυτήκαμε σε κάποια πράγματα πως τα παιδιά από κάτω να τα πιέσεις...»

4.4.2. Επίδραση στους Μαθητές

Οφέλη και Ανάπτυξη Δεξιοτήτων

Οι μαθητές θεωρούν ότι τα οφέλη για τους περισσότερους προσλήφθηκαν από τη συνεργασία με άλλους, είτε ήταν η συνεργασία με τους ίδιους τους συμμαθητές τους είτε με τους μαθητές των άλλων σχολείων. Έτσι ανέπτυξαν την επικοινωνία, την γνωριμία με άλλες κουλτούρες και κοινωνικά περιβάλλοντα, τη διαπολιτισμική επαφή, τόσο μέσα από τη άμεση και φυσική διάδρασή τους με τους εταίρους, τους συμμαθητές και καθηγητές τους, όσο και μέσα από τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα.

M8: «...Το πιο σημαντικό ήταν η συνεργασία κυρίως και με τους μαθητές και με τους καθηγητές, μας έφερε πιο κοντά. Σε διαφορετικό βαθμό στο κάθε άτομο...»

M6: «...Πιστεύω ότι μάθαμε να δουλεύουμε περισσότερο σαν ομάδα γνωριστήκαμε με άλλα παιδιά, μάθαμε την κουλτούρα τους..»

M1: «...είχαμε ομαδικότητα και το πνεύμα της συνεργασίας...»

M7 «...Ναι ανταλλάσαμε μηνύματα ειδικά με τους μαθητές, επίσης ειδικά όταν είμαστε στην ίδια ομάδα στο wiki ανταλλάσαμε μηνύματα για να δούμε τις λεπτομέρειες για να δούμε τις ιδέες τι θα ανεβάζαμε. ...»

M5: «...Το πιο σημαντικό ήταν η γνωριμία μου με άλλες κουλτούρες και πολιτισμούς, μετά ήταν η χρήση της αγγλικής γλώσσας. Με βοήθησε πολύ στον προφορικό λόγο. Βέβαια, γιατί είχαμε κάποια Πρότζεκτ που έπρεπε να τελειώσουμε ... με έμαθε να συνεργάζομαι με άλλα παιδιά. Που δεν είχα συνεργαστεί και δεν ήμουν φίλη...»

M10: «...Το ότι επέκτεινα τους ορίζοντες μου και ότι πλέον εντάξει είμαι έτοιμος να γνωρίσω καινούριο κόσμο, είμαι πιο ανοιχτός σαν άνθρωπος, είμαι, εντάξει, πιο κοινωνικός, μπορείτε να το πείτε και έτσι...»

M4: «...Ο τρόπος που με επηρέασε ήταν κάνοντας με να σκέφτομαι για δυο, δηλαδή σκεφτόμουν και για τον συγκάτοικό μου, σε οποιονδήποτε χώρο που ήμουν κι αν βρισκόμουν δηλαδή είτε εδώ είτε στην Σουηδία...»

M1: «...Ο στόχος ήταν όχι να περάσουμε καλά αλλά να συνεργαστούμε και να γνωρίσουμε άλλα παιδιά, πολιτισμούς να βελτιώσουμε τις σχέσεις μας...»

M3: «...Ναι με επηρέασε πολύ γιατί είδα από τους ισπανούς, τους σουηδούς τρόπους συμπεριφοράς, το πως ντύνονται και πως εκφράζονται και επηρέασε και εμένα...»

Για κάποιους βελτιώθηκαν οι σχέσεις με τους καθηγητές τους:

M7: «...Αρχικά πιστεύω οι καθηγητές όταν έμαθαν ότι θα γίνονταν όλα αυτά ήταν πολύ ενθουσιασμένοι, ιδίως αυτοί που θα ταξίδευαν. Και γενικά με όλα τα ταξίδια ήρθαμε πιο κοντά, επίσης δεν μας έβλεπαν με το ίδιο μάτι τους βλέπαμε όπως στο σχολείο στην τάξη, τους είδαμε εκεί με έναν άλλο διαφορετικό τρόπο πως είναι όταν βγαίνουν έξω, όταν πηγαίνουν κάπου αλλού, και πιστεύω πως οι σχέσεις μας είναι πάρα πολύ καλές...»

M10: «...Βέβαια βελτιώθηκαν και μετά το ταξίδι, περάσαμε χρόνο μαζί, δεθήκαμε ήρθαμε πιο κοντά, αυτό είναι κάτι θετικό...»

M4: «...Εντάξει, το κλίμα ήταν πραγματικά υπέροχο. Νοιώσαμε σαν να είμαστε, σαν να ήταν γονείς μας, με τους καθηγητές, το περιβάλλον ήταν χαρούμενο ήταν ωραίο ακόμα και με τους ξένους καθηγητές, νοιώσαμε οικεία δεν μας έκαναν να αγχωθούμε καθόλου φυσικά πλέον μπορούμε να συζητάμε πράγματα τα οποία μας δυσκολεύουν, πιο εύκολα και να παίρνουμε την βοήθεια τους και την γνώμη τους, αυτό είναι αποτέλεσμα του Πρότζεκτ...»

M5: «...Το κλίμα ανάλογα με τον καθηγητή. Όσοι καθηγητές ήταν και στο μάθημα φιλικοί ήταν και εκεί, όσοι ήταν αυστηροί στην τάξη παρέμειναν έτσι. Με τα παιδιά δεθήκαμε πάρα πολύ και με τους καθηγητές αναπτύξαμε μια άλλη σχέση που δεν θα την αναπτύσσαμε διαφορετικά...»

Γενικότερα, οι μαθητές με την εμπλοκή τους σε μια Σύμπραξη Comenius βελτίωσαν την σχολική καθημερινότητά τους, δημιουργήθηκε προσδοκία από τη σχολική ζωή και αυξήθηκε η θετική στάση απέναντι στο Σχολείο, απέναντι στον «άλλο» και στην ομαδική δουλειά. Είναι χαρακτηριστικό ότι το πρόγραμμα βοήθησε ένα νέο μαθητή στο Σχολείο να ενσωματωθεί εύκολα στη σχολική ζωή. Επίσης το τελικό αποτέλεσμα, έδωσε την ικανοποίηση στους μαθητές για το σύνολο της εργασίας που είχαν καταβάλλει

M8: «...Επειδή όταν άρχισε το έργο ήμουν καινούρια μαθήτρια στο σχολείο, δεν ήξερα τα παιδιά από την προηγούμενη χρονιά και έτσι ήταν πιο δύσκολο να τα μάθω, να προσαρμοστώ στο κλίμα αλλά με το πρόγραμμα ξεπεράστηκε αυτό...»

M9: «...Ναι είχα διάθεση για να δουλεύω ομαδικά. Και το τελικό αποτέλεσμα ήταν πολύ καλό...»

M1: «...είχα πιο πολύ όρεξη να έρθω σχολείο ώστε να δουλέψουμε το Πρότζεκτ που είχαμε αναλάβει...»

M7: «...Βασικά η αλήθεια είναι ότι ερχόμουν στο σχολείο με περισσότερη όρεξη γιατί θα μας παίρνατε μια ώρα να οργανώσουμε τα πράγματα, να συναντηθούμε όλοι μαζί να πούμε τις λεπτομέρειες επίσης όλα τα παιδιά θα ήταν πιο χαρούμενα καθημερινά είτε γιατί ήξεραν ότι πλησιάζει το ταξίδι, οι ετοιμασίες: ήταν πολύ ωραία, γυρίσαμε βίντεο. Ερχόμασταν με πολύ διάθεση...»

M7: «...Όχι δεν ήταν βάρος, αντιθέτως ήταν χαρά γιατί μαζευόμασταν όλα τα παιδιά ιδίως που ήμασταν στην ίδια ομάδα, και το κάναμε όλο αυτό με όρεξη και με διάθεση, γελάγαμε και να μάθουμε καινούρια πράγματα και δεν ήταν καθόλου βάρος. Έβρισκα από τον χρόνο μου και μακάρι να το κάναμε μέχρι τώρα...»

M9: «...Ναι πιστεύω ότι ήταν ακόμη πιο καλό από αυτό που περιμέναμε...»

M3: «...Το αποτέλεσμα για όσους δούλεψαν ήταν ικανοποιητικό. Περίμενα κάτι σαν αυτό αλλά δεν περίμενα τόσο υψηλού επιπέδου, περίμενα κάτι πιο χαμηλού επιπέδου...»

Για κάποιους μαθητές ήταν σημαντικό το ότι, κατά την διάρκεια του Έργου και κυρίως των κινητικότητων, ήταν πρεσβευτές της χώρας τους τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

M4: «...Επαφές για το μέλλον , δείξαμε το σπίτι μας. Μάθαμε τι θα πει συνεργασία, τι θα πει ομάδα, να κάνουμε υποχωρήσεις ...Δείξαμε πράγματα για την χώρα μας, δείξαμε ποιοι είμαστε πραγματικά, μια που δεν έχουν τόσο καλή ιδέα για μας, τους δείξαμε την άλλη όψη του νομίσματός μας σαν χώρα, αλλά μάθαμε πράγματα τα οποία όχι μόνο μας φάνηκαν εντυπωσιακά αλλά μας καλλιέργησαν την προσωπικότητα, μας κοινωνικοποίησαν...»

Ένας από τους στόχους του Έργου ήταν η γλωσσική ανάπτυξη των μαθητών, καθώς είχαν την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν την αγγλική γλώσσα ως κοινή γλώσσα συνεργασίας και επικοινωνίας. Οι περισσότεροι μαθητές θεωρούν ότι βελτίωσαν τις εκφραστικές και επικοινωνιακές τους ικανότητες στα αγγλικά και γενικότερα ενίσχυσαν την αυτοπεποίθησή τους

M8: «...Ιδιαίτερα στη Σουηδία που εκεί ξέρουν καλά αγγλικά, μπορούσα να αναπτύξω τις ικανότητές μου. Αλλά και στην Ισπανία έκανα πολλές προσπάθειες να επικοινωνήσω...»

M1: «...Είχα περισσότερη αυτοπεποίθηση και μπορούσα να μιλήσω μπροστά σε ανθρώπους γιατί είχα κάνει εξάσκηση και μπροστά στα παιδιά και τους γονείς. Και ότι δούλεψα πολύ περισσότερο τη γλώσσα...»

M2: «...Κάναμε μια πολύ καλή δουλειά, καλύτερη από τα άλλα σχολεία και είμαι πολύ περήφανος για τον εαυτό μου και για τους άλλους για αυτό που κάναμε....»

Δυσκολίες

Οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι μαθητές προέρχονται από την έλλειψη χρόνου, την επαρκή έλλειψη υποστήριξης και ενημέρωσης σχετικά με το wiki, αλλά και την ξένη γλώσσα που έπρεπε να χρησιμοποιήσουν, ως γλώσσα επικοινωνίας και εργασίας

M9: «...Δεν ξέρω γιατί. Ίσως επειδή έπρεπε να δουλέψουν στο σπίτι, θα ήθελαν να δουλεύουν μόνο εδώ, στην ώρα του μαθήματος...»

M10: «... κοιτάζτε όσο ανεβαίνουν οι τάξεις τόσο περιορίζεται ο ελεύθερος χρόνος, όχι τόσο στη Β' αλλά στην Γ' γυμνασίου, υπήρξε ένα μικρό χρονικό εμπόδιο, αλλά πιστεύω ότι ανταποκριθήκα στις προσδοκίες της εισηγήτριας...»

M8: «...Το γιατί δεν μπορώ να καταλάβω τι ακριβώς μπορεί να άλλαξε, ίσως και αυτοί με το ταξίδι να μην είχαν πολύ χρόνο να μπαίνουν να τα κάνουν όλα αυτά, να είχαν άλλες ασχολίες. Εμείς προσπαθήσαμε, γιατί το είχαμε πάρει πολύ

ζεστά, γιατί το είχαμε ξεκινήσει όλο αυτό και μπορεί κιόλας να μην είχαν πολύ χρόνο ή να μην είχαν πολύ δημιουργικές ιδέες...»

M4: «...Πιστεύω ότι υπήρχε πολύ διάθεση για δουλειά αλλά το ότι δεν χρησιμοποιήθηκε, αυτό μπορεί να ήταν επειδή τα παιδιά δεν είχαν πληροφορηθεί για το τελικό αποτέλεσμα, και δεν ήξεραν που θα πάει η δουλειά τους αν θα πάει τσάμπα ο κόπος τους και δεν είχαν καταλάβει ότι αυτό που κάνουν είναι πολύ σημαντικό και πρέπει να βοηθήσουν...»

M5: «...Με Το wiki όλοι ασχοληθήκαμε. Απλά Δεν ενδιαφέρονται όλα τα παιδιά και λόγω ηλικίας που δεν συγκινούνται εύκολα και δεν θέλουν να αφοσιωθούν σε κάτι για πολύ...»

M8: «...Η γλώσσα ίσως να ήταν ένα πρόβλημα, γιατί για μένα για παράδειγμα που δεν ήξερα αγγλικά τόσο τέλεια, ήταν ένα πρόβλημα. Θα ήταν πιο εύκολο αν ήταν στα ελληνικά...»

M8: «...Σαν ομάδες δεν θα' θελα να αλλάζα κάτι αλλά σαν προσωπικότητες θα ήθελα πιο πολύ μια καλή επικοινωνία, γενικά και με τους ξένους να γνωριστούμε καλύτερα, να μιλήσουμε περισσότερο δεν ξέρω τι έφταιγε ίσως η γλώσσα...»

M6 «...Δυσκολίες στην αρχή όταν είχαμε πάει στην Ισπανία, στην οικογένεια, που δεν ήξερα ισπανικά, αλλά και μέσα στο Πρότζεκτ, μέσα στην ομάδα, με κάποια παιδιά, με την συνεργασία αλλά στο τέλος βοηθήσαμε και οι δυο και τα αντιμετωπίσαμε...»

M10: «...Ήταν η αμηχανία, εντάξει, να γνωρίσεις ένα καινούριο άτομο, πως θα σου συμπεριφερθεί, τι είδους άνθρωπος είναι. Υπήρχαν και οι πρακτικές δυσκολίες όπως μερικές φορές οι αναθέσεις μας ήταν λίγο περίεργες και χρειάζονταν πολύ δουλειά αλλά τα καταφέραμε...»

M10: «... λόγω του ότι είναι κάτι καινούριο και οι άνθρωποι δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτό. Εγώ πριν από αυτό δεν χρησιμοποιούσα κανένα on line εργαλείο για να ανεβάζω εργασίες κ.λπ., εντάξει, δεν είχε τόσο απήχηση γιατί ήταν κάτι καινούριο ελαφρά δύσχρηστο αλλά πρακτικό...»

Άλλες δυσκολίες ήταν η οργάνωση της συνεργασίας μεταξύ των μελών του wiki καθώς και η έλλειψη συμμετοχής από τα άλλα σχολεία. Σε περιβάλλοντα που σχεδιάστηκαν κατεξοχήν για να υπάρχει αλληλεπίδραση, διάδραση και συνεπώς συνεργατική συγγραφή, η συμμετοχή είναι σημαντικός παράγοντας για τη διατήρηση του ενδιαφέροντος για αυτά

M8: «...Υπήρχαν, λογικό είναι, κάποιες εξαιρέσεις και εντάσεις. Ιδίως όταν έπρεπε να συμφωνήσουμε σε κάποια πράγματα γενικά όμως τις περισσότερες φορές ήταν αρμονική συνεργασία ...»

M3: «...Είχα κάποια προβλήματα στη διαχείρισή του, αν ανέβαζα κάτι που άλλος δεν ήθελε και ενώ ήταν δικός μου ο συντονισμός του wiki, έμπαιναν άλλοι το άλλαζαν και αυτό δεν ήταν παραγωγικό...»

M5: «...νομίζω συνεργαστήκαμε σωστά μόνο είχαμε κάποιες διαφωνίες σε κάποιες αποφάσεις, σημαντικές αποφάσεις που έπρεπε να πάρουμε, αλλά συνεργαστήκαμε...»

M3: «...Υπήρχαν πολλές δυσκολίες στο πρόγραμμα, μεταξύ άλλων και η συνεργασία στο πως θα γίνει η δουλειά...»

M3: «...Εμείς κάναμε ένα σημαντικό βήμα, αλλά οι ξένοι νομίζω δεν έκαναν κάτι και το παραμελήσαμε γιατί να εργάζεται μόνο ένας έλληνας με έναν έλληνα από το ίδιο σχολείο, σε ένα πρόγραμμα που είναι κοινό για 3 σχολεία είναι ανώφελο...»

M10: «...νομίζω συνεργαστήκαμε σωστά μόνο είχαμε κάποιες διαφωνίες σε κάποιες αποφάσεις, σημαντικές αποφάσεις που έπρεπε να πάρουμε, αλλά συνεργαστήκαμε...»

Ένας από τους βασικούς στόχους των Προγραμμάτων Comenius είναι να προκαλέσουν και να αναπτύξουν την κριτική ικανότητα των μαθητών. Μετά την αποτίμηση του όλου Έργου και της Δράσης, οι μαθητές εντόπισαν τις αδυναμίες και πρότειναν οι ίδιοι βελτιώσεις.

Προτάσεις

Οι μαθητές προτείνουν καλύτερη συνεργασία μέσω του wiki, μεγαλύτερη συμμετοχή από όλους τους εταίρους

M1: «...Να συντονίζαμε τους ισπανούς και τους σουηδούς. Η συνεργασία με τους άλλους ...»

M8: «...πιστεύω θα μπορούσε να γίνει πιο έντονη αυτή η συνεργασία και με τα παιδιά τα δικά μας και με τα ξένα (από τις άλλες χώρες)...»

M6: «...Να μπαίναμε πιο συχνά στο wiki και να το δουλεύαμε περισσότερο. Θα έδινα περισσότερο χρόνο στην ασχολία της πλατφόρμας, όπως την δουλεύουμε τώρα...»

M5: «...θα άλλαζα πολλά και θα προσπαθούσαμε να πείσουμε τις άλλες χώρες ιδίως την Σουηδία να είναι πιο πολύ μέσα στο πρόγραμμα. Θα ήθελα να συμμετέχουν πιο πολύ...».

4.4.3. Ο ρόλος των ΤΠΕ

Βελτίωση δεξιοτήτων

Υπήρξε βελτίωση στις δεξιότητες των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ, τόσο σε όσους ενεργά χρησιμοποίησαν το Wiki και τα άλλα Web 2.0 περιβάλλοντα ως εργαλεία υλοποίησης και ανάδειξης του Έργου, όσο και στους εκπαιδευτικούς που παρακολουθούσαν από απόσταση την εξέλιξη του Έργου

E5 «..Ναι είχε, βέβαια, απίστευτη βελτίωση, ειδικά σε ένα κομμάτι που δεν το είχα δουλέψει που ήταν το βίντεο, δεν το είχα δουλέψει τόσο πολύ, αλλά που υπήρχε πολύ δουλειά να γίνει. Πήγε μια χαρά , νομίζω εκεί ..»

E1 «..εντάξει έμαθα πράγματα τα οποία δεν τα ήξερα. Κυρίως οι γνώσεις ήταν πάνω σε θέματα που αφορούσαν την ειδικότητά μου, τώρα γνώρισα τα καινούρια εργαλεία, γνώρισα το wiki, την πλατφόρμα του eTwining, πράγματα τα οποία ενώ ήξερα ότι υπάρχουν δεν τα είχα χρησιμοποιήσει ποτέ...»

E2 «..Εκ των πραγμάτων, ακόμα κι αν δεν είσαι ο ίδιος που υλοποιεί ή, αν θέλεις, αυτός που συγκεκριμενοποιεί το e-υλικό , αλλά μπορείς να χρησιμοποιήσεις τη βοήθεια ενός άλλου συναδέλφου και μόνο η συνάφεια που έχεις με τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα και μόνο η αναφορά που έχεις με τα e-περιβάλλοντα και μόνο το γεγονός πως βλέπεις να διαμορφώνονται τα e-περιβάλλοντα, σίγουρα αναπτύσσει την αναφορά σου και την σχέση σου με τα περιβάλλοντα αυτά..»

E4 «.. *estar más en contacto con las tecnologías hace que vayas mejorando tus habilidades y tus capacidades...*»

«... το να είσαι σε επαφή με τις τεχνολογίες σε κάνει να βελτιώνεις τις δεξιότητες και τις ικανότητές σου»

Για άλλον εκπαιδευτικό, το Έργο και η άμεση σύνδεσή του με τις ΤΠΕ ήταν το κίνητρο για να ξεκινήσει την ενασχόλησή του και μάλιστα να πιστοποιηθεί στο Α΄

επίπεδο δεξιοτήτων στις ΤΠΕ για τους εκπαιδευτικούς , που σε άλλη περίπτωση δεν θα είχε παρακινηθεί να το κάνει:

E3 «...And Ok and I say the Project when the coordinator asked me two years ago the first thing came to my how to learn how to use a computer, the Internet, and all the New technologies. Yes, it was one of the things that helped me to study computer science...και θα πω το Έργο, όταν ο συντονιστής που ζήτησε 2 χρόνια πριν να συμμετέχω το πρώτο πράγμα που σκέφτηκα ήταν ότι έπρεπε να μάθω να χρησιμοποιώ το κομπιούτερ, το Διαδίκτυο και όλες τις ΤΠΕ. Ναι, ήταν κάτι που με βοήθησε να ασχοληθώ με την Πληροφορική...»

Η χρήση των ΤΠΕ είναι για όλους τους εκπαιδευτικούς δεδομένη όχι μόνο στην εκπαίδευση αλλά και στην κοινωνία. Από μόνη της η ύπαρξη των ΤΠΕ δεν μπορεί να δώσει λύσεις στα προβλήματα της εκπαίδευσης. Υπάρχει η ανάγκη για σωστό σχεδιασμό των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με την χρήση ΤΠΕ. Την αναμόρφωση του ευρύτερου παιδαγωγικού πλαισίου και την ουσιαστική ενίσχυση της διαδικασίας που θα επιτευχθεί όχι με τον εντυπωσιασμό με τα τεχνολογικά περιβάλλοντα αλλά με το σχεδιασμό βασισμένο σε στόχους, παιδαγωγικούς και διδακτικούς, με τη χρήση αυτών

E1 «..Τις χρησιμοποιώ πολύ στο μάθημά μου, όσο μπορώ πιο πολύ. Πιστεύω ότι είναι ένα εργαλείο το οποίο μπορεί να προσφέρει πάρα πολλά. Είμαι υπέρ της μεγαλύτερης χρήσης των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση...»

E4 «...Bueno, tú ya sabes que yo soy una defensora de las TIC dentro de la enseñanza y estoy convencida que sí, la sociedad ha cambiado, la escuela tiene que cambiar también y adaptarse en los nuevos tiempos , y evidentemente las TIC no son la panacea , que nos van resolver todos los problemas educativos , pero sí que sin dudas son un elemento muy importante y que no podemos dejarlo de lado , no podemos olvidar porque forman parte, no es que son el futuro, sino que son el presente, son nuestro presente ya, están, estamos rodeados por ellas, no podemos prescindir de ellas

...Γνωρίζεις ότι είμαι υπέρ της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και είμαι πεπεισμένη ότι η κοινωνία έχει αλλάξει, το σχολείο πρέπει να αλλάξει επίσης και να προσαρμοστεί στους νέους καιρούς. Προφανώς και οι ΤΠΕ δεν είναι πανάκεια, που θα μας λύσει όλα τα εκπαιδευτικά προβλήματα, αλλά

σίγουρα είναι ένα στοιχείο πολύ σημαντικό και δεν μπορούμε να το αφήσουμε στο περιθώριο, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι ΤΠΕ δεν είναι το μέλλον είναι το παρόν, είναι το δικό μας παρόν, περιτριγυρίζομαστε και δεν μπορούμε να παραιτηθούμε από αυτές...»

E2 «...Θεωρώ επίσης ότι τα εργαλεία όντως μπορούν να βοηθήσουν την προαγωγή του εκπαιδευτικού έργου, όμως προϋποθέτουν από την ίδια τους την φύση μια έξτρα εργασία και έναν επιπλέον σχεδιασμό τέτοιον ώστε να μπορέσει πραγματικά η δουλειά σου να αναδειχτεί μέσα από τις ΤΠΕ...»

E5 «... είμαστε αναγκασμένοι να ακολουθήσουμε, τον καιρό γιατί είμαστε αναλφάβητοι απέναντι στα παιδιά αν δεν χρησιμοποιούμε τις τεχνολογίες, ωστόσο πρέπει λιγάκι να τις εξανθρωπίσουμε αντί να γίνουμε εμείς, να κομπιουτεροποιηθούμε εμείς ως άνθρωποι. Να κάνουμε πολύ πιο ζωντανή και άμεση αυτή την χρήση να μην είναι δηλαδή απλά μια περιήγηση μέσα στο διαδίκτυο απρόσωπη σαν να περιδιαβαίνουμε ας πούμε τις βιτρίνες καταστήματος αλλά να είναι πολύ πιο συγκεκριμένοι οι στόχοι όταν χρησιμοποιούμε τις ΤΠΕ, όχι μόνο εντυπωσιασμός»

Υπάρχει και η ανασφάλεια σε σχέση με τις τεχνικές δυσκολίες, όπου μια αποκλειστική εξάρτηση από τις ΤΠΕ θα επιφέρει προβλήματα και ανωμαλίες για τις οποίες οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται επιμόρφωση και καθοδήγηση.

E6 «...εάν στηριχτούμε σε αυτό που λένε ότι όσο περισσότερα ερεθίσματα δίνεις τόσο καλύτερα αποτελέσματα μάθησης έχεις. Σίγουρα οι ΤΠΕ σου βάζουν στο μέγιστο, έτσι, γιατί μπορείς να έχεις εικόνα, ήχο, δράσεις... Εντάξει όλα αυτά συνηγορούν θετικά, πιστεύω ότι ναι συμβάλλουν αρκετά. Αυτό που θέλω να παρατηρήσω ότι εάν έχεις οργανώσει κάποια πράγματα και δεν σου δουλεύουν εκεί είναι το μεγάλο πρόβλημα που δεν ξέρεις τι να κάνεις..»

E1: «..Πολύ εύκολος ο χειρισμός τους, βέβαια ήθελαν κάποιον να σου κάνει μια εισαγωγή και να σου δείξει κάποια πραγματάκια, αλλά νομίζω μια εκπαίδευση 1-2 ωρών ήταν αρκετή...»

E6: «θα έλεγα ότι θέλω ενίσχυση».

Σε έναν άλλο εκπαιδευτικό πάλι η διάθεση και ο χρόνος που απαιτεί μια ενασχόληση με τις ΤΠΕ δεν είναι πάντα διαθέσιμα:

E2: «... έτσι λοιπόν καταλήγω στο ότι ξέρω κάποια πράγματα, αλλά θα ήθελα να ξέρω πολύ περισσότερα, όμως πάντα δεν έχω τον χρόνο και τη διάθεση να το κάνω..»

Εκπαιδευτικοί και Wiki

Το συνεργατικό περιβάλλον που επιλέχτηκε, το wiki θεωρήθηκε από την πλειονότητα των εκπαιδευτικών εύκολο και φιλικό στην χρήση του, που έδινε στους χρήστες του την δυνατότητα να το χρησιμοποιήσουν πέρα από περιορισμούς τόπου και χρόνου. Για τους εκπαιδευτικούς αλλά και για τους μαθητές η γλώσσα επικοινωνίας αποτέλεσε ένα αδύνατο σημείο αλλά και για καθηγητές άλλων ειδικοτήτων υπήρχε η ανασφάλεια να εντάξουν το wiki ως εργαλείο στη δική τους τάξη:

E1: «...Δεν χρησιμοποιήθηκε για μένα αρκετά γιατί δεν είχα αναπτύξει διαπροσωπικές σχέσεις με τους καθηγητές των άλλων σχολείων κυρίως λόγω του προβλήματος της γλώσσας με αποτέλεσμα απλώς παρακολουθούσα όσο μπορούσα την δουλειά των άλλων...»

E8: «*al no utilizarlo habitualmente como una herramienta más en el aula, no nos sentimos seguros a la hora de introducirlo en el aula.... En el caso de los alumnos, quizás lo más complicado ha sido el hecho de tener que leer e introducir los contenidos en inglés... Una vez que se sientan más cómodos con el idioma será más sencillo que participen en una wiki de estas características...*»

«Καθώς δεν το χρησιμοποιούσαμε ως εργαλείο δεν νοιώθαμε έτοιμοι να το εντάξουμε στην τάξη ...στην περίπτωση των μαθητών το πιο περίπλοκο γι αυτούς ήταν ότι έπρεπε να χρησιμοποιούν την αγγλική γλώσσα ... όταν εξοικειωθούν περισσότερο με την γλώσσα θα τους είναι πιο εύκολο να συμμετέχουν σε ένα wiki....».

Μαθητές και Wiki

Οι περισσότεροι μαθητές βρήκαν τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα που χρησιμοποίησαν στο Έργο (το wiki, την LMS πλατφόρμα Claroline, κλπ) ιδιαίτερα

εύχρηστα και ελκυστικά. Οι λόγοι που ανέφεραν είναι η ελευθερία που δίνουν τα περιβάλλοντα αυτά και αποδεσμεύονται από συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, όπως και λόγω της αίσθησης ενός ιδιωτικού χώρου, ενός δικού τους χώρου, από όπου τα αποτελέσματα είναι ορατά σε όλους

M8: «...Όχι δεν με δυσκόλεψαν καθόλου, μάλιστα ήταν ένας πιο εύκολος τρόπος έτσι ώστε μπορούσε ο καθένας να ανεβάσει τη δουλειά του από το σπίτι και όχι μόνο από το εργαστήριο...»

M7: «...Όχι. Πιστεύω πως ήταν κάτι πάρα πολύ θετικό γιατί βάζαμε όλοι τις εμπειρίες μας, γράφαμε λόγια φωτογραφίες και εμένα μου άρεσε που το βλέπαμε μόνο παιδιά του Comenius που είχαμε την ευκαιρία να μην το δει κάποιος και το παρεξηγήσει. Ήταν κάτι πολύ κλειστό και πολύ προσωπικό ανάμεσα σε μας στην Ισπανία και την Σουηδία...»

M2: «...Πιστεύω πως όχι επειδή ήταν ένας άλλος τρόπος επικοινωνίας με τις άλλες χώρες και ανέβαιναν οι εργασίες μας, δεν πήγαιναν χαμένες και τις έβλεπαν τις σχολίαζαν μια πολύ καλή επικοινωνία...»

Υπήρχε βέβαια και μαθητής που αρχικά ξεκίνησε με αρνητική στάση απέναντι στο wiki και μόνο στο τέλος όταν είδε την τελική αποτύπωση της πορείας του Έργου το αποδέχτηκε:

M10: «...Εντάξει όπως όλα τα πράγματα η πρώτη φορά πάντα δύσκολη. Εντάξει στην αρχή το μίσσησα μετά όμως αποδείχτηκε πρακτικό εργαλείο... Σε επόμενη φάση ίσως χρησιμοποιηθεί περισσότερο. Τότε σαφώς θα είμαι πιο εξοικειωμένος και θα έχω περισσότερο ενδιαφέρον γιατί θα ξέρω τι θα ακολουθήσει»

M10: «... βέβαια διότι για το Πρότζεκτ χρειάστηκε να χρησιμοποιήσω διάφορα προγράμματα το word, το excel κλπ. Στο wiki χρειάστηκε να συνδεθώ να χρησιμοποιήσω διάφορα site, κλπ και έτσι να εξοικειωθώ με το Ιντερνέτ ακόμα περισσότερο...»

M7: «...Φυσικά γιατί κάναμε Πρότζεκτ στο PowerPoint, μετά δημιουργήθηκε το Wiki και σιγά-σιγά είδαμε τα χαρακτηριστικά του, μάθαμε πως λειτουργεί πώς είναι η δομή του και μπορούσαμε να προσθέτουμε πράγματα και βελτιώθηκε όλο αυτό ...»

M4: «...χρησιμοποίησα ΤΠΕ γιατί ήταν ο πιο καλός τρόπος για να μας κρατήσει σε επαφή με τα παιδιά, το wiki ήταν απίστευτο πρόγραμμα στο οποίο είχαμε εκατοντάδες δυνατότητες... Έμαθα όμως και να προσέχω που δίνω το

λογαριασμό μου και τα στοιχεία μου και πιστεύω πως είναι από τα πιο θετικά πράγματα...»

M1: «...Ναι γιατί όλο το Πρότζεκτ το δουλέψαμε σε προγράμματα και με τις ΤΠΕ...»

Κεφάλαιο Πέντε : Συζήτηση και Συμπεράσματα

Η ενότητα αυτή εστιάζει στην ανάλυση, ερμηνεία και συγκριτική μελέτη των αποτελεσμάτων της έρευνας σε σχέση με αποτελέσματα άλλων ερευνών. Επισημαίνονται ομοιότητες ή/και διαφορές που ενισχύουν ή επιβεβαιώνουν τα συμπεράσματα και τίθενται οι περιορισμοί και οι οριοθετήσεις της έρευνας.

Γίνεται ανακεφαλαίωση των συμπερασμάτων ενώ ακολουθούν κάποιες προτάσεις για πρακτική εφαρμογή και μελλοντική αξιοποίηση ΤΠΕ και κυρίως εργαλείων του Ιστού που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα.

5.1. Συζήτηση

Η εργασία αυτή μελέτησε το Πρόγραμμα υλοποίησης ενός Έργου Σύμπραξης Comenius μέσα από ένα περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης. Ανέδειξε τις πρακτικές υλοποίησης του Προγράμματος, διερεύνησε τον αντίκτυπο του στο επαγγελματισμό και στο προφίλ των εκπαιδευτικών και εξέτασε την επίδρασή του στην ανάπτυξη των πολιτιστικών και ευρύτερων κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών και των εκπαιδευτικών. Διερεύνησε το περιβάλλον Wiki ως εργαλείο ΤΠΕ μέσα από το οποίο δημιουργήθηκε, αναπτύχθηκε και μεταδόθηκε το προϊόν της συνεργασίας των μαθητών και των εκπαιδευτικών των σχολείων που συνεργάστηκαν. Οι στόχοι, ειδικοί και επιχειρησιακοί που τέθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς και οι στόχοι της εφαρμογής της Δράσης ως εκπαιδευτικής δραστηριότητας για το μάθημα ΤΠΕ-Πληροφορική, αποτέλεσαν το θεωρητικό υπόβαθρο του Προγράμματος.

Η έρευνα αυτή χαρακτηρίζεται και ενδυναμώνεται από την ιδιαίτερη σημασία του πληροφοριακού υλικού που αντλήθηκε από τις συνεντεύξεις εκπαιδευτικών και μαθητών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ο περιορισμός στην έρευνα που προέκυψε από τη μικρή συμμετοχή των ατόμων, λόγω του ότι οι εκπαιδευτικοί και

οι μαθητές που συμμετείχαν στο Έργο Comenius και έλαβαν μέρος στις κινητικότητες δεν έλαβε εξ ολοκλήρου μέρος στο Πρόγραμμα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας θα παρουσιαστούν παρακάτω σε συγκριτική θεώρηση με όσα η βιβλιογραφική επισκόπηση μπορεί να εκθέσει και σύμφωνα με τους τρεις άξονες εξέτασης στους οποίους στόχευσαν τα ερευνητικά ερωτήματα:

Εκπαιδευτικοί

Το Έργο Comenius, έτσι όπως αυτό υλοποιήθηκε μέσα από το Πρόγραμμα ηλεκτρονικής μάθησης, αντιμετωπίστηκε θετικά ως μέσο ανάπτυξης διαφόρων μορφών δεξιοτήτων που αφορούσαν τις ΤΠΕ, τη γλωσσική, τη κοινωνική και προσωπική ανέλιξη όπως και τη βελτίωση της παιδαγωγικής πρακτικής των εκπαιδευτικών. Αντίστοιχη ανάπτυξη είχε εντοπιστεί και από άλλους ερευνητές: στον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών η μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Gesellschaft für Empirische Studien, 2006), στις δεξιότητες που αφορούν τις ΤΠΕ (Brazdeikis 2003) και στην προσωπική αυτοπεποίθηση (Δεμερτζή & Σκιά, 2002).

Όπως είχαν διαπιστώσει οι Trna & Trnova (2010) η σύγκριση μεταξύ προγραμμάτων σπουδών οδήγησε σε εποικοδομητική ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των εκπαιδευτικών του μαθήματος ΤΠΕ-Πληροφορική στα δύο σχολεία και αποτέλεσε το υπόβαθρο της υλοποίησης του Προγράμματος.

Όσον αφορά τις κινητικότητες προς και από τις χώρες των εταίρων, στην παρούσα έρευνα οι εκπαιδευτικοί τις εκτίμησαν ως μέσο ενίσχυσης της διαπολιτισμικής και διεθνικής επαφής μεταξύ εκπαιδευτικών, δίνοντας έμφαση στην κοινωνική περισσότερο ανάπτυξη. Αντίθετα στην έρευνα των Δημητρακάκη & Μανιάτη(2002), η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν σε προγράμματα κινητικότητας θεώρησαν ότι η σπουδαιότητα αυτών έγκειται στο γεγονός ότι μπορούν να καλλιεργήσουν στους εκπαιδευτικούς την αντίληψη ότι πρέπει διαρκώς να εξελίσσονται ως επαγγελματίες συμβάλλοντας έτσι στην διαμόρφωση μιας επαγγελματικής ετοιμότητας.

Όπως εντόπισε η έρευνα Study of the impact of Comenius school partnerships on participating schools, 2012 που έγινε εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανασταλτικά στις Συμπράξεις επιδρά η έλλειψη απαραίτητων δεξιοτήτων όπως η χρήση ΤΠΕ και η γνώση ξένων γλωσσών. Από την παρούσα

έρευνα αναδείχτηκε ότι η χρήση της αγγλικής γλώσσας για την υλοποίηση του Προγράμματος ήταν παράγοντας που δυσχέρανε την συμμετοχή τους σε αυτό.

Μαθητές

Η πλειονότητα των ερευνών της βιβλιογραφικής επισκόπησης είχε διαγνώσει ότι μια Σύμπραξη Comenius θα οδηγήσει τους μαθητές σε ενίσχυση πολλαπλών δεξιοτήτων τους, της αυτοεκτίμησης και ενεργοποίησης τους μέσα στη σχολική πραγματικότητα (Freeman & Gilleran, 2001; Gilleran, Mulkeen & Harper, 2001; Study of the impact of Comenius school partnerships on participating schools, 2012). Η παρούσα έρευνα ενισχύει με τα αποτελέσματά της τα παραπάνω καθότι διαπίστωσε την ανάπτυξη των κοινωνικών και γλωσσικών δεξιοτήτων τους, της αυτοπεποίθησής τους, όπως και της αύξησης του κινήτρου τους για συμμετοχή στη σχολική ζωή. Η διαπολιτιστική επαφή είχε πολύ μεγάλη επίδραση στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τις χώρες των εταίρων, ενώ μεγάλη επίδραση είχε και στη βελτίωση των σχέσεων τους με τους καθηγητές τους.

Σημαντικό αποτέλεσμα της έρευνας αποτελεί ο βαθμός συμμετοχής των μαθητών από τα σχολεία της Σύμπραξης κατά τις διάφορες φάσεις του Προγράμματος, γεγονός που μπορεί να συσχετιστεί και να επιβεβαιώσει τα αποτελέσματα άλλων ερευνών (Impact of the Comenius School Partnerships on the participant schools, 2007) που δήλωναν τον περιορισμό της θετικής επίδρασης των Έργων Comenius, σε άτομα και μονάδες, και την ελάττωση του ενδιαφέροντος από το σύνολο των εμπλεκόμενων, μετά την ολοκλήρωσή τους. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να διερευνηθεί περαιτέρω η αποτελεσματικότητα μιας πιο χαλαρής ή αντίθετα μιας αυστηρής στάσης απέναντι στα παραδοτέα προϊόντα. Σημείο επίσης που χρήζει μελλοντικής συζήτησης είναι το πώς ένα αντίστοιχο έργο θα αποκτήσει βιωσιμότητα και θα συνεχίσει ο θετικός αντίκτυπος και μετά το πέρας του, και αν το ηλεκτρονικό περιβάλλον που χρησιμοποιήθηκε για την υλοποίηση του μπορεί να παίξει ένα ρόλο σ' αυτό.

Πιθανώς μια μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να αφορά σε μαθητές που κατά την περίοδο φοίτησής τους στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση είχαν συμμετάσχει σε έργα Comenius, αν και κατά πόσο, κατά την φοίτησή τους σε Ανώτατα Ιδρύματα συμμετείχαν και σε προγράμματα Erasmus.

Ο ρόλος των ΤΠΕ

Τα αποτελέσματα που αφορούν τον άξονα των ΤΠΕ και των εργαλείων του Ιστού που χρησιμοποιήθηκαν ενίσχυσαν τις διαπιστώσεις προηγούμενων ερευνών (Zorko, 2009; Huang, 2010;) αναφορικά με την εφαρμογή των wikis στη διδακτική πρακτική. Το Wiki έδειξε να μυεί τους μαθητές σε διαδικασίες συνεργασίας μεταξύ τους, να αποτελεί περιβάλλον κατάλληλο για παρουσίαση της εργασίας τους, με την ανάγκη όμως να υποστηρίζονται και να κατευθύνονται από τους καθηγητές, όπως ακριβώς σε άλλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες άμεσα εξαρτημένες με την διδακτική και ενδεχομένως την αξιολόγηση ενός μαθήματος. Επίσης η έρευνα ανάδειξε την τάση των μαθητών να επικοινωνούν μεταξύ τους με άλλους ηλεκτρονικούς τρόπους, παρά μέσω του Wiki, όπως είχε διαπιστωθεί και από τους παραπάνω ερευνητές.

Συνοψίζοντας, ως γενικότερο αποτέλεσμα από την παρούσα έρευνα προέκυψε ότι μια Δράση που ενσωματώνεται μέσα στο Πρόγραμμα Σπουδών μπορεί να επιφέρει θετική επίδραση σε όλες τις συνιστώσες που εμπλέκονται σε αυτήν, ενισχύοντας το πόρισμα της Διαμαντοπούλου (2010) που στην έρευνά της επιβεβαίωσε ότι οι σχολικές συμπράξεις φέρουν καινοτομίες που αν ενσωματωθούν στην επίσημη εκπαιδευτική πολιτική μπορούν να επιφέρουν σημαντικές θετικές αλλαγές στη φιλοσοφία των εκπαιδευτικών, στο μαθησιακό ήθος των μαθητών, τις προσδοκίες των γονέων και στο σύνολο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

5.2. Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τις αρχικές ερευνητικές υποθέσεις και λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας το Πρόγραμμα Ηλεκτρονικής Μάθησης που υλοποίησε την Σύμπραξη Comenius, είχε θετική επίδραση στην προαγωγή της χρήσης των ΤΠΕ στους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς και μαθητές. Βελτίωσε την ποιότητα και ενίσχυσε την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης και διέδωσε την διαπολιτισμική και διεθνική της υπόσταση στα εμπλεκόμενα σχολεία. Το Πρόγραμμα αποτέλεσε μια καινοτόμο δράση βασισμένη στις ΤΠΕ, μέσα από την οποία υλοποιήθηκε μια αποτελεσματική παιδαγωγική πρακτική ενσωματωμένη στο Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος ΤΠΕ-Πληροφορική σε δύο χώρες.

Συνοψίζοντας ο αντίκτυπος του Προγράμματος καταγράφηκε στις παρακάτω διαστάσεις της εκπαιδευτικής πραγματικότητας :

Το Σχολείο

Μέσα από την Σύμπραξη βελτιώθηκαν οι σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, μεταξύ μαθητών και μαθητών αλλά και μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα μέσα από τη συνεργασία για την ολοκλήρωση των παραδοτέων αλλά και των κινητικότητων των ατόμων στις χώρες της Σύμπραξης.

Η επαφή και αλληλεπίδραση με διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα, άτομα, και πρακτικές οδήγησε σε μια αυτό-αξιολόγηση η οποία ενίσχυσε τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους.

Διαπιστώθηκε η ανάγκη για ένταξη παρόμοιων Έργων στο Πρόγραμμα Σπουδών, ώστε να μην αντιμετωπίζονται ως μια πλεονάζουσα διαδικασία αλλά να ενσωματώνονται ως εκπαιδευτικές διαδικασίες σε αυτό.

Το Σχολείο αύξησε το γόητρό του με αυτή την δυνατότητα που έδωσε σε μαθητές και καθηγητές και διαμόρφωσε μια ταυτότητα με έντονη την ευρωπαϊκή διάσταση σε αυτή.

Κοινωνία: εκπαιδευτική, τοπική και ευρωπαϊκή

Το Έργο Comenius άνοιξε την εκπαιδευτική κοινότητα προς την κοινωνία, τόσο την τοπική στην οποία ανήκει όσο και την ευρωπαϊκή την οποία γνώρισε μέσα από την Σύμπραξη. Τα περιβάλλοντα Ηλεκτρονικής μάθησης που χρησιμοποιήθηκαν

αποτελέσαν το μέσο για την διάδοση και τη διάχυση αυτής της σύμπραξης στις επιμέρους κοινωνίες.

Σχετικά με τις ΤΠΕ

Το Πρόγραμμα ήταν το έναυσμα να δοκιμαστούν περιβάλλοντα ηλεκτρονικής διαχείρισης πληροφορίας και μάλιστα όχι μόνο ανάμεσα σε μαθητές της ίδιας τάξης, όπως γίνεται συνήθως ή του ίδιου σχολείου, αλλά ανάμεσα σε δύο ιδρύματα διαφορετικών χωρών, θέτοντας τις αρχές μιας διεθνικής εκπαίδευσης.

Με τη διαμεσολαβητική δυνατότητα που έδωσαν τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα δημιουργήθηκε μια ευρωπαϊκή εικονική κοινότητα στην οποία οι συμμετέχοντες χωρίς να υπάρχει πρόσωπο με πρόσωπο προηγούμενη επαφή ένοιωσαν την εμπιστοσύνη να δείξουν τις ιδέες και τις δημιουργίες τους και να φτάσουν από την σκέψη στην υλοποίηση μικρών ή μεγάλων έργων (Ryhammar & Brolin, 1999).

Δόθηκε έμφαση στην επικοινωνία και στη συνεργασία μεταξύ ομάδων και ατόμων χρησιμοποιώντας τόσο φυσικές γλώσσες-αγγλικά και ισπανικά-όσο και άλλους κώδικες επικοινωνίας -βίντεο, εικόνες, ήχος-μέσα από το ηλεκτρονικό περιβάλλον μάθησης.

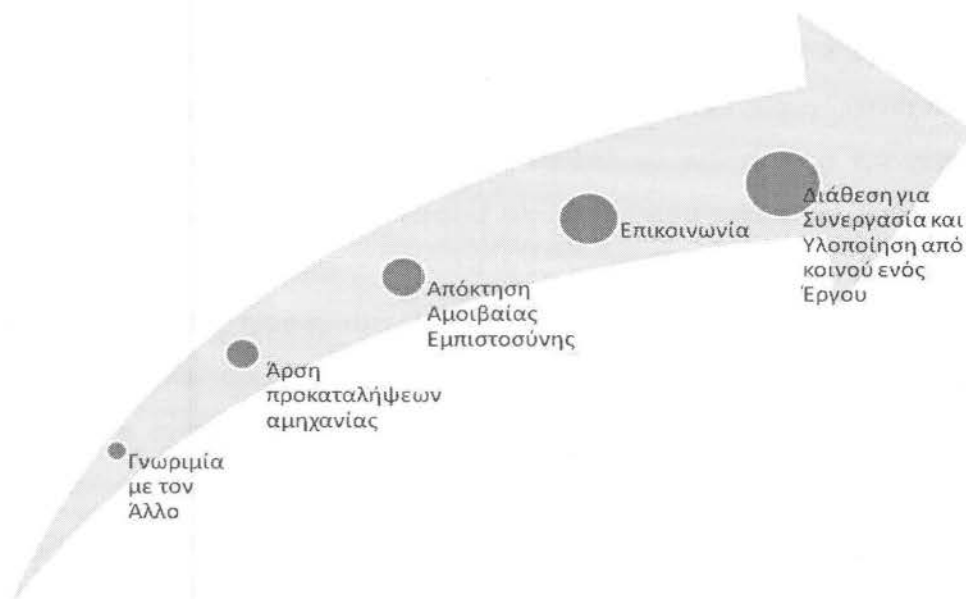
Τα οφέλη από τη χρήση κάθε μορφής ΤΠΕ αλλά και οι δυσκολίες που προέκυψαν αποτέλεσαν πολύτιμη εμπειρία που θα εφαρμοστεί σε μελλοντικές δράσεις, ανάλογης ή διαφορετικής, συνεργασίας.

Τελικό αποτέλεσμα η βελτίωση των δεξιοτήτων στις ΤΠΕ, τόσο για μαθητές όσο και για καθηγητές.

Πολιτισμική, διεθνή

Σύμφωνα με τους ειδικούς και τους επιχειρησιακούς στόχους που έθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η εκπαίδευση πρέπει να μπορεί να προετοιμάσει πολίτες που θα μπορούν να ζήσουν και να εργαστούν μαζί με άλλους σε μια κοινωνία λιγότερο ομοιόμορφη από ότι στο παρελθόν. Είναι ένας στόχος που δεν αφορά μόνο τους μαθητές αλλά και τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι πλέον καλούνται να εκτελέσουν σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, περίπλοκος και διαφορετικούς από την προηγούμενη εμπειρία τους ρόλους.

Η δυνατότητα κινητικότητας και ανταλλαγών του Έργου πρόσφερε στους εκπαιδευτικούς μια διαφορετική προοπτική σχετικά με τη διαδικασία μάθησης. Έδωσε τη δυνατότητα να μοιραστούν διαφορετικές πρακτικές με τους ξένους συναδέλφους τους και να μάθουν αμοιβαία, ενώ για τους μαθητές ήταν μια πρακτική εφαρμογή της μάθησης ξένων γλωσσών και κοινωνικοποίησης δίνοντας τους την πραγματική αντίληψη για τον κόσμο, προετοιμάζοντας τους ενδεχομένως και για μελλοντικές ακαδημαϊκές ή εργασιακές κινητικότητες.

Σχήμα 5.1 Διαπολιτισμική Επαφή

Προτάσεις

Από τα συμπεράσματα προκύπτει ότι το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα ΤΠΕ-Πληροφορική, σχεδιασμένο σύμφωνα με τους στόχους του Πληροφοριακού Γραμματισμού, μπορεί να λειτουργήσει ως ένα πλαίσιο υλοποίησης τέτοιων διεθνικών συνεργασιών, προσφέροντας σε εκπαιδευτικούς και μαθητές την ευκαιρία για μια εμπειρία διεθνικής εκπαίδευσης και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Σύμφωνα με τον Mortimore (1991) ένας από τους παράγοντες του αποτελεσματικού σχολείου είναι μαθητές, εκπαιδευτικοί, και γονείς να μοιράζονται κοινά οράματα, στόχους και αξίες, όταν συνεργάζονται και όταν μετέχουν στη λήψη αποφάσεων. Το Έργο κατάφερε να ενισχύσει τα παραπάνω και να αφήσει ένα δυνατό αντίκτυπο τόσο στην κοινωνία όσο και σε όλη την σχολική κοινότητα.

Ανασκοπώντας και στην αξία της Δράσης που εδραίωσε την παρουσία των ΤΠΕ σε όλη την παραπάνω στοχοθεσία πρέπει να τονιστεί ότι καθώς το Internet είναι πλέον ένα αγαθό με την πρόσβαση σε αυτό να είναι σχεδόν δεδομένη για τους περισσότερους, πρέπει να εξασφαλιστεί ότι αυτή η χωρίς περιορισμούς πρόσβαση σε απεριόριστη πληροφορία δεν αποτελεί το σκοπό – που σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να υποσκελίζει το παιδαγωγικό όφελος. Εάν στοχεύουμε σε μια ποιοτικότερη εκπαίδευση, τότε πρέπει να δώσουμε έμφαση στο περιεχόμενο και στη διαδικασία. Η πρόκληση είναι λοιπόν πως θα μπορέσουμε να μετατρέψουμε την ηλεκτρονική πληροφορία σε γνώση. Μια πρόκληση που δεν αφορά σε τεχνολογικά προβλήματα αλλά σε κοινωνικά προβλήματα, τα οποία απαιτούν λύσεις που μόνο η Εκπαίδευση δίνει. Λύση που βρίσκεται στην ενσωμάτωση νοηματοδοτούμενων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων, με συνεργασίες μέσα σε περιβάλλοντα που ενισχύουν καινοτομίες, ιδιοκτησία, έλεγχο και σχέσεις και για μαθητές και για καθηγητές (Craft, 2005).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο δρόμος για την Διεθνική διάσταση της σχολικής εκπαίδευσης δεν είναι εύκολος. Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα των σχολικών συμπράξεων Comenius, ενσωματωμένα στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, που επιφέρουν καθώς εμπλέκουν και δεσμεύουν όχι μόνο όσους από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές συμμετέχουν στις κινητικότητες, αλλά τις διεθνείς, τις κοινωνικές και τις προσωπικές ικανότητες εκπαιδευτικών και μαθητών όλης της σχολικής μονάδας. Συνοψίζοντας ποτέ άλλοτε, όπως τονίζεται και σε διεθνείς συναντήσεις για την Εκπαίδευση (Διεθνή Συνάντηση για την Εκπαίδευση, 2012) δεν ήταν τόσο ευοίωνες οι συνθήκες για την εκπαίδευση. Ποτέ άλλοτε ο εκπαιδευτικός δεν είχε τόσες πηγές όσες τώρα, τόση καινοτομία μέσα στην τάξη. Είναι η καλύτερη στιγμή για τους εκπαιδευτικούς να αλλάξουν την εκπαίδευση, να εκμεταλλευτούν τα δεδομένα που έχουν και να αναθεωρήσουν το πώς, το τι, το πού και το πότε θα εκπαιδεύσουν

τους μαθητές του 21^{ου} αιώνα. Έτσι, οι σημερινοί μαθητές καθίστανται ικανοί στο μέλλον να λειτουργήσουν ως ενεργοί πολίτες και εργαζόμενοι μέσα σε μια ευρωπαϊκή κοινωνία, η οποία βασίζεται στην συνδεσιμότητα, στην συνεργασία ατόμων με άτομα, ιδρυμάτων με ιδρύματα, συνεργασία που θα έχει συνέχεια μέσα στο χρόνο.

Αναφορές

- Adam, S. (2001). *Transnational Education Project Report and Recommendations*. Confederation of European Union Rectors' Conferences
- Association for Empirical Studies (2007). Impact of the Comenius School Partnerships on the participant schools. Final Report. Study on behalf of the European Commission, DG Education and Culture, , Kassel, Germany,
http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/comeniusreport_en.pdf)
- Australian Government. AustralianEducation. European Student Handbook on Transnational Education,<https://aei.gov.au/About-AEI/Offshore-Support/Pages/TransnationalEducation.aspx>,
- Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity*. Theory, research, critique (rev. ed). Lanham,MD: Rowman & Littlefield Publishers
- Bernstein, B. (2001). *From pedagogies to knowledges*. In A. Morais, I. Neves, B. Davies & H. Daniels (eds.), *Towards a Sociology of Pedagogy: The Contribution of Basil Bernstein to Research* (pp. 363-368),New York: Peter Lang.
- Bessenyei, I. (2007). Learning and Teaching in the Information Society. eLearning 2.0 and Connectivism. Στο http://www.ittk.hu/netis/doc/ISCB_eng/12_Bessenyei_final.pdf
- Brook, C. & Oliver, R. (2003), Online Learning Communities: Investigating a Design Framework, *Australian Journal of Educational Technology*, 19(2), 139-160
- Brazdeikis, V. (2003). *Educators' ICT Competence and Possibilities of Comenius Projects*. Στο http://ktl.iyu.fi/arkisto/verkkojulkaisuja/TP_22.pdf, 30/12/2012
- Comenius. Europe in the classroom. 2012. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/comenius_en.htm
- Comenius Project, <http://cms.ua.pt/eustd-web/?q=node/8>
- Commission of the European Communities (1995). *White Paper on Education and Training. Teaching and Learning. Towards the Learning Society*. COM(95) 590 final. Brussels, 29.11.1995
- Commission of the European Communities (2000). *Designing tomorrow's education promoting innovation with New Technologies*. COM (2000) 23 final. Brussels, 27-1-2000
- Commission of the European Communities (2001). *The eLearning Action Plan. Designing tomorrow's education*. COM (2001) 172 final, Brussels, 28-3-2001

- Cornu, B. (2004). Networking and collecting intelligence for teachers and learners. In A. Brown & N. Davis (eds.) *Digital technology, communities and education* (pp. 40–45). London: Routledge Falmer
- Claroline (2011). <http://www.lg.mysch.gr/claroline/claroline1105>
- Craft, A. (2005). *Creativity in schools: Tensions and dilemmas*. New York: Routledge
- Crook, C. (1994). *Computers and the Collaborative Experience of learning*. London. Routledge
- Delors, J., (1996). *Learning: The treasure within Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty first Century*, UNESCO
- De Wit, H. (2002). *Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe: a historical, comparative, ad conceptual analysis*. Στο <http://books.google.gr/books?id=6k4zL03DQewC&printsec=frontcover&hl=el#v=onepage&q&f=false>
- Dillenbourg, P.(1999). What do you mean by collaborative learning? In P. Dillenbourg (Ed) *Collaborative-learning: Cognitive and Computational Approaches*. (pp.1-19). Oxford: Elsevier. (20/11/2012)
- Dillenbourg, P. & Baker, M (1996). Negotiation spaces in Human-Computer Collaborative Learning. Proceedings of the *International Conference on Cooperative Systems (COOP'6)*, Juan-Les-Pins (France), June 12-14 1996
- Dion, D.-P. (2005). The Lisbon process: a European Odyssey. *European Journal of Education*, 40(3), 295- 313
- Drew D., et al. (2008). *Trans-national Education and Higher Education Institutions: Exploring Patterns of HE Institutional Activity*. DIUS Research Report
- Dunn, K. (2000) «*Interviewing*», στο Hay, I. (Επίμ.) *Qualitative Research Methods in Human Geography*. South Melbourne: Oxford University Press
- Ebner, M., Kickmeier-Rust, M., & Holzinger, A. (2008). *Utilizing Wiki-Systems in higher education classes: a chance for universal access?* *Universal Access in the Information Society* November 2008, Volume 7, Issue 4, pp 199-207
- Education and Training, Adult Education and Youth Exchanges, June 2012. <http://ec.europa.eu/education/documents/more-information/greece-mobility.pdf>,
- Encuentro Internacional de Educación 2012-2013, <http://encuentro.educared.org/>
- Erasmus Facts, Figures & Trends.2012. http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/higher/erasmus1011_en.pdf
- Ertl, H. (2006). European Union policies in education and training. *Comparative Education*, 42(1), 5-27

Europa (2012).

http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11082_el.htm

European Commission. (2012). *Comenius in figures-EU support to schools*. (http://ec.europa.eu/education/comenius/doc/figures_en.pdf,

European Commission. (2011). *Education & Training*. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc88_en.htm

European Shared Treasure, <http://www.europeansharedtreasure.eu/>

European Student Handbook on Transnational Education. 2003. <http://www.aic.lv/bologna/Bologna/contrib/ESIB/TNEhandbook.pdf>

Faure, E. (1972) *Learning to Be: The world of Education Today and Tomorrow*, Paris, UNESCO

Ferguson, R. (2011). Meaningful learning and creativity in virtual worlds. *Thinking Skills and Creativity*. Στο <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1871187111000411> (01/01/2013)

Freeman, E. & Gilleran A. (2001). *Breaking the Moulds*, Centre for Research in IT in Education, Trinity College Dublin, Ireland, στο <http://www.cs.tcd.ie/publications/tech-reports/reports.02/TCD-CS-2002-04.pdf> (10/10/2012)

Garrison, D.R, Anderson T (2003). *E-learning in the 21st Century*. Oxon. Routledge Falmer

Garrison, R., Anderson, T., & Archer, W. (2000). Critical thinking in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2-3), 87-105

Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2001). *Critical thinking, cognitive presence and computer conferencing in distance education*. *American Journal of Distance Education*, 5(1), 7-23

Gilleran, A. (2001). *Virtual Bridges – Links to the Future*. Unpublished Thesis for MSc IT in Education –Trinity College Dublin

Gilleran, Mulkeen and Harper (2001). *Dissolving Boundaries: Lessons from a cross border ICT project* –Conference Paper delivered at the Information Technology in Teacher Education Conference, Swansea July 2001

Goodson, I. & Hargreaves, A. (1996). *Teacher's Professional Lives*. London: Routledge

Hargreaves, D., "The new professionalism: The synthesis of professional and institutional development," *Teaching and Teacher Education* 10(4), 1994, 423–438

Hands-On Science, <http://www.hsci.info/>

- Herrington, J. & Kervin L. (2007). Authentic Learning Supported by Technology: Ten suggestions and cases of integration in classrooms. *Educational Media International* Vol. 44, No. 3, September 2007, pp. 219–236. Routledge
- Hilferty, F. (2008), *Teacher Professionalism Defined and Enacted: A Comparative Case Study of Two Subject Teaching Associations, Saarbrücken, Germany*: VDM Verlag
- Hoskins, B. & Crick, D. R. (2010). *Competences for Learning to Learn and Active Citizenship: different currencies or two sides of the same coin?* European Journal of Education, Vol. 45, No 1
- Hospesová, A., Tichá M. (2005). *Developing mathematics teacher's competence*, WORKING GROUP 12 From a study of teaching practices to issues in teacher education, από το http://www.erme.tu-dortmund.de/~erme/CERME4/CERME4_WG12.pdf#page=83, ανακτημένο την 01/10/2012
- Howe, J. (2006). The Rise of Crowdsourcing, ανακτημένο 30/10/2012, από το <http://www.wired.com/wired/archive/14.06/crowds.html>
- Huang, Wen-Hao D., Nakazawa, K. (2010). An empirical analysis on how learners interact in Wiki in a graduate level online course. *Interactive Learning Environments*, 18:3, 233-244
- Ilon, L. (1996). The changing role of the World Bank: Education policy as global welfare. *Policy and Politics*, 24, 413-424
- Impact of the Comenius School Partnerships on the participant schools. 2007, http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/comeniusreport_en.pdf
- International Photonics Training: a Case Study, <http://www.nebhe.org/wp-content/uploads/4-InternationalPhotonicsTraining.pdf>
- Jimoyiannis, A. (2010). Integrating Web 2.0 in education: Towards a framework for Pedagogy 2.0. In R. Hackney & C. Evans (eds.). *Web 2.0 Conference Abstracts* (p.5), 8-9 April 2010, Brunel University, London.
- Johansson, B., Karlsson, C., Backman, M., & Juusola, P. (2007). *The Lisbon Agenda from 2000 to 2010*. Electronic Working Paper Series. Paper No. 106. Στο <http://www.infra.kth.se/cesis/documents/WP106.pdf> (01/01/2013)
- Jones E. (2010). *Internationalization and the Student Voice: Higher Education Perspectives*. NY: Routledge
- Karasavvidis, I. (2010). *Wiki uses in higher education: exploring barriers to successful implementation*. *Interactive Learning Environments*, 18(3). Special Issue: Towards eLearning 2.0 University.
- Köhler H. (1993) *Bildung und Mathematik in der Gefährdeten Welt*. Buxheim, Polygon

- Köhler H. & Hannafor C. *Mathematics Teaching and Democratic Education*, European Journal of Teacher Education, Vol. 25, Iss. 1, 2002
- Kurki S., Pirhonen P. (2004). Comp@ct – Connecting Comenius Schools. Στο http://ktl.jyu.fi/arkisto/verkkojulkaisu/TP_22.pdf (28-12-2012)
- Lamb, B. (2004). *Wide open spaces: Wikis, ready or not*. EDUCAUSE Review, 39(5) (September/October), pp 36-48
- Lawn, M. & Grek, M.S. (2012). *Europalizing Education: governing a new policy space*. Symposium Books
- Leach, J. (2001). A hundred possibilities: *Creativity, community and ICT*. In A. Craft, B. Jeffrey, & M. Leibling (Eds.), *Creativity in education* (pp. 175–194). London: Continuum
- Logical Framework Approach: handbook for objectives-oriented planning, <http://www.norad.no/en/tools-and-publications/publications/publication?key=109408>
- Mason, J. (1996). *Qualitative Researchin.*, London: Sage Publications Ltd
- Mader, S. (Ed.) (2008). *Using wiki in education, the book*
- Mercer, N. (2000). *Words & Minds*. London: Routledge
- Molyneaux T. et al. (2009). A comparison of the use of Wikis and e-Portfolios to facilitate group project work. 20th Australasian Association for Engineering Education Conference. Στο <http://aaee.com.au/conferences/AAEE2009/PDF/AUTHOR/AE090131.PDF> (01/01/2013).
- Montes R., Gea M. (2011). *Virtual Mobility: the value of inter-cultural exchange*. Στο <http://elearningpapers.eu/en/article/Virtual-Mobility%3A-the-value-of-inter-cultural-exchange>
- Mortimore, P. (1991). *School Effectiveness Research: Which Way at the Crossroads? School Effectiveness and School Improvement*, 2, 3: 213-229
- National Foundation for Educational Research (1994). *Into the heart of Europe. The Education Dimension*. Slough: National Foundation for Educational Research
- Nichols, M. (2003). A theory for eLearning. *Educational Technology & Society*, 6(2), 1-10, (ISSN 1436-4522)
- Nikolaeva, S. (2011). *The Comenius 1 school project: reflections on its goals, activities and products*. Στο <http://www.eduscience.hu/1609SilviaNikolaeva.pdf>
- Neumann, D. L., & Hood, M. (2009). The effects of using a Wiki on student engagement and learning of report writing skills in a university statistics course. *Australasian Journal of Educational Technology*, 25(3), 382-398. Australasian Society for Computers in Learning

- in Tertiary Education. Στο <http://www.ascilite.org.au/ajet/ajet25/neumann.html> (01/01/2013)
- OECD (1971) Educational Policies for the 1970's, Paris
- OECD (1973). *Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning* OECD, Washington DC
- OECD (1996). *Making Lifelong Learning a Reality for All*, Paris
- OECD (1996b). *Education at a glance: OECD Indicators 1996 Edition*
- OECD (1996c). *Lifelong Learning for All*, Paris
- OECD (2000). *Motivating students for Lifelong learning*, Paris
- OECD (2001). *Education Policy Analysis: Education and Skills*. Paris: OECD
- OECD (2002). *Education at a Glance: OECD Indicators 2002 Edition*
- O'Reilly, T. (2005). *What Is Web 2.0, Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software*. Στο <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> , (07/07/2012)
- Quality Assurance in Transnational Higher Education,
<http://www.enqa.eu/files/ENQA%20workshop%20report%202011.pdf>
- Roussinos, D. & Jimoyiannis, A. (2011). Blended collaborative learning through a Wiki-based project: A case study on students' perceptions. *International Journal of Digital Literacy and Digital Competence*, 2(3), 15-30
- Rychen, D.S. (2004). *Key competencies for all: an overarching conceptual frame of reference*. In D.S. Rychen & A. Tiana (eds.), *Developing Key Competencies in Education: Some Lessons From International and National Experience* (pp. 5-34). Paris: UNESCO
- Ryhammar, L., & Brodin, C. (1999). *Creativity research: Historical considerations and main lines of development*. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 43(3), 259–273
- Siemens, G. *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*,
<http://www.elearnspace.org/Articles/connectivism.htm>
- Skidmore M. & Longbottom, J. *The future of Transnational Education*. Στο The Observatory on Borderless Higher Education, διαθέσιμο στο http://www.obhe.ac.uk/newsletters/borderless_report_november_2011/future_transnational_education , (01/11/2012)
- Sporea D., Sporea A, (2005). *The Romanian Experience in the Comenius Project "Hands-on Science" στο Science-Education: Best Practices of Research Training for Students under 21*. IOS Press
- Study of the impact of Comenius school partnerships on participating schools, 2012,
http://ec.europa.eu/education/comenius/doc/study/study_fr.pdf

- Study on Mobility Developments in School Education, Vocational,
http://ec.europa.eu/education/documents/more-information/mobility-executive-summary_en.pdf
- Study on Mobility Developments in School Education, Vocational Education and Training, Adult Education and Youth Exchanges for Greece, June 2012
<http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/29478789.pdf>
- Taylor, R. P. (2003). Reflections on the Computer in the School. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, Volume 3, Issue 2
- The Bologna Declaration: *The European Higher Education Area*. Joint declaration of the European Ministers of Education convened in Bologna on the 10th of June 1999
- The value of Comenius school partnerships,
http://www.britishcouncil.org/comenius_impact_study.pdf
- Transnational Education, http://www.cimea.it/files/207_114.pdf
- Trentin, G. (2009). Using a Wiki to evaluate individual contribution to a collaborative learning project. *Journal of Computer Assisted Learning*, 25, 43-55.
- Trna, J., & Trnova, E. (2010). *ICT -Based Collaborative Action Research in Science Education*. Στο http://www.iiis.org/CDs2010/CD2010SCI/EISTA_2010/PapersPdf/EA617AO.pdf, 01/10/2012
- Twinspace (2012). <http://new-twinspace.etwinning.net/web/p19682/home>
- UNESCO (1975). *Education on the move-A companion volume to Learning to Be*, Paris-Canada
- UNESCO (1976). *Foundations of Lifelong Learning*, Ed. By Dave, R.H., UNESCO Institute for Education, Pergamon Press
- UNESCO (1996). *Higher education in the 21st century. A student perspective*, Paris
- UNESCO (2000). *Partnership in action: UNESCO's educational activities in the Europe region*, UNESCO, Education Sector, September 2000, Paris
- UNESCO (2000). *Accountability and International Co-operation in the Renewal of Higher Education*, Paris, UNESCO publishing
- UNESCO (2001). *Revisiting Lifelong Learning for the 21st Century*, UNESCO Institute for Education, Philippines.
- UNESCO (2002). *Education for All: an international strategy to put the Dakar framework for action on Education for All into operation*. Paris: UNESCO
- UNESCO (2002) *Learning throughout life: challenges for the 21st century*, UNESCO publishing

- Varghese N. (2008). *Globalization of higher education and cross-border student mobility*. Paris: UNESCO
- Vygotsky, L. S. (2004). Imagination and creativity in childhood. *Journal of Russian and East European Psychology*, 42(1), 7–97 (translation by M.E. Sharpe of *Voobrazhenie i tvorchestvo v detskom vozraste*, published in Moscow: 1967)
- Wheeler S., Waite S. J. & Bromfield C. (2002), Promoting creative thinking through the use of ICT, *Journal of Computer Assisted Learning*, 18, 367-378
- Wheeler S., Yeomans P. and Wheeler D. (2008). *The good, the bad and the Wiki: Evaluating student-generated content for collaborative learning*. *British Journal of Educational Technology*, Vol. 36, No. 6, Feb.
- Wikispaces (2011). <http://Wikispaces.com>
- Youth on the Move, http://ec.europa.eu/youthonthemove/about/policy-actions/index_en.htm
- Zorko V. (2009). *Factors affecting the way students collaborate in a Wiki for English language learning*. *Australasian Journal of Educational Technology*, 25(5), 645-665.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008). Θεματικό Περίγραμμα ενότητας 3Κ (κοινωνιολογία). Παιδαγωγική επιμόρφωση εκπαιδευτικών του ΟΑΕΔ. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0045:0068:el:PDF>
- Βουδρισλή, Ν. & Αυγερινού, Μ. (2012). Οι σχολικές Συμπράξεις Comenius και η αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στο <http://peekremagazine.gr/article/oi-scholikes-symprases-comenius-kai-η-αξιοποίηση-των-τπε>
- Δεμερτζή, Κ., Σκιά, Κ., Μπαγάκης, Γ., Κοσμίδης, Π., & Σχίζα, Ν. (2002). *Συνεργατική, συμμετοχική έρευνα για τα προαιρετικά προγράμματα*. Στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Ο εκπαιδευτικός ως ερευνητής*. Αθήνα: Μεταίχιμο
- Δημητρακάκης, Κ., & Μανιάτης, Π. (2002). *Ο εκπαιδευτικός και η ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση, προγράμματα κινητικότητας και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών*, 4^ο Διεθνές συνέδριο Παν/μιο Πατρών: Π.Τ.Ν. Πάτρα, διαθέσιμο στο http://users.sch.gr/kdimitrakakis/kdim/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=54
- Δημητριάδου, Κ. (2001). *Η προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιά μέσα από τα εκπαιδευτικά σχέδια Comenius. Ένα παράδειγμα από την ελληνική πραγματικότητα*. <http://www.pee.gr/wp->

content/uploads/praktika_synedrion_files/pr_syn/s_nay/c/2/dimitriadou.htm,

(03/11/2001)

Διαμαντοπούλου, Α., (2010). *Διερεύνηση των καινοτόμων στοιχείων των εταιρικών σχολικών συμπράξεων: σύγκριση δύο προγραμμάτων Comenius1*. Διδακτορική διατριβή στο Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία. Πάτρα

Ενημερωτικό Δελτίο ΙΚΥ, <http://publ.com/YHhriTu#/6/>

ΕΠΕΑΕΚ (2002). *Η πρακτική της Δια βίου Εκπαίδευσης: Μάθηση για μια ζωή*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, σ 28. Στο http://www.epeaek.gr/epeaek/sitecontent/mathisi_gia_mia_zoi.pdf (20/11/2012)

Εταιρεία Ελεύθερου Λογισμικού / Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα, <http://ellak.gr/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα. 2012.

[http://ec.europa.eu/ellada/press-](http://ec.europa.eu/ellada/press-center/news/archives/news_20121211_scholikes_symprakseis_el.htm)

[center/news/archives/news_20121211_scholikes_symprakseis_el.htm](http://ec.europa.eu/ellada/press-center/news/archives/news_20121211_scholikes_symprakseis_el.htm)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, http://ec.europa.eu/index_el.htm

Καργιωτάκη, Ε., & Χατζηπαντελή, Χ. Ποιες δεξιότητες που αφορούν στη χρήση των ΤΠΕ χρειάζονται οι εκπαιδευτικοί για την εκπόνηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων. *Πρακτικά Εργασιών 3ου Συνεδρίου στη Σύρο «ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»*, Μάιος 2005. Στο <http://www.etpe.eu/new/custom/pdf/etpe929.pdf>

Κοινό ανακοινωθέν των Υπουργών Παιδείας των Ευρωπαϊκών Χωρών στην Πράγα (19 Μαΐου 2001) Lifelong Learning,

http://www.ntua.gr/anavathmisi/files/anakoimwthen_pragas.pdf

Κωστής, Ν., & Τζιμογιάννης, Α. (2008). *Το Διαδίκτυο ως μέσο Επικοινωνίας και Μάθησης: Το Παράδειγμα των Δικτύων ΣΕΠ σε Εκπαιδευτικές Μονάδες του νομού Δωδεκανήσου*. Στο Χ. Αγγελή & Ν. Βαλανίδης (Επιμ.), *Πρακτικά 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου «οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»* (σελ. 303-310). Λεμεσός

Κωστής Ν., Σιόρεντα Α., Τζιμογιάννης Α. (2009). *Η αξιοποίηση συστημάτων ασύγχρονης εκπαίδευσης σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Σχεδιασμός και μελέτη των σχολικών δικτύων ΣΕΠ του Νομού Δωδεκανήσου. Θέματα Επιστήμων και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 2(1-2), 55-78.

Ματθαίου Δ. *Η Ελληνική εκπαίδευση τριάντα χρόνια μετά την Ένταξη*, στο <http://users.uoa.gr/~dmatth/pdf/A1104.pdf>, ανακτημένο την 01/10/2012

Νόβα-Καλτσούνη (2010) *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, Gutenberg

Νομοθεσία της ΕΕ, <http://eur-lex.europa.eu/el/tools/about.htm>

- Ο.Ε.Π.ΕΚ (2007). *Διερεύνηση, Καταγραφή Και Αποτύπωση της Ευρωπαϊκής Διάστασης της Επιμόρφωσης σε Σχέση με την Ελληνική Εκπαιδευτική Πραγματικότητα*
 Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση,
<http://reekremagazine.gr/article/oi-scholikes-sympiraxeis-Comenius-kai-h-axiopoiesh-twn-tpe>
- Πανδής Π. *Οι πολιτικές κινητικότητας ως κλειδί της προώθησης της δια βίου εκπαίδευσης μέσα στην ευρωπαϊκή ένωση και ο ρόλος των διεθνών οργανισμών στην προσπάθεια αυτή: μια ιστορική επισκόπηση από το '70 ως τις μέρες μας.* Στο
<http://www.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/praktika%2011/pandis.htm>
- Πρόγραμμα Σπουδών (2011). <http://digitalschool.minedu.gov.gr>
- Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης, Οδηγός 2012 Μέρος II α Τομεακά προγράμματα και Δράσεις ανακτημένο στις 29/05/2012,
http://ec.europa.eu/education/llp/doc/call12/part2_el.pdf
- Ρούσσινος, Δ., Τζιμογιάννης, Α. (2012). *Μελέτη της συμμετοχής και της συνεργασίας φοιτητών για την ανάπτυξη περιεχομένου μέσω Wiki.* Στο Καραγιαννίδης, Π. Πολίτης & Η. Καρασαββίδης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 8ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, 28-30 Σεπτεμβρίου 2012
- Στατιστικά Ευρωπαϊκών Δια-βίου Προγραμμάτων, <http://www.statisticsforall.eu/index.php>
- Συμπεράσματα του συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EL:PDF>
- Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, που συνήλθαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου της 21ης Νοεμβρίου 2008 σχετικά με την κινητικότητα των νέων,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:320:0006:0009:EN:PDF>
- Συνεργατική Μάθηση και ΤΠΕ στην Εκπαίδευση,
<http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos10/130-144.pdf>
- Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση. (1992). <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>
- Σχέδιο του Κολόμπο. http://www.colombo-plan.org/colombo-plan_sitearchives/overview.php

- Τζιμογιάννης, Α.(2007). *Το παιδαγωγικό πλαίσιο αξιοποίησης των ΤΠΕ ως εργαλείου ανάπτυξης της κριτικής και δημιουργικής σκέψης* στο Β. Κουλαϊδής (επιμ. Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής-δημιουργικής σκέψης, 335-354. Αθήνα:ΟΕΠΕΚ
- Τζιμογιάννης, Α., & Σιόρεντα, Α. (2007). Το Διαδίκτυο ως εργαλείο ανάπτυξης της κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Στο Β. Κουλαϊδής (Επιμ.), Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής-δημιουργικής σκέψης (σ. 355-374), Αθήνα: ΟΕΠΕΚ
- Τζιμογιάννης, Α. & Ρούσσινος Δ. (2011). *Εκπαιδευτικές εφαρμογές των Wikis: Ζητήματα παιδαγωγικού σχεδιασμού και αξιοποίησης στην εκπαιδευτική πράξη*, Έργο «Α2-Β Επίπεδο 2» “Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη”, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» 2007-2013, Τελικός δικαιούχος: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων (ΙΤΥΕ)
- Το etwinning με αριθμούς. 2010. <http://www.etwinning.gr/etwin/statistics/515--etwinning->
- Τσιωτάκης, Π., Τζιμογιάννης, Α. (2011). Ηλεκτρονικές Κοινότητες Μάθησης Εκπαιδευτικών: Τεχνολογικά Εργαλεία και Ζητήματα Σχεδιασμού. Πρακτικά Εργασιών 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Καθηγητών Πληροφορικής με θέμα: «Η Πληροφορική στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», Ιωάννινα, 1-3 Απριλίου 2011. Στο <http://pdkap.sch.gr/2011/praktika2011/ergasies/13.pdf> (01/01/2013)
- Χαρίτος, Β. (2011). *Η διαπολιτισμική προσέγγιση στην εκπαίδευση των φοιτητών των ΠΤΔΕ*. Στο <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/24405#page/1/mode/2up> (16/11/2012)
<http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14343/3/SarridouPolyxeniMsc2011.pdf>, (17/11/2012)

Παραρτήματα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 :Πρωτόκολλο συνέντευξης για τους εκπαιδευτικούς

1. Θεωρείς ότι το Έργο είχε θετική επίδραση στην ενεργοποίησή σου ως εκπαιδευτικού δημιούργησε διάθεση για νέες δράσεις, αύξησε την δραστηριότητά σου ως εκπαιδευτικό; Ποιο είναι το πιο σημαντικό αποτέλεσμα;
2. Το πιο σημαντικό αποτέλεσμα πως σε επηρέασε, προσωπικά
3. Θεωρείς ότι το Έργο είχε θετική επίδραση στην γλωσσική ανάπτυξή σου;
4. Ποιες άλλες δυσκολίες που είχες εσύ προσωπικά να συμμετέχεις στο πρόγραμμα; Πώς τις αντιμετώπισες;
5. Η χρήση και η σχέση σου με τις ΤΠΕ είναι σε υψηλό επίπεδο; Θεωρείς ότι η χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει καλύτερη ποιότητα ;
6. Θεωρείς ότι η χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει καλύτερη ποιότητα ;
7. Θεωρείς ότι το Έργο είχε θετική επίδραση στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που αφορούν την Χρήση Νέων Τεχνολογιών ;
8. Ήταν εμπόδιο η χρήση περιβαλλόντων ηλεκτρονικής διαχείρισης των πληροφοριών, του Wiki
9. Άρα δεν χρησιμοποιήθηκε αρκετά, γιατί πρέπει να πω πως τελικά δεν χρησιμοποιήθηκε αρκετά από το σύνολο των εκπαιδευτικών και των μαθητών Για τους μαθητές γιατί δεν χρησιμοποιήθηκε ;
10. Χρησιμοποιείτε ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για την επικοινωνία σας με συναδέλφους ή/και μαθητές;
11. Κοινωνικά δίκτυα χρησιμοποιείτε για την επικοινωνία σας με συναδέλφους η/και μαθητές ;
12. Το κλίμα ήταν θετικό; Υπήρχε θετικό και φιλικό κλίμα μεταξύ των συναδέλφων/μαθητών κατά την υλοποίηση του Έργου;
13. Θεωρείτε ότι ο ρόλος του συντονιστή του Έργου ήταν ενισχυτικός για την δική σας εμπλοκή στο Έργο;

14. Μπορούσε το Πρόγραμμα να συνδεθεί με το υφιστάμενο Πρόγραμμα Σπουδών στο Γυμνάσιο;
15. Τα δυνατά σημεία του;
16. Θεωρείτε το αποτέλεσμα του Έργου ικανοποιητικό και σε ποιο βαθμό κάλυψε τις προσδοκίες σας; Ποια θεωρείτε ότι είναι τα δυνατά σημεία του;
17. Ο χρόνος, η διαχείριση του χρόνου σε σχέση με την υλοποίηση του Έργου και των άλλων υποχρεώσεων σας ήταν κάτι που σας δημιούργησε πρόβλημα;
18. Αν έχετε εικόνα για την τοπική κοινωνία, τι αντίκτυπο είχε το πρόγραμμα; Το Status/prestige του σχολείου, η εικόνα του προς τα έξω βελτιώθηκε;
19. Θα προτιμούσες ένα πιο αυστηρό χρονοδιάγραμμα με παραδοτέα, κλπ;
20. Τελειώνοντας αν αλλάζαμε κάτι, αν μπορούσαμε να αλλάξουμε κάτι τι είναι αυτό που θα κάναμε διαφορετικά

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Πρωτόκολλο συνέντευξης για τους μαθητές

1. Θεωρείς ότι το Έργο είχε θετική επίδραση στην ενεργοποίησή σου ως μαθητή/τριας Πες μου ακριβώς πώς σε επηρέασε, με ποιο τρόπο; Ποιο είναι το πιο σημαντικό αποτέλεσμα;
2. Θεωρείς ότι το Έργο είχε θετική επίδραση στη γλωσσική ανάπτυξή σου στα αγγλικά;
3. Ποιες άλλες δυσκολίες που είχες εσύ προσωπικά να συμμετέχεις στο πρόγραμμα; Πώς τις αντιμετώπισες;
4. Η χρήση και η σχέση σου με τις ΤΠΕ είναι σε υψηλό επίπεδο; Θεωρείς ότι η χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει καλύτερη ποιότητα ;
5. Θεωρείς ότι το Έργο είχε θετική επίδραση στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που αφορούν την Χρήση Νέων Τεχνολογιών ;
6. Ήταν εμπόδιο η χρήση περιβαλλόντων ηλεκτρονικής διαχείρισης των πληροφοριών, του Wiki

7. Δεν χρησιμοποιήθηκε όμως αρκετά, γιατί πρέπει να πω πως τελικά δεν χρησιμοποιήθηκε αρκετά από το σύνολο των εκπαιδευτικών και των μαθητών γιατί δεν χρησιμοποιήθηκε ;
8. Χρησιμοποιείς ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για την επικοινωνία σου με καθηγητές ή/και συμμαθητές;
9. Κοινωνικά δίκτυα χρησιμοποιείς για την επικοινωνία σου με καθηγητές ή/και συμμαθητές ;
10. Το κλίμα ήταν θετικό; Υπήρχε θετικό και φιλικό κλίμα μεταξύ των καθηγητών/μαθητών κατά την υλοποίηση του Έργου;
11. Θεωρείς ότι ο ρόλος του συντονιστή του Έργου ήταν ενισχυτικός για την δική σου συμμετοχή στο Έργο;
12. Το αποτέλεσμα του Έργου το θεωρείς ικανοποιητικό και σε ποιο βαθμό κάλυψε τις προσδοκίες σου;
13. Ο χρόνος, η διαχείριση του χρόνου σε σχέση με την υλοποίηση του Έργου και των άλλων υποχρεώσεων σας ήταν κάτι που σας δημιούργησε πρόβλημα;
14. Θα προτιμούσες ένα πιο αυστηρό πλαίσιο εργασίας με χρονοδιάγραμμα, παραδοτέα, εργασίες κ.λπ. σε συγκεκριμένες ημερομηνίες κ.λπ. ;
15. Τι είναι αυτό που θα άλλαζες, τι θα έκανες διαφορετικά;